KAPTEENILUUTNANTTI G. PLÜSCHOW

TSINGTAUN LENTÄJÄ

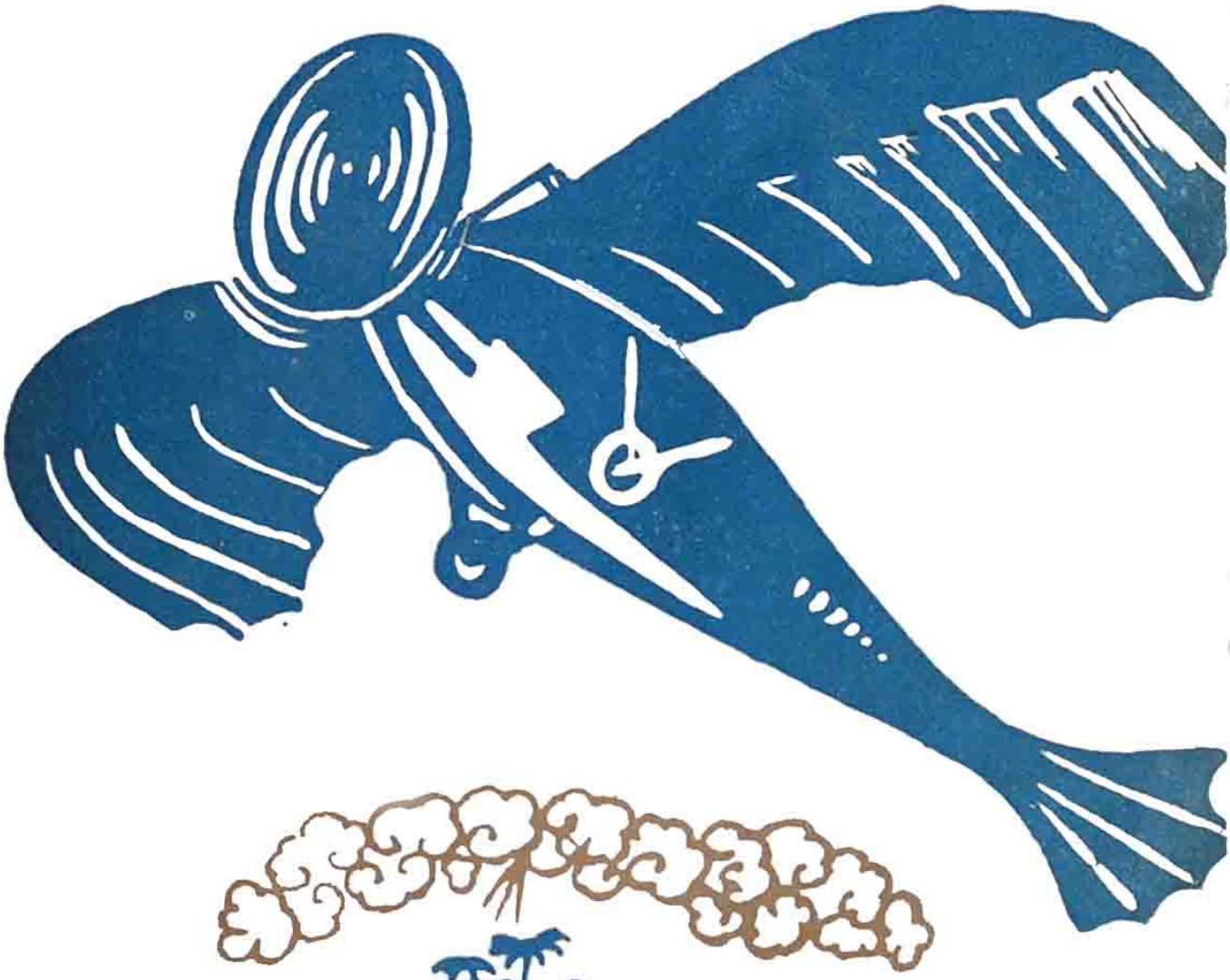

www.virtualpilots.fi

Tsingtaun lentäjä

Sisältö

Lentäjän iloja ja huolia	3
Ihania päiviä Tsingtaussa	-
Sotahälytys – Kyyhkyseni	15
Japanilaisten leikkiä	27
Sotajuoneni	32
Hurraa!	37
Viimeinen päivä	40
Kiinalaisen riisipellon liejussa	46
Mr. Mc Garvinin kalamyrkytys	50
Minut vangitaan!	63
Muurin ja piikkilankojen takana	70
Pako	90
Synkkiä öitä Themsen rannoilla	94
Salainen matkustaja	110
Tie vapauteen	111
Takaisin isänmaahan!	113

Lentäjän iloja ja huolia.

Elokuussa vuonna 1913 saavuin kotikaupunkiini Schweriniin. Olin viettänyt Englannissa useita viikkoja, antautuen Lontoossa ennen kaikkea sikäläisten runsaitten taideaarteiden tutkimiseen ja kuleksien päiväkaudet Lontoossa ja sen ympäristössä. Silloin en aavistanut, kuinka suureksi hyödyksi nämä vaellukset olisivat minulle kaksi vuotta myöhemmin.

Eräänlainen kiihtymys ja levottomuus olivat jo koko matkan vaivanneet minua enkä Schweriniin saapuessani vastassa olevalle enolleni uskaltanut esittää kysymystä, joka jo monta päivää oli polttanut sieluani. Sillä näinä päivinä piti ilmestyä uusien laivaston syyskomennusten, ja minun suhteeni kysymys oli siitä, tokko vuosikausia palanut toiveeni vihdoinkin toteutuisi.

Enoni kysymys: »Tiedätkö mihin joudut?» sattui minuun kuin sähkö-isku.

»En».

»No, toivotan sitten sydämestäni onnea, laivaston lento-osastoon!»

Ilosta teki mieleni päästää huima riemuhuuto keskellä katua mutta en tahtonut kuitenkaan kovin pahasti kiihdyttää kelpo schweriniläisten mieliä.

Vihdoinkin siis toiveeni oli täyttynyt!

Loman viimeiset päivät menivät kuin lentämällä, ja ilomielin palasin takaisin meriväenkouluun, palvelemaan viimeisiä viikkojani puolitoista-vuotisesta toiminnastani tarkastusupseerina, enkä vielä milloinkaan ollut pakannut matka-arkkuani niin iloisena, kuin nyt lähtiessäni uutta elämäntehtävääni vastaanottamaan.

Juuri muutamia päiviä ennen lähtöäni muuan tovereistani tuli kysymään minulta:

»Joko tiedätkö uutisen, mihin teidän on mentävä?»

»Joko tiedätte uutisen,

»Kyllä, lentäjäksi».

»Mies hyvä, eihän teillä vielä ole aavistustakaan onnestanne. Tehän joudutte Tsingtauhun!»

Menin aivan mykäksi hämmästyksestä ja lienen ollut sangen tyhmän näköinen.

»Niin, Tsingtauhun, ja vieläpä lentäjäksi! Te onnenpoika, teistä tulee ensimäinen laivasto-lentäjä Tsingtauhun!»

Ei ihme, että en tahtonut tätä uskoa, ennenkuin sain virallisen vahvistuksen. Totta se oli. Semmoinen onnenpotkaus minulle tosiaankin tapahtui.

Oltuani vielä kolme kuukautta Kielissä, vihdoinkin koitti tammikuun ensimäinen päivä vuonna 1914, ja minä pääsin rakkaaseen Berliniin.

Ja sitä levottomuutta! En ollut lainkaan pysyä aisoissani. Jo tammikuun toisena päivänä olin Johannisthalissa ja luulin saavani heti alottaa lentämisen. Mutta minulle kävi niin kuin kaiketi useimmille lentäjä-oppilaille. Ensinläisen kerran opin tuntemaan lentäjäin vanhan kokemuksen: vain maltilla voi oppia lentäjäksi, odottamaan on kaikkein ensiksi opittava.

Odottaa, odottaa ja yhä vain odottaa. Kahdeksankymmentä prosenttia koko lentämisestä on vain odottamista ja varuillaan-oloa.

Ilmojen jumala oli näet suvainnut pudistella höyhentyynyään, niin että koko lentokenttä oli paksun
lumikerroksen peitossa.mahdotonta·
Ja viikkokaudet olin tullut joka aamu ajatellen: nyt luuli varmaankin on sulanut! Mutta pettyneenä palasin iltapäivällä takaisin kotiin.

Helmikuussa vihdoin tuli kaunis ilma. Ja helmikuun ensimaisenä päivänä minä istuin onnellisena kyyhkysessäni ja lensin ensimäistä kertaa ilmaan suloisessa kylmässä talvi-ilmassa. Ilma oli näinä päivinä suosiollinen, ja väsymättä opeteltiin joka päivä.

Lentäminen oli minulle mieluista, sen huomasin piankin. Ja hyvin ylpeä olin, kun jo kolmantena päivänä sain lentää yksinäni. Olin juuri lentänyt kaksi päivää yksinäni, kun eräänä kauniina lauantaiiltapäivänä opettajani, väsymätön Werner Wieting, tuli sanomaan:

»No, kuinka olisi, herra yliluutnantti, ettekö tahtoisi heti suorittaa lentäjän-tutkintoanne? Olisihan se kelpo pikku ennätys!»

»Tahdonpa tietenkin, olen valmis!»

Kymmenen minutia myöhemmin istuin jo koneessa, ja iloisesti käännähtelin Kyyhkyselläni ohjesääntöjen määräämät kaarrokset. Oli todellinen nautinto kuppelehtia ihanassa talvi-ilmassa. Ja kun viimeinen koelaskeutuminen oli onnistunut moitteettomasti, ja kun opettajani ylpeänä ojensi kätensä minulle onnitellakseen, silloin oli minun niin hyvä olla, ja sisäisen tyydytyksen ja onnen tunne valtasi koko olentoni.

Nyt olin siis ilmailija. Oppiaika oli ohitse, ja vapaasti ja yksinäni saatoin tästä lähtien joka päivä mielin määrin lentää isolla sadan hevosvoimaisella koneella.

Muuan erikoistehtävä tuotti minulle silloin suurta iloa. Rumpler oli rakentanut uuden yksitason, joka oli erikoisesti rakennettu hyväksi nousijaksi. Tällä lentokoneella oli nyt lyötävä maailman korkeus-rekordi. Tunnetun lentäjän Linnekogel'in piti ohjata tätä konetta, ja hän pyysi minua mukaansa lentämään tähystäjänä. Mikä olisikaan ollut luonnollisempaa, kuin että suostuin!

Eräänä päivänä helmikuun lopulla lähdimme ensimäiselle yritykselle. Kovasti kääriytyneinä peitteisiin kylmän takia istu~n me lentokoneeseemme, ja kadehtien monet ihmissilmät katselivat meitä, kun lintu lyhyen juoksun jälkeen kohosi kevyesti kuin sudenkorento. Kello kädessä minä pidin silmällä korkeutta, ja jo viidentoista minutin kuluttua olimme päässeet kahteen tuhanteen metriin, mikä siihen aikaan oli erinomainen saavutus. Mutta nyt nousu kävi hitaasti. Ilma kävi hyvin levottomaksi, ja kovat vihuripuuskat nakkelivat meitä kuin höyhentä ylös ja alas. Tunnin perästä olimme viimein päässeet neljään tuhanteen metriin, kun motori sihisten ja sylkien rupesi koukuttelemaan ja muutamien sekuntien jälkeen kuin äkillisellä tempaisulla kokonaan seisattui. Kierteissä me suurella nopeudella luikuilimme maata kohti, ja muutamia minutteja myöhemmin kone seisoi ehyenä lentokentällä.

Kylmyys oli ollut liian suuri, motori oli hyvin yksinkertaisesti jäätynyt, eikä tätä estettä ollut ajoissa
tullut ajatelluksi. Uutterasti rakennettiin parannuksia. Jo muutaman päivän perästä teimme uuden yrityksen, ja tällä kertaa meillä näytti olevan parempi onni.

Levollisesti ja varmasti pääsimme yhä korkeammalle.

Neljä tuhatta metriä, neljä tuhatta kaksi sataa, neljä tuhatta viisisataa metriä. Jumalan kiitos, viime kerran saavutus oli jo lyöty! Pakkanen oli melkein sietämätön, ja luulen, että paksuimmatkaan turkit eivät olisi auttaneet mitään tässä ankarassa viimassa.

Neljä tuhatta kahdeksan sataa, neljä tuhatta yhdeksän sataa metriä! Nyt puuttui enää vain neljä sataa metriä, niin asetettu päämäärä olisi saavutettu. Mutta kuin loihdittu lentokone kieltäytyi kiipeämästä enää metriäkään. Mikään ei auttanut. Käyttö-aine oli loppumassa, ja motori teki taas yht'äkkiä tenän, tällä kertaa neljän tuhannen yhdeksän sadan metrin korkeudessa.

Olematta tippaakaan bentsiniä jälellä pääsimme ehjin nahoin maahan, kohmettuneina melkein jäämöhkäleiksi.

Kaikkea emme vielä olleet saavuttaneet, mutta kuitenkin päässeet kauniiseen tulokseen: saksalainen korkeusennätys oli voitettu loistavasti!

Mutta menestys kannusti meitä pyrkimään viimeiseenkin päämääräämme. Ja maaliskuun alussa viimein oli ilma taas niin väljä, että voitiin ryhtyä uuteen yritykseen. Vielä paremmin peittäytyneinä kuin viime kerralla, varustettuina lämpömittarilla, mutta ilman happilaitetta, lähdimme lentokentältä kolmannelle yritykselle.

Ensimäiset korkeus-asteikot päästiin taas kuin leikkiä lyö den. Taivaalla leijaili suuria pilviä, ilma oli jäätävä. Puhkaistuamme pilvipeitteen yläreunan ja tunkeutuessamme loistavaan auringonpaisteeseen tunsimme suloi

sen vaikutelman. Äkkiarvaamatta näimme nimittäin edessämme auringon ihanasti valaisemana Zeppelinilmalaivan, joka sekin oli kohonnut korkeuslentoon.

Mikä ihmeellinen kohtaaminen yli kahden tuhannen metrin korkeudessa! Loitolla kaikesta ihmishyörinästä, korkealla jokapäiväisten surujen ja huolten yläpuolella molemmat koneet, jotka olivat niin eläviä todistuksia Saksan voimasta ja kyvystä, kohtasivat toisensa.

Kiersimme muutamia kertoja tämän ison veljemme ja viittasimme sille käsin äänettömän »onnea mat
kalle!

Sitten alkoi taas asiamme vakava puoli. Meidän täytyi tehdä väsymättä työtä, päästäksemme päämääräämme. Tunnin kuluttua olimme kohonneet neljään tuhanteen kahdeksaan sataan metriin, sitten tuli neljä tuhatta yhdeksän sataa, barographini osotti pian viittä tuhatta, ja yhä vain motori porhotti säännöllistä säveltään. Levollisesti ja varmasti Linnekogel teki kiertoaan. Lämpömittari osotti pian kolmenkymmenen asteen pakkasta Celsiuksen mukaan, mutta me emme välittäneet kylmyydestä. Ilma vain kävi hiukan niukaksi. Minua painosti hiljainen väsymyksen tunne, ja keuhkot työskentelivät enää vain hyvin lyhyissä nopeissa vedoissa. Pieninkin liike oli vaivalloinen. Yksinpä yksinkertainen kääntyminen takanani istuvaan ohjaajaan oli hyvin työläs tehtävä.

Ilma oli sillä välin muuttunut ihanaksi. Pilvipakat olivat haihtuneet, ja Berlini ympäristöineen lepäsi allamme ihmeen kirkkaana. Tästä suunnattomasta korkeudesta maailmankaupunki näytti vain kämmenen laajuiselta. Musta pilkku, josta kuitenkin selvästi erotti Unter den Lindenin kadun ja siihen yhtyvän

Kokonaan tämän ihanan näyn valtaamana en pitkään aikaan ollut pitänyt silmällä kelloa enkä barographia, ja säikähtyen muistin laiminlyömiseni. Oli kulunut noin kaksikymmentä minutia siitä, kun viimeksi olin katsonut, että korkeudenmittaajani oli viiden tuhannen metrin kohdalla, ja nyt olisi meidän oikeutta myöten pitänyt olla perillä. Mutta kuinka petyinkään, kun viisari oli yhä viiden tuhannen metrin kohdalla. Silloin Linnekogel alkoi antaa minulle merkkejä, että etsisin lentokenttää, ja osotti kädellään alaspäin. Ei, se oli minusta todellakin liikaa. Äkäisesti käännyin ympäri, ja kun Linnekogel ei sitä huomannut, annoin hänelle hieman kovanlaisen potkun sääreen. Samalla pidin hänen nenänsä edessä kättäni sormet hajalla ja viittailin kädelläni ylöspäin. Sen oli tarkoitus merkitä: ylemmäs, ylemmäs, olemmehan vasta viidessä tuhannessa metrissä!

Linnekogel vain nauroi, tarttui käteeni, pudisti sitä kovasti ja osotti oikealla kädellään kaksi kertaa viittä. Tuumin ensiksi, että hän on päästä pyörällä. Ja tätä vahvisti vielä se, että Linnekogel asetti motorin siten, että kone lähti jyrkässä luikulennossa (olimme aivan

pystysuorassa Potsdamin päällä) luisumaan suorassa viivassa Johannisthalin lentokenttää kohti. Nyt oli minun pidettävä silmällä, että löydämme lentokentän. Ja kuusitoista minutia myöhemmin seisoimme onnellisesti Rumpler-tehtaiden edustalla, katselijain iloisina toivottaessa tervetuloa.

Se oli saavutettu! Maailman korkeus-rekordi oli voitettu viidellä tuhannella viidellä sadalla metrillä.

Koko matka oli kestänyt tunnin ja neljäkymmentä viisi minuttia. Ylpeinä seisoimme maankamaralle jääneiden lähimmäistemme keskellä. Linnekogel oli kuitenkin ollut oikeassa. Minun barographini oli,jäätynyt, mutta Linnekogelin, joka oli ollut lämpimämmin pakattu, oli pysynyt kunnossa.

Päivät kuluivat ja lähestyi aika, jolloin minun piti lähteä kotimaasta.

Tsingtauhun minua varten rakennettu Kyyhkynen alkoi tulla valmiiksi, ja erinomaisen harvinaisin tuntein minä tein tulevalla lentokoneellani koeajon, sitten kun se ensin oli kestänyt vastaanottokoetuksen. Minusta se tuntui silloin maailman kauneimmalta lentokoneelta!

Mutta sillä ei kunnianhimoni ollut tyydytetty. Ja ehdottomasti täytyi minun saada ennen lähtöäni kaukaiseen itään tehdä Saksassa suurempi pitkän-matkan lento.

Onni suosi minua. Pyyntöni saavutti herra Rumplerin hyväksymisen, ja hän luovutti minulle erään lentokoneistaan, jolla saisin lennellä ympäri Saksassa useampia päiviä. Sotalentäjän-tutkintoni oli pian suoritettu, ja maaliskuun lopulla istahdin eräänä päivänä seitsemän aikaan aamulla täysin varustettuun Kyyhkyseeni, edessäni tähystäjänä hyvä ystäväni sota-akatemiasta, pitkä yliluutnantti Strehle.

Hän oli tänään ensimäistä kertaa lentokoneessa. Mutta tätä lentoa hän, luulen minä, on muistava koko ikänsä.

Lähtö oli loistava. Ja ylpeänä tein kaartoni, kunnes viiden sadan metrin korkeudessa pohjoisella suunnalla lähdin matkaan. Kaikki sujui mainiosti. Ajettiin yli Havel-järvien [1]), Nauen tuli näkyviin, kunnes yht'äkkiä rupesi käymään sumuiseksi, eikä kulunut kymmentäkään minutia, kun kova onni taas kävi ahdistamaan. Meidät ympäröi taaja sumu. Maasta ei näkynyt enää mitään. Se oli ensimäisellä pitkän-matkan lennolla, jolla minä elämässäni nyt olin, sangen kova koettelemus. Mutta huolettomasti kuin ainakin nuori lentäjä ajattelin: rohkeutta vain, kylläpähän siitä asettuu. Ja levollisesti lensin tiheässä sumussa, pysytellen kompassini suunnassa, pohjoista kohti, sillä matkamme
määränä oli Hampuri.

Kahden tunnin perästä saatoin vihdoinkin kolmen sadan metrin korkeudesta nähdä allani maan, ja kuka

[1]) Havel, Elben sivujoki Brandenburgissa, muodostaa Spandaun luona useita järviä. Seutua sanotaan Havelin-maaksi. Tämän itä-osassa on pieni Nauenin kaupunki.

Suom. muist.

voisikaan kuvata iloni, kun näin suuren kauniin pellon. Ylpeässä luikulennossa, aivan kuin olisin lentokentän päällä, luisuin maahan ja olin pian vahingoittumattomana pellolla. Kymmenittäin ihmisiä juoksi paikalle, ja suuri oli iloni saadessani tietää, että olin kelpo Mecklenburgin tantereella ja ennen kaikkea siellä, missä meidän tähystäjäni jo omien laskujeni mukaan pitikin olla. Oli pyhäpäivä, ja niinpä olimme valmistaneet kelpo paikkakuntalaisille oivan sunnuntaihuvin. Mutta pehmeä peltomaa piteli lentokoneen pyöriä niin lujassa, että lentoon nousemisesta ei voinut olla puhettakaan. Iloiten ja nauraen, meluten ja pauhaten ja monin rohkein leikinlaskuin, joihin meidän täytyi alistua, hyväntahtoiset katselijat vetivät jättiläislintumme pellon yli.

Ja kaadettua muutamia puita, mentiin vielä ojan poikki kovalle kedolle.

Vaikka tahdoimme heti lähteä lentoon, päästettiin meidät matkaan vasta sitten, kun meitä oli vahvistettu mainiolla kahvilla ja leivoksilla.

Monien kädenpuristusten ja voimakkaitten hurraahuutojen sekä nenäliinanhuiskutusten jälkeen pääsimme vihdoin jälleen kohoamaan lentoon, ja otimme suunnan pohjoista kohti.

Iloa kesti vain lyhyen ajan. Jo viidentoista minutin perästä olimme jälleen harmaitten sumukerrosten peitossa. Kahden tunnin perästä asia kävi ikäväksi, sillä yht'äkkiä motoririiviö alkoi sähistä ja syleksiä. Milloin se teki kolme sataa kierrosta liian vähän, milloin kaksisataa liian paljon!

Tarkastin kaikki aparatit ja venttiilit ja huomasin kauhukseni, että bentsinivarasto väheni hirveästi. Niin hyvin kuin taisin, pitelin konettani asennossa ja laskeuduin luikumalla kolmeen sataan metriin.

Mutta, oi kauhistus! Sumu hiukan hälveni, ja missä huomasinkaan olevani? Keskellä Alsterin [1]) päällä!

[1]) Alster, Hampurin luona Elbeen *yhtyvä* sivujoki.

Suom. muist.

Siihen lisäksi motori lakossa, vain kolmen sadan metrin korkeudessa eikä aavistustakaan siitä, missä Fuhlsbuttelin lentokenttä oli. Nyt ei ollut muuta kuin yksi keino: ulos kaupungista, jotta viattomien ihmisten henki ei joutuisi vaaraan! Paperilapulle kirjoitin tähystäjälleni: »Meidän täytyy viidessä minutissa päästä maahan, muuten ei meillä enää ole käyttövoimaa ja joudumme uimaan!» Etsiskellen tähystäjäni tuijotti alas, ja osotti äkkiä iloisena ja kiihtyneenä kädellään allamme olevaa hautausmaata. Kelpo toveri! Hänellähän ei ollut aavistustakaan, minkälaisessa tilassa olimme, ja mitä ivaa hänen kädenliikkeensä oikeastaan
tiesi.

Olimme jo kahdessa sadassa metrissä. Motori nytkähteli epätasaisesti. Bentsinikello osotti kymmentä litraa. Mutta minä olin iloinen. Kaupungista olimme onnellisesti päässeet pois, ja vaikka ei ollut ajatteleminenkään tasaista laskua sikin-sokin sijaitseviin puutarhoihin, niin eivät ainakaan vieraat ihmiset enää olleet vaarassa. Semmoisessa tilanteessa joka sekunti on ijäisyys, ja ajatukset ja neuvottelut liitävät peräkkäin huimaavalla vauhdilla. Joka siinä ei pysy levollisena, ei osota rautaista tahtoa, hän on mennyttä miestä. Tähystäjäni alkoi äkkiä huitoa kädellään ja osottaa eteenpäin. Ja vielä nytkin näen hengessä edessäni hänen loistavat silmänsä, jotka säteilivät vastaani lentäjän-silmälasien läpi.

Laskeutuvan auringon säteissä häämötti vastaamme sumun läpi heikosti valaistuna Fuhlsbüttelin ilmalaivavaja.

Hurraa! Olimme päässeet päämääräämme.

Kuinka olinkaan iloinen! Viimeisellä bentsinilitralla tein vielä kunniakierroksen lentokentän ympäri ja jyrkässä luikulennossa Kyyhkynen laskeutui kevyestija varmasti kentälle.
Ensimäisessä ilonpuuskassani teki mieli hypätä tähystäjääni kaulaan. Hän, mies paha, ei ollut lainkaan aavistanutkaan missä vaarassa olimme olleet, ja oli kovin ihmeissään, kun minä kerroin siitä hänelle. Vielä nytkin, kun jo todella tiedän, mitä lentäminen merkitsee, karmii selkääni ajatellessani tätä ensimäistä pitkänmatkan lentoa.

Kaasuttaja oli pian laitettu kiinni. Eräs kaasuttajan ali-osa oli katkennut, ja bentsini vuoti katkeamasta ulos, niin pian kun motorin vavahtelut laajensivat aukkoa. Siitä johtui myöskin bentsinin nopea loppu-minen ja motorin epätasainen käyminen. Arvoituksena on minulle vieläkin, että ei syttynyt kaasupaloa.

Vietettyämme kolme päivää Bremenissä rakkaimpien tovereitten luona, saapui Hampurista vihdoin uusi kaasuttaja. Nyt tahdoimme jatkaa matkaa.

Lähin päämäärä: Mecklenburgin Schwerin.

Sateisena, myrskyisenä iltapäivänä istahdin täyteen lastattuun koneeseeni. Nykäisy vivusta, ja täydellä kaasulla ponnahdimme lentoon.

Nykyään minä lentäisin semmoisella ilmalla ainoastaan siinä tapauksessa, että se olisi aivan välttämätöntä. Mutta silloin olin vielä lapsellinen ja ennen kaikkea innostunut kuten ainakin nuori lentäjä. Seurausta ei tarvinnutkaan kauan odottaa. Raskaasti kuormitettu kone ei tahtonut kohoutua, tuulenpuuskat viskelivät sitä sinne ja tänne kuin kumipalloa, ja minun teki mieleni kääntää takaisin. Mutta sitä ei käynyt ajatteleminenkaan niin matalalla ollessa. Nyt tulivat vastaan jo Hampurin ensimäiset talotkin. Niitten yli oli mahdoton päästä! Olin kuudenkymmenen metrin korkeudessa, kun näin allani pienen pellon. Siis ruttopäätös: kaasu sammuksiin ja maahan! Samassa silmänräpäyksessä tarrasi kiinni vihurinpuuska, tunsin lentokoneen allani joutuvan syrjään suunnastaan ja ajatellen: nyt mätkähdät maahan, panin täyden kaasun päälle ja repäsin korkeusperäsintä ylös, heikontaakseni tör-mäystä maata vasten. Mutta samalla tunnen allani tärähdyksen ja kone paneutuu päälaelleen aivan kuin näkymätön käsi olisi pidellyt kiinni laskutelineest. Mitä sitten seurasi, ei ollut muuta kuin sekunnin jonkun murto-osan osia. Repäsin korkeusperäsintäni, suljin kaasun, ja jo sain kovan, ankaran tärähdyksen. Kouristaen pitelin kiinni peräsimestä ja löin pääni vaunuun.

Ympärilläni kuolonhiljaisuus.

Syvä pimeys ja kauhea äänettömyys, Kasvojeni yli valuvasta lämpöisestä juoksevasta nesteestä tulin jälleen tuntoihini.

Koivet pystyssä, ruumis läjässä ja kasvot rintaa vasten painuneina makasin paikoillani. Silloin välähti päässäni:

Olethan syöksynyt maahan, lentokone voi joka hetki syttyä palamaan. ja silloin olet tähystäjinesi kuoleman omat

Haparoiden etsin läjään painuneena sytytintä ja olin iloinen, kun viimein sen löysin ja sain sammuttaa kaasun. Sitten todellisuudentunto vähitellen palasi, ja minä muistin tähystäjä raukkaani. Hänhän istui edessä, hänen oli kestettävä ensimäinen tönnähdys ja Olisi jo varmaan mäsänä, jos vaunu ei olisi kestänyt törmähdystä. Kun edessäpäin ei näkynyt mitään liikettä, kysyin vihdoin puristetulla äänellä, sillä olin niin kovassa puserruksessa, että tuskin sain henkeä vedetyksi: »Strehle hyvä, vieläkö olette hengissä? »

Äänettömyys, kauhistava äänettömyys.

Toiseen kysymykseeni sain sitten vastaukseksi: »Kyllä! Mistä on oikeastaan kysymys? Täällä on niin pimeä, luulen että on tapahtunut jotakin».

Oo, kuinka olinkaan iloinen! Aivan huusin riemusta: »Strehle, hyvä mies, olette vielä hengissä, se on pääasia! Vieläkö jäsenenne ovat ehyet? »

Tuo kelpo pitkä mies oli ahtaassa tilassa hirmuisessa puserruksessa, ja kuulin hänen sanovan vain:

»Niin, en tiedä, toivottavasti siitä myöhemmin saadaan selko. »

Sitten tuli taas hiljaisuus. Bentsini vuoti virtanaan sadanseitsemänkymmenen litran vetoisesta täydestä säiliöstä. ja jonkun ajan

kuluttua, joka minusta tuntui ijäisyydeltä, joku koputti ulkopuolelta ja korviini kajahti ääni, joka kysyi:

»No, vieläkö siellä sisässä kukaan on hengissä?»

»Ja vielä häntä kysyy», huudahdin minä, »nyt auttakaa kiiruusti, muuten tukehdumme tänne!»,

Lentokoneen runkoa nostettiin ylös. Kuulin kaivettavan lapioilla, ja viimeinkin raitis ilma valahti vastaamme.

»Seis!», Strehle huusi. »Nostakaa toista tietä, katkaisette käsivarteni!»

Apumiehet koettivat toiselta puolelta, ja viimeinkin nostettiin istuin päältäni pois, ja minä makasin vapaana ja omituiselta tuoksuvassa lantatunkiossa. Silloin pitkä Strehle jo nousi pystyyn, enkä usein ole niin onnellisena pudistanut ihmisen kättä, kuin nyt tämän uskollisen seuralaisena.

Hitto vieköön! Olipa se surullinen näky. Kone aivan ummessa, noin metriä syvällä pehmoisessa lantatunkiossa. Runko kolmesta kohti poikki, kannatustasoista jälellä vain läjä puuta, liinakangasta ja lankoja.

Ja tästä rytäkästä pääsi kaksi miestä aivan ehjinä ja onnellisina!

Strehle oli vain hiukan venähyttänyt selkärankaansa, ja minulta oli katkennut kaksi kylkiluuta. Siinä kaikki. En enää koskaan elämässäni solvaise lantatunk iota. Olkoon se ja sen jälkeläiset ijäti siunatut.

Surumielin ja hiukan nilkuttaen suoritimme lopun jäähyväismatkastamme rautateitse.

Mutta sitten tuli päiviä, jotka olivat täynnånså auringonpaistetta ja valoa, lämpöä ja onnellisuutta ja ennen kaikkea kukkia mitä ihanimpia kukkasia, ennenkuulumattoman kauniita ja runsaasti.

Ja sitten tuli velvollisuus, ja matka alkoi.

(Tässä kohtaa kirjasta puuttuu sivut 17, 18 ja 19)

lehdesta otettuja asuntojen sisustuksta esittäviä kuvia, jotka vein taitavalle kiinalaiselle puusepälle ja tilasin niitten mukaiset huonekalut. On aivan ihmeellistä. kuinka tarumaisen taidokkaasti kiinalaiset voivat kaikkea jäljitellä, ja lisäksi uskomattoman lyhessä ajassa ja aivan erikoisen huokealla. Kun neljän viikon perästä kaikki oli kunnossa, huonekalut oikeilla paikoillaan ja talo lattiasta lakeen kiilsi ja loisti, silloin me vastaleivotut »huvila-asukkaat» muutimme uuteen kotiimme ylpeinä ja iloisina. Mitään ei puuttunut. Ja eritoten tarpeellinen palveluskuntakin oli hankittu. Saadaksecii kaukaisessa idässä kiinalaisilta tarpeellisen

arvonannon, europalaisen pitää ympäröidä itsensä monilla kiinalaisilla palvelijoilla, ja täplä on jokaisen enropalaisen melkein siveellineii velvollisuus.

Moritz, kokki, kauniissa sinisessä silkkisesä »ishan gissaan»; Fritz, »mafu» (tallirenki), alati irvissä suin, mutta silti aina pitäen hyvän huolen hevosista; Max, puutarhuri, rupla kuin synti, ja vihdoin August, hävytön pieni juoksupoika, muodostivat meidän palvelevaisten tienkiemme armeijan.

Siihen tulivat lisäksi »herra» Dorsch ja »herra» Simon. Nämä molemmat »herrat», olivat meidän sotilaspalvelijamme, jotka täysin määrin käytivät hyväkseen sitä kaukaisen idän tapaa, että europalainen kiinalaisten läsnäollessa ei saa tehdä ruumiillista työtä.

Taloamme ympäröi suuri puutarha, jossa olivat vielä hevostalli ja vaunuvaja, autotalli ja kiinalaisten asumukset. Mutta tärkein oli: kanatallini. Jo kaksi päivää paikkakunnalla oltuani ostin itselleni hautomakanan, panin sen alle tusinan munia, ja taloon muuttaessamme minulla jo oli maailmaan hankkittuna seitsemän elävää uutta kananpoikaa.

Linnut ovat Kiinassa huokeita. Kana maksaa kymmenen pfennigiä, ankka tai hanhi markan, ja niinpä minulla pian olikin siipikarjaa viisikymmentä eläintä.

Niin, oikein, minustahan oli tullut »ratsastaja»! Piti heti hankkia hevonen. Eräällä toverillani oli viehättävä pikku raudikko. Sovimme kaupoista, ja pian sen jälkeen »Fips» seisoi minun tallissani. »Fips» oli vie. hättävä eläin, hyvä palvelushevonen, sitä paitsi nuhteeton metsästysretkille ja pallopeliin. Mutta rökkiinsä se vielä kuitenkin saa, jos minun vielä kerran sallitaan se nähdä. Piirityksen aikana tuo veijari näet jätti minut pulaan kaupungin sulkemisen edellisenä päivänä, ollessani ratsastuksella etu-asemalla. Kun muutamia shrapnelleja räjähti sen lähellä, se riuhtasi itsensä irti ja juoksi vihollisen puolelle.

Koko elämä Itä-Aasiassa on europalaiselle sangen yksitoikkoista. Vähän seuraa, ei lainkaan teatteria, ei musikia, ei mitään kaikesta siitä, jota ilman ei tahtoisi olla. Ainoana lohdutuksena ja ainoana virkistyksenä onkin juuri se, että siellä elää vähän paremmin kuin samanlaisissa olosuhteissa kotona, ja hevosurheilu. Tsingtaussa viimemainittu oli kerrassaan kukoistavakin.

Minä antauduin innolla pallo-ratsastukseen, ja jossakin määrin totuttuani hevoseni harjaantumattomiin kellistelyihin ja survomisiin, sovimme me yhteen kuin vakka ja kansi.

Heinäkuun puolivälissä toivoni vihdoin täyttyi. »Se» höyrylaiva oli saapunut ja tuonut lentokoneet tullessaan. Tuskin oli jättiläis-laatikot nostettu laiturille, kun minäkin miehineni olin paikalla ja vapautin

ilmassa ja auringossa lentämään luodut linturaukat synkästä vankilastaan, jossa olivat istuneet kuukausmäärin. Kun arkut olivat liian raskaat täytyi lentokoneet purkaa esiin laiturilla. Hei! Nekös olivat ihme kiinalaisille töllistelijöille! Kun kaikki oli kauniisti purettu, järjestettiin riemukulkue. Ensimäisinä olivat molemmat lentokoneet, sitten tulivat kolme vaunua kannatustasoineen ja sitten kaksi vaunua lisäta eineen. Hevoset olivat vetämässä, ja ylpeinä me ajoimme läpi Tsingtaun ja menimme riemukulussa Hilleri-torin lentohalliin.

Nyt ei ollut enää lepoa. Yötä päivää tehtiin työtä kokoonpanossa ja lujittamisessa, ja kaksi päivää myöhemmin hyvin varhain aamulla, kun ei vielä yksikään ihminen aavistanutkaan, lentokoneeni oli valmis lähtöpaikalla, ja auringon noustessa minä päästin täyden kaasun päälle ja puskin ihanaan puhtaaseen meriilmaan.

Ensimäistä lentoani Tsingtaussa en unohda koskaan. Lentokenttä oli erinomaisen pieni, vain kuusisataa metriä pitkä ja kaksisataa metriä leveä, täynnänsä esteitä ja kukkuloitten ja kallioitten ympäröimä. Mutta kuinka pieni paikka todella oli ja kuinka tavattoman vaikea lähdölle ja tulolle, siitä olin pian saava kyllin kokemusta. Ystäväni Clobuczar, entinen itävaltalainen lentäjä-upseeri, joka nyt oli »Kaiserin Elisabeth»-laivassa, sanoi minulle kerran: »Tämänkö olisi määrä olla lentokenttä? Korkeintaan lasten leikkikenttä! En vielä elämässäni ole nähnyt, että miehen pitäisi lentää tärnmöisellä paikalla». Sen mukaisesti minulle sitten kävikin. Ja Saksassa valitseisin semmoisen paikan korkeintaan hätälaskuun.

Mutta ei ollut mitään tehtävissä. Tämä oli koko suojelusalueella ainoa paikka, kaikki muut olivat jylhiä vuoria, jotka olivat täynnä rotkoja. Mutta tänä ihanana aurinkoisena aamuna en huolinut siitä, ja ilomielin lentelin kaartojani Tsingtaun yläpuolella ja säikyttelin unestaan potkurini surinalla peräti hämmästyneet tsingtaulaiset. Tullessani maahan, minusta kuitenkin tuntui hieman koomilliselta! Peijakas sentään, olipa se paikka ahdas! Ja vasten tahtoani kiertelin kauemmin ympyrääni ja lykkäsin yhä tuonnemmaksi maahantulon arveluttavan hetken.

Mutta enhän voinut ijankaiken ilmassakaan olla. Viimein tempasin kaasun kiinni ja olin hetkistä myöhemmin moitteettoman laskun jälkeen oikealla paikallani. Nyt olin varma asiastani. Enkä koko aamuna tahtonut
lainkaan lähteä koneestani.

Mutta nyt alkoi taas työ. Toinen lentokone, sekin Rumpler-Kyyhkynen, jota toverini meriväenpataljoonasta, luutnantti Miillerskowskin piti lentää, oli pantava yhteen ja laitettava ajokuntoon. Kahden päivän ku luttua, heinäkuun yhdentenäneljättä 1914, iltapäivällä oli kaikki kunnossa.

Müllerskovski nousi lentokoneeseensa, ja sitten kun minä olin selittänyt hänelle muutamia kokemuksiani, joita jo olin saavuttanut tästä lentokentästä, hän päästi täyden kaasun päälle ja pyrähti matkoihinsa.

Onni ei ollut toverilleni suopea.

Koneen oltua muutamia sekunteja ilmassa ja päästyä noin viidenkymmenen metrin korkeuteen juuri vaaralliseen paikkaan, missä lentokenttä ja maakin samalla loppui ja jyrkät kalliot syöksevät mereen, se äkisti kallistui ja me näimme kauhistukseksemme, kuinka se huimalla vauhdilla pää edellä syöksyi kalliota vasten.

Niin pian kuin suinkin voimme, juoksimme tapaturmapaikalle. Siellä olivat asiat huonosti. Lentokone oli aivan kokonaan säpäleinä ja Miillerskovski makasi sen raunioissa pahasti haavoittuneena. Veimme hänet sairaalaan, missä hänen piti maata aivan lähelle piirityksen loppua. Lentokone oli kokonaan pilalla.

Sillä välin oli Tsingtaussakin tapahtunut paljon asioita. Heinäkuu ihanuuksineen ja loistoineen, suloisine auringonpaisteineen ja tummansinisine taivaanlakineen oli mennyt menojaan. Se on kaunein kuukausi Tsingtaussa.

Kylpyelämä oli täysimmässä kukoistuksessa. Tänne oli tulvinut erittäin runsaasti ja sieviä vieraita, etupäässä naisia, europalaisista ja amerikalaisista Kiinan ja Japanin siirtoloista ihailemaan Tsingtaun kauneutta ja nauttimaan »kaukaisen idän Ostenden» kylpyelämästä.

Kaupungissa vallitsi sangen herttainen mieliala. Auto- ja ratsastusretket, pallopeli ja tennis veivät ne hetket, jotka jäivät palveluksesta vapaiksi, ja erityisen ihanat olivat yhteiset seurustelut iltaisin, jolloin tanhuttaret pääsivät täyteen kunniaansa.

Kuten edellisinä vuosina niin nytkin englannittaret olivat vieraitten joukossa lukuisimmin edustettuina, ja pian alkoi heidän kanssaan viehättävä seurustelu.

Elokuun alussa piti olla pallopeli-kilpailun, johon me olimme kutsuneet vastapelaajaksi Shanghain englantilaisen palloklubin. Silloin, heinäkuun kolmantenakymmenentenä päivänä, tuli kuin salama kirkkaalta taivaalta, että Tsingtau oli saatettava »suojelustilaan»!

Sotahälytys - Kyyhkyseni.

Muistan sen vielä kuin eilisen päivän.

Varhain aamulla lähetti saapui lluvilaamine tuoden minulle ja Patzigille käskyn tulla heti komendantin luo, sillä on käsketty varustautua puolustukseen. Ajattelimme luonnollisesti, että kysymys on vain harjoituksesta, ja aika lailla muristen aamu-unen häiritsemisesta menimme määrättyyn paikkaan. Siellä saimme vahvistuksen tuohon melkein käsittamättömään ilmoitukseen. Sisimmässämme lujasti epäillen, että sotaa syttyisi, riensimme taistelu-asemillemme ja ryhdyimme välttämättömiin töihin.

Käsky: »Sodan vaara uhkaamassa!». joka saapui seuraavana päivänä, toi vihdoinkin varmuutta.

Ja elokuun ensimäineIi toi tullessaan käskyn sotajalalle laittautumisesta. Elokuun toinen päivä sodanjulistuksen Venäjää vastaan ja kolmas samanlaisen samanlaisen Ranskaa vastaan.

Näitten päivien kuvaaminen on tuskin mahdollista.

Kuvitelkoon vain kukin mielessään: tämä oli Saksan siirtola, Saksan linnoitus, suurin osa tsingtaulaisista oli, upseereita ja sotamiehiä. Mutta sen ohessa Tsingtau oli saanut ulkonaisesti kansainvälisen leiman. Keskuudessamme oli vieraina venäläisiä, ranskalaisia ja englantilaisia. Mielipiteet ja tunteet aaltoilivat vastakkain sen mukaan, vallitsi olotila, jonka vertaista tuskinsa saattoi tavata missään muualla maailmassa.

Pääkysymys, tahtoisin sanoa: kysymys, joka vaivasi meitä kaikkia, oli siitä: onko Englanti sodassa?

Vain se, joka on elänyt kaukaisessa idässä voi käsittää, mitä tämä kysymys merkitsi.

Juuri elokuun toisena päivänä tuli tunnetuksi tarjouksemme Englannille. Samana päivänä minä olin erään englantilaisen naisen kera ratsastusmatkalla, ja luonnollista oli, että tämä asia muodosti keskustelumme pääsisällön. Seuralaiseni mielipide oli sama kuin kaikkien hänen mies- ja naispuolisten ystäviensä, että nimittäin sota Englannin ja Saksan välillä ei ollut ajateltavissa, sillä siinä tapauksessa koko valkoisen rodun arvo olisi kaukaisessa idässä mennyttä ja keltainen japanilainen pääsisi nauraen korjaamaan kaikki hedelmät meidän eripuraisuudestamme.

Meitä saksalaisia vaivasi luonnollisesti vain tämä yksi ainoa ajatus, eikä vallankaan meidän meriupseerien kesken enää muusta ollut puhettakaan. Meidät valtasi jännitys, joka oli pahempi kuin sotajalallepanon aikana. Ja elokuun neljäntenä päivänä tuli kuin helpotuksena kaikille tieto:

Sota Englantia vastaan on julistettu!

Nyt siis arpa oli langennut Europassa.

En voi väittää, että olimme kaikki tunteneet itsemme onnellisiksi. Aivan päinvastoin. Yhä uudestaan aprikoimme: »Nyt istumme

täällä kaukaisessa Tsingtaussa, siellä kotona ovat veljemme ja toverimme; ne onnelliset saavat elää liikekannallepanon ihania päiviä, saavat lähteä sotaan koko vihollis-maailmaa vastaan saavat puolustaa pyhää, rakasta isänmaatamme, saavat puolustaa vaimoja ja lapsia, ja me raukat istumme täällä emmekä voi auttaa!»

Pelkkä ajatus siitä, minkä näköistä näinä päivinä on kotona, voi saada meidät raivoon. Sillä sen tiesimme, että englantilaiset, venäläiset ja ranskalaiset, jotka täällä kaukana olivat meistä lukumäärässä paljon ylivoimaiset, eivät kehtaisi täällä ahdistaa meitä.

Ja kuitenkin oli meillä vielä yhä kipinä toivoa: hyökkäävät ne ehkä sittenkin!

Ah, kuinka olisimmekaan ottaneet heidät vastaan!

Japania tietysti ei kukaan ajatellut!

Liikekannellepanon päivinä ei kaiken työn ja touhun keskesssä kuitenkaan unohdettu vieraitamme. He olivat tosin kaikki vihollisiamme, mutta pysyivät vierainamme.

Kiihtymys heidän keskuudessaan on hyvin käsitettävä. Varsinkin, kun meille saapui jo tietoja siitä aivan eläimellisestä kohtelusta, jonka alaisiksi saksalaiset olivat englantilaisten puolelta joutuneet Englannin siirtomaissa.

Selvää oli, että kanssakäymisemme muukalaisten kanssa keskeytyi, mutta yhtä selvää oli myöskin - ja sitä tahtoisin tässä aivan erikoisesti huomauttaa englantilaisille - että me kohtelimme vihollisvaltain monia alamaisia semmoisella huomaavaisuudella, joka on mahdollinen vain meille »barbaareille».

Muukalaisille ilmotettiin, että he saivat mielensä mukaan joko jäädä Tsingtauhun taikka matkustaa pois, ilman mitään pakkoa, ja että kuvernöörinhallitus aikanaan ilmottaisi, jos kaikkien muukalaisten pitäisi poistua siirtomaasta. Vaadittiin vain, että kukaan ei lähtenyt kaupungin alueelta eikä lähestynyt enää linnoituksia taikka harjottanut vakoilua. Pitäköön kukin tämän rinnalla silmissään rakkaitten serkkujemme käyttäytymistä Hongkongissa ja niin monissa muissa paikoin maailmaa!

Ne, jotka ovat kokeneet ne olot, voisivat kirjoittaa niistä nidoksia.

Lohdutuksenamme oli, että joka päivä saimme langattomia tietoja kotoa!

Sitä iloa ja riemua, joka valtasi meidät tietojen saapuessa, voi tuskin mielessään kuvitella. Enimmäkseen sähkösonomat tulivat iltaisin, ja me upseerit istuimme yhdessä pienessä kasinossamme, puhumatta tietysti mistään muusta kuin sodasta. Ja ihanien voitonsanomien saapuessa riemu oli niin verraton, mutta samalla meitä kuitenkin painosti suunnaton suru:
Emme saaneet olla mukana!

Sitten tuli elokuun viidestoista päivä, jolloin käsiimme joutui niin suunnaton tieto, että emme tahtoneet uskoa todeksi, mitä luimme.

Tiedonanto oli seuraava:

Ylimääräinen lehti.

»Pidämme erittäin tärkeänä ja välttämättömänä asian nykyisellä kannalla ollessa ryhtyä toimenpiteisiin syrjäyttääksemme kaikki levottomuuksien syyt kaukaisessa idässä ja suojellaksemme niitä yleisiä etuja, jotka on määritelty Englannin-Japanin liittosopimuksessa, tarkoituksella vakuuttaa Itä-Aasiassa luja ja pysyväinen rauha. Tämä tarkoitus on sopimuksen perustana. Keisarillinen Japanin hallitus uskoo olevansa velvollinen neuvomaan Keisarillista Saksan hallitusta hyväksymään seuraavat ehdotukset:

Ensiksi, heti viemään pois Japanin ja Kiinan vesiltä kaikki Saksan sotalaivat, samoin riisumaan aseista kaikenlaiset aseistetut laivat, joita ei heti voida viedä pois.

Toiseksi, Keisarillisen Japanin viranomaisille heti, ja ennen syyskuun viidettätoista päivää, ehdoitta ja korvauksetta luovuttamaan koko vuokra-alueen, mahdollisesti takaisin Kiinalle annettavaksi.

Keisarillinen Japanin hallitus ilmottaa samalla, että, jos se elokuun kolmanteenkolmatta päivään mennessä vuonna tuhatta yhdeksän sataa ja neljätoista Saksan Keisarilliselta hallitukselta ei ole saanut vastausta, jossa viimemainittu ilmottaa ehdoitta hyväksyneensä nämä ehdotukset, Japanin hallitus on oleva pakoitettu ryhtymään toimenpiteisiin, joita se aseman suhteen pitää välttämättöminä».

Sen alle oli kuvernöörimme kirjoittanut:

»On itsestään selvää, että emme koskaan voi suostua rniekaniskutta Japanille luovuttamaan Tsingtauta· Japanilaisten vaatimuksen koko hävyttömyyden luettuaan voi sanoa jo etukäteen, mikä ainoa vastaus siihen on seuraava. Mutta se merkitsee tietysti, että meidän tulee olla valmiit vihollisuuksien alkamiseen heti vastauksen antamiseen määrätyn ajan kuluttua, ja että siitä luonnollisesti tulee viimeisiin voimiin saakka ulotettava taistelu.

Aseman vakavuuteen nähden tietysti ei nyt enää saa silmänräpäystäkään viivyttää naisten ja lasten toimittamista pois linnoituksesta. Sen vuoksi onkin kuvernöörihallitus tänään, perjantaina aamupäivällä, lähettävä vielä Tientsiniin höyrylaivan, joka jo on valmistettu vastaanottamaan pyörein luvuin kuusisataa henkeä. On hartaasti neuvottava kaikkia, jotka eivät tahdo jäädä tänne, käyttämään näitä tilaisuuksia, huomauttamalla, että Shantung-radan junatkin ovat vielä kulussa.

Tsingtau valmistautuu taisteluun!»

Nyt tiesimme, missä oltiin!

Taistelun laadusta ja vaikeudesta me olimme selvillä samoinkuin sen päättymisestäkin, mutta ei vielä milloinkaan liene tehty työtä iloisemmin ja väsymättöinämmin. Näinä viikkoina suoritettiin jättiläisen työ. Ja vanhimmasta upseerista nuorimpaan viisitoista-vuotiaaseen vapaaehtoiseen autonajajaan jokainen pani kaiken vointinsa ja kaiken ajatuksensa, koko isänmaanrakkautensa Tsingtaun saattamiseen puolustuskuntoon.

Minulla mieskohtaisesti oli jo ollut erikoinen kova onni. Kolme päivää sen jälkeen, kun Miillerskovski oli syöksynyt kallioon, lähdin mitä ihanimmalla auringonpaisteella ensimäiselle suurelle tiedustelulennolleni ja, tähysteltyäni koko suojelusalueen ja satoja kilometrejä sen ulkopuolelta, palasin iloisena tekemästäni työstä takaisin Tsingtauhun.

Olin tuhannenviidensadan metrin korkeudessa, mutta laskeutuminen oli ilmasuhteiden takia erittäin vaikea. Päästäessäni vielä kerran täyden kaasun noin sadan metrin korkeudessa keskellä kenttää, lentääkseni viimeisen kierroksen ja sitten laskeakseni vastatuuleen, motori sekunniksi syöksi täyteen voimaansa, mutta rupesi sanassa hetkessä sylkemään ja pysähtyi kokonaan. Tarvitsin vain sekunteja tarkastaakseni koneistoani, mutta ne riittivät päästämään koneen jo niin alas, että laskeutumista kentälle ei enää ollut ajatteleminenkaan.

Mutta oikealle en voinut kääntää enkä vasemmalle.
Oikealla oli palloklubin huone ja syvä oja, vasemmalla
rantahotelli ja huvilat.

Tajusin, että ei enää mitään ollut tehtävissä, ja ajattelin vain yhtä: säilytä motori ehyenä!

Edessäni oli pieni metsikkö, ja sen päälle toivoin vielä voivani suistaa koneen. Vedin korkeusperäsimestä, mutta kuumassa ja kevyessä troopillisessa ilmassa kone putosi raskaana kuin tukki. Pääni vielä juuri ja juuri säästin sähkölennätinlangoista, sitten vedin polven koukkuun ja nojasin vaistomaisesti jalkani eteenpäin, kun jo tuli mahtava tärähdys, kuulin ympärilläni rusketta ja rätinää ja lensin armottomasti istuimeltani, niin että pää ja polvet iskivät bentsinisäiliötä vasten. Sitten oli kaikki hiljaista.

Katsellessani sitten ympärilleni, itse terveenä ja ehvenä, näin Kyyhkyseni olevan nokka katuojassa, pyrstö korkealla ilmassa, siipien ja laskutelineen muodostaessa läjän särkyneitä puisia lujikkeita, liinakan-gasta ja lankoja.

Kyyhkys-parkani! Kolmantena päivänä liikekannalle panosta se jätti minut pulaan. Mieleni oli kerrassaan sanomattoman toivoton. Päästämättä toki kuitenkaan kaikkea rohkeuttani masennuksiin, <u>keräilin</u>

sirpaleet vajaan. Olinhan saanut kotoa mukaan vielä varapotkureita ja varakannatustasoja.

Kun vain motori olisi jäänyt ehyeksi! Siihen minulla ei ollut uusia kappaleita, eikä niitä voisi tänne hankkia parhaimmallakaan tahdolla.

Toivehikkain mielin menin varalaatikoille ja avasin ensiksi sen, jossa varatasot olivat. Mutta, oi kauhistus! Inhottava mädänhaju löyhkäsi vastaani ja pahaa aavistaen avasimrne sisäisen sinkkikotelon.

Näky, joka meitä kohtasi oli kerrassaan hirveä. Arkussa oli vain kasa mätänevää roskaa. Kannatus
tasojen koko kudonnainen aines oli lahonnut. Yksityiset yhdistäjät ja lujikkeet ja puu-tukiaiset, jotka ennen olivat huolellisesti liimatut ja kääritytt, lojuivat hujanhajan toistensa päällä, ja kaikki oli paksun homekerroksen peitossa.

Surullinen näky!

Nyt avattiin potkurilaatikko. Sen sisältö oli samanlainen. Viisi mukaanpantua varapotkuria olivat suvainneet samoin hajota taikka vetäytyä niin kieroiksi, että niitä ei voinut enää käyttää. Jos kotimaassa potkuri päistään heittää vain neljä tai viisi millimetrin, ei yksikään ihminen ota sillä lentääkseen. Minun heittivät aina kahteenkymmeneen sentimetriin! Nyt olivat hyvät neuvot kalliita.

Mutta nurkumatta mainio monttöörini, toverillisen avulias ylikoneenkäyttäjä Stiiben, kävi työhön, ja saman päivän iltapuolella istuin Stiibenin ja molempien lämmittäjieni Frinksin ja Schollin sekä vielä telakan puuseppätyöhuoneen kahdeksan kiinalaisen kanssa rakentamassa uudelleen kokoon ruhjoutunutta lintuani.

Vein sitten vähimmin käyristyneen potkurini laivaveistämölle, missä mainio mallipuuseppä R. pelasti minut pulastani ja pani kiinalaiset johdollaan tekemään uutta potkuria.

Se oli kerrassaan loistava saavutus.

Ajateltakoon vain, kuinka se suoritettiin:

Tavallisella puusepänliimalla liimattiin yhteen seitsemän tammi-lankkua. Sitten kaksi kiinalaista mallipuusepän valmistamien kaavojen mukaan kirveillä veisteli lankuista moittettoman potkurin. Työ, vaikka oli tehty käsin, olin niin tarkka ja huolellinen, kuin yksin kiinalaiset voivat tehdä.

Siten valmistetulla potkurilla tein sitten kaikki lentoni Tsingtaun piirityksen aikana!

Emme mekään vajassa olleet pysyneet työttöminä. Yötä ja päivää me työskentelimme äärimmäisellä paineella, ja jo yhdeksäntenä päivänä putoamisestani lukien Kyyhkyseni varhain aamulla seisoi lähtöpaikalla valmiina koelentoon.

On kai helposti käsitettävissä, että toiveeni ennen tätä lentoa eivät olleet kaikkein kirkkaimmat.

Kannatustasoni olin laittanut uudestaan kuntoon homehtuneesta roskaläjästä. Meidän piti jännittää ne, kun missään ei ollut tasaista kenttää, niin hyvin kuin taisimme. Potkuri oli saatu niin, kuin edellä on kuvattu, ja se teki toista sataa kierrosta liian vähän. Sen lisäksi lentokentän olosuhteet olivat niin ylen epäsuotuisat ja tukalat, että jokaisella lähdöllä piti joko heti onnistua taikka auttamattomasti syöksyä nurin-niskoin.

Kaikkea tätä en saanut ajatella. Oli sota, olin ainoa lentäjä, ja tehtäväni minun oli täytettävä. Ja onni suosi minua!

Kaikki, mitä ilman suinkin saattoi tulla toimeen, olin lentokoneeni keventämiseksi repinyt pois, ja alussa hieman vastenmielisesti kättäni totellen suuri lintuni kuitenkin kohosi ilmaan, kunnes se pian oli taas kokonaan vallassani. Silloin tein taas iloisena kierroksiani, ja ylpeänä viskasin kuvernöörirnme talon eteen ilmotuksen: »Lentokone on jälleen kunnossa!»

Ja sitten suuret tiedustelulentoni alkoivat. ,Risteilin koko suojelusalueen ja kauas, kauas sen ulkopuolelle, satoja kilometrejä suojelusalueelta lensin avaran maan yli vartioiden kulkuteitä ja lentelin pitkin villiä rotkoista rannikkoa tähystellen, olisiko vihollinen jossakin lähestymässä tai laskemassa joukkojaan maihin.

Ne olivat elämäni ihanimpia lentoja.

Ilma oli niin kirkas ja läpikuultava, taivas niin ihanan sininen ja kaunis, ja aurinko säteili niin sydämellisen rikkaasti tähän suloiseen maahan, hurjan rotkoisiin korkeihin vuoriin ja kaikkea reunustavaan tummansiniseen mereen. Sydämen täydeltä ja kau
neutta janoovin sieluin minä nautin näistä het
kistä, jotka olivat täynnänsä hurmaavaa, ylevää ihanuutta.

Mutta huoliakaan ei puuttunut. Jo toisen tiedustelulennon jälkeen kävi selville, että potkurin liimaukset olivat irtautuneet, ja että potkuri vain kuin ihmeen kautta oli pysynyt purkautumatta. Nyt se oli päästettävä irti ja liimattava uudestaan. Tämä näytelmä uudistui siitä lähtein joka lennon jälkeen. Heti palattuani, otettiin potkuri irti, vein sen autollani veistämölle, missä se kiiruusti liimattiin, kierrettiin puristimeen, ja illalla myöhään kävin sen jälleen noutamassa, asetin paikoilleen, ja niin pääsin aamulla taas lentämään.

Ja kun potkuri yhä vain pamahteli rakoihin, silloin minä liimasin koko sen reunan tason jännityskankaalla ja sideliimalla, ja niin ainakin se reuna taas pysyi jotenkuten kiinni!

Minulla oli Tsingtaussa toinenkin palvelustoimi hoideltavanani. Olin näet kiinteän ilmapallolaitoksen, »puhalletun» kilpailijani johtajana.

Ennen lähtöäni Berlinistä olin suorittanut ilmalaivan purjehtijan kurssin, johon kuului matka liikkuvalla ilmapallolla, hiukan harjotusta kiintonaisella ilmapallolla ynnä pallon paikkausta.

Kokonaan uuteen kiinteän ilmapallon laitokseen Tsingtaussa kuului kaksi tuhannen kuutiometrin suuruista pallosäkkiä ja kaikki asiaankuuluvat lisätarpeet kaasun synnyttämiseksi ja pallon käyttämiseksi.

Muuan laivaston aliupseeri, joka samoin lyhyen aikaa oli ollut harjottelemassa ilmapurjehtijain luona, ja minä olimme ainoat, joilla oli aavistustakaan ilmapallosta. Purettuamme aivan uudet laitokset ja levitettyämme ne esille, ryhdyimme erittäin tunnollisesti ja varovasti täyttämään palloa. Ja kuinka olimmekaan ylpeät, kun ensimäinen keltainen makkara paksuna ja kimmoisana makasi hyvin sidottuna maanpinnalla. Sitten minä aliupseerini kanssa mieskohtaisesti sidoin jokaisen köyden, ja kohta sen jälkeen keltainen kummitus riippui hiljaa heilahdellen edestakaisin taivaanlakea vasten. Sitten se otettiin jälleen alas ja minä kiipesin ensimäistä nousua varten yksinäni koriin. Melkeinpä olin jo tällä ensimäisellä kohoamisella lähteä kohtalok
kaalle matkalleni Saksaan, sillä komennettuani »irti», huomattiin kiinnitysköyden erehdyksessä olleen liian löysällä, niin että pallo voimakkaalla syöksyllä hyppäsi pystysuoraan noin viisikymmentä metriä ilmaan ja tempasi voimakkaasti kiinnitysköyden kireälle. Mielessäni välähti silloin ajatus: nyt se katkeaa! Pallon äkillinen hyppääminen ilmaan aiheutti sangen ankaran tärähdyksen, eikä paljon puuttunut, että en lentänyt gondolista ulos. Mutta kun teräsköysikin oli aivan uusi, se Jumalan kiitos kuitenkin kesti, ja minä olin taas yhtä opetusta rikkaampi. Sitten alkoi miehistöni järjestelmällinen opettaminen ja harjottaminen, ja pian kaikki sujui, aivan kuin olisimme lapsesta pitäen olleet ilmapurjehtijoita.

Kuvernöörinhallitus oli kiinnittänyt suuria toiveita kiintonaiseen ilmapalloon. Yleisesti uskottiin siitä olevan suurta apua lähestyvän vihollisen silmälläpidossa ja vihollisen tykistön tarkkaamisessa. Sen pahempi nämä toiveet eivät ole millään tavalla täyttyneet, ja epäilykseni, jotka minulla oli ollut pallolaitosten hyödyllisyydestä, toteutuivat joka suhteessa.

Vaikka sain pallon kohoamaan aina tuhanteen kahteen sataan metriin, meidän ei onnistunut siitä nähdä linnoitettujen asemiemme takana sijaitsevia kukkuloita siten tarkataksemme vihollisen liikkeitä ja ennen kaikkea sen raskaan piiritystykistön sijotusta.

Mutta juuri sillähän Tsingtaun puolustamiselle oli aivan perustava merkitys.

Jossakin määrin valaistakseni tätä sekä yleensä koko sitä kauttaaltaan tukalaa asemaa, jossa Tsingtaussa olimme, on minun selitettävä seuraavaa: Koko Kiautshoun suojelusalue on pitkällä kapealla niemekkeellä, jonka äärimmäisessä, lounaisessa nokassa Tsingtaun kaupunki on. Kolmelta puolelta meren ympäröimänä saartaa kaupungin koillisessa puoliympyrän muotoinen Moltke- Bismarck- ja Hillerivuorten kukkulaketju, joka ulottuu merestä mereen. Näille vuorille oli sijoitettu meidän päälinnoituksemme ja ketjun koillisella juurella olivat jalkaväkemme viisi laitetta

tärkeimpine piikkilankaesteineen. Sitten tuli leveä laakso, jonka halkaisi osaksi Haipo-joki, ja siihen liittyivät taaskin puoli-ympyrän muodossa niinikään merestä mereen kulkevat, meille arveluttava ja meille turmion tuottanut Kushanin, Tashanin, Valderseekukkulan ja Prinssi-Heinrich-vuorten jono, joista Prinssi-Heinrich-vuoret olivat muodoltaan niin hurjan romanttiset kuin olisivat olleet otetut suoraan kuusta. Näitten kukkulain takana oli taas leveä laakso, johon olivat kasaantuneet Lau-Hou-Shaun, Tung-Liu-Shuin ja Lau-Shaun pilviä hipovat villin raunioiset kiviröykkiöt.

Kun meidän oli ennen kaikkiea saatava tietää mitä tapahtuu asemiemme ulkopuolella, ja, näin olleen syyskuun seitsemännestäkolmatta päivästä asti kokonaan saarretut piikkilanka-aitauksemme sisäpuolelle, saatava nähdä, mihin vihollinen rakentaa piiritystykistöään, kun edelleen olimme kokonaan pettyneet toiveissamme, joita olimme asettaneet kiintoinaiseen ilmapalloon, ei päämäärämme saavuttamiseen jäänyt muuta kuin: tilapäiset, rohkeat tiedustelut jalkaisin ja – minun lentokoneeni!

Elokuun päivät kuluivat väsymättömissä työssä. Tsingtauta ja ennen kaikkea sen ympärillä olevaa seutua tuskin enää tuntisi entiseksi. Luotiin tykistö- ja puolustusasemia ja, mikä oli surullisinta, sievien puistojen, joita oli istutettu niin suurella vaivalla ja rakkaudella, Tsingtaun ylpeyden, täytyi kaatua maahan kirveeniskuista, jotta saatiin ampumiseen välttämätöntä tilaa. Kuinka paljon sivistyksellistä töytä, kuinka paljon sanomatonta vaivaa ja rakkautta siten tuhottiinkaan yhdellä kertaa!

Koitti elokuun kolmaskolmatte, Japanin uhkavaatimuksen päättymisen määräpäivä, ja itsestään selväähän oli, että keltaiselle japanilaiselle ei kehdattaisi antaa mitään vastaustakaan. Tämän päivän tunnussanana oli

»Pää pystyyn vain!»

Se oli sana meidän kaikkien sydämestämme.

Muistan vielä, kuinka seuraavana aamuna huvilani parvekkeelta katsellessani ääretöntä sinistä merta huomasin muutamien meripeninkulmien päässä useita mustia varjoja, jotka hiljaa liikkuivat sinne tänne. Kiikarilla tunsin ne sitten torpedoveneiksi. Myöskin Patzig, joka riensi paikalle, tuli niistä vakuutetuksi. Oikein, tänäänhän oli neljäskolmatta. Nyt oli alotettu meidän saartamisemme.

Siis oli tosiaan totta, että japanilaiset uskalsivat käydä hyökkäämään Saksan valtakunnan kimppuun!

Oli alkanut pienen englantilais-lauman kannattaman keltaisen keisarikunnan taistelu sotakuntoista saksalaista rykmenttiä vastaan.

Heti uhkavaatimuksen määräajan umpeen kuluttua tuhatmiehinen joukko marssi tasangolle niin kauankuin mahdollista puolustamaan sitä ja Tsingtauhun johtavia teitä. Tämä piskuinen miesjoukko suoritti tehtävänsä mainiosti. Puolustettavana oli kolmenkymmenen kilometrin pituinen matka, joka oli varustettu tykistöllä aivan riittämättömästi. Missä olisi pitänyt olla kaksi armeijakuntaa, seisoi nyt vain tuhat miestä.

Sitkeässä, pelottomassa taistelussa, jossa usein vain patrullit olivat kokonaisia vihollisen pataljoneja vastassa, he verkalleen väistyivät kaksikymmenkertaisen ylivoiman edestä. Vasta syyskuun kahdeksantenakolmatta urhoollinen joukko tungettiin pääestelinjan taakse, joka nyt sulki meidät sisäpuolelleen taistelun taukoamiseen asti.

Piirityksen ensimäisinä päivinä Tsingtaun johtavat piirit eivät paljon välittäneet minun lentokoneestani, enemmän kuin ylipäänsä koko lentämisestä.

Ja eihän se ollutkaan ihme kaiken sen jälkeen, mitä olivat meistä täällä tähän saakka nähneet.

Pian asia muuttui!

Eräänä piirityksen ensimäisistä päivistä lensin jälleen Shantungniemimaan eteläisen rannikon yli, pitääkseni silmällä vihollisen laivoja ja varsinkin vihollisen joukkojen maihinlaskua. Rannikko oli kuin kuollut, ei vähintäkään nähtävän arvoista. Täydessä turvassa, että siltä taholta voimme olla aivan huoleti, lensin kotiin. Vain ohimennen menin sitten samana iltana kuvernöörinhallitukseen tervehtimään erästä toveria. Sattumalta tapasin siellä esikunnan päällikön, jolla oli kova kiirehän, hän kun oli silmänräpäyseksi lähtenyt kuvernööri luona pidettävästä tärkeästä istunnosta noutamaan erästä kirjaa.

Ohi mennessään hän vielä huusi minulle: »No, Plüschov, oletteko taaskin käynyt lentämässä?»

»Kyllä», vastasin, »olen juuri palannut. Olen monta tuntia etsinyt rannokolta vihollisen maihinnousua, mutta ne ole nähnyt vihollisesta vilaustakaan.»

Näen vielä tänäkin päivänä päällikkömme hämmästyneet kasvot. »Mitä? Olette lentänyt rannikolla, ja sen te sanotte vasta nyt.' Me olemme istuneet kaksi tuntia neuvottelee massa, kuinka voisimme torjua sen suuren joukkojen maihinlaskun, jonka tiedustelijamme tänään ovat ilmottaneet tapahtuneen Dsin-Dsia-Kou-lahdessa. Ja silloin te tulette ja voitte tuoda niin varman ilmotuksen? Mutta nyt kiiruusti kuvernöörin luo ilmottamaan havainnoistanne!»

Koko neuvottelu saatiin nyt suoritetuksi muutamilla sanoilla. Tiedustelijain ilmotukset olivat luonnollisesti olleet keksittyjä.

Mutta minä olin iloinen. Olinhan pelastanut lentotaidon kunnian ja arvon!

Ja nyt minulle alkoi vaikein, mutta myöskin ihanin lento-aika.

Aivan pian sain tulikasteeni lentokoneessa. Se tapahtui syyskuun ensimäisinä päivinä leijaillessani hyvin kaukana tasangolla ja tuhannen viidensadan metrin korkeudessa parhaillaan iloitessani kauniista auringonpaisteisesta sunnuntaista. Allani huomasin äkkiä tulossa olevan suuremman japanilaisen sota vaenjoukon, joka tervehti minua vilkkaalla jalkaväen kuularuiskutulella. Ylpeänä palasin kotiin kannatustasoissani kymmenen ampumareikää. Mutta vast'edes Pysyttelin aina kahden tuhannen metrin korkeudessa, minkä kautta kiväärin ja kuularuiskun sattumat motoriini a potkuriini kävivät melkoista vaarattomammiksi.

Kauan ei tarvinnut odottaa tulikastetta myöskin maalla.
eräänä lähipäivänä menin autollani Shatsy-Kouhun, massa meillä oli ulommaisia etuvartiostoja. Mitään pahaa aavistamatta pysähdyin talon edustalle. Hämmästyksekseni kaikki upseerit ja miehet makasivat merelle viettävällä rinteellä, viittoivat innokkaasti käsillään, minkä minä tietysti käsitin tervehdykseksi ja vastasin siihen samalla tavalla viittaamalla. Istuin vielä autossani, kun kuulin aivan pääni päällä kova suhahduksen ja jo silmänräpäyksen perusta korvia huu raatavan räjähdyksen. Vain kymmenen askeleen päässä meistä oli keskelle talon seinää räjähtänyt ensi, unet granati, ja ennenkuin olin kerinnyt koota ajatuk seni, tulivat jo seuraavatkin ammukset
Mutta silloinkos me pääsimme joutuen pois autosta, otimme käpälät kainaloomme ja kiiruusti painauduimme toisten luo joka tapauksessa vain hyvin epäilyttävään suojaan. Toverini vääntelehtivät naurusta, sillä niin vakavat kuin tilanne olikin, se oli varmaan ollut hyvin hullunkurista nähdä.

Nyt saimme tietää myöskin, mistä oli kysymys.

Edessämme oli japanilaionne torpedovene-laivue, joak koetti tykkitulellaan tuhota Shatsy-Kouta. Kaksi kokonaista tuntia makasimme granatitulessa, voimatta nähdä yhtään mitään, ilman mitään suojaa ja voimatta liikahtakaan. Sitten japanilaiset näyttivät ottaneen päivällisloman, ja lakkauttivat ammunnan. Meidän mennessämme tarkastamaan talon kärsimiä vahinkoja, pienet kiinalais-pojat jo olivat keräilemässä granatinsirpaleita. Ja istuuduttuamme hetkiseksi kahvia ryyppäämään, kolme pientä kiinalaista pojan-naskalia tuli ilosta loistaen, pidellen likaisissa hyppysissään kolmea räjähtämättä jäänyttä patruunaa, jotka he kaikessa rauhassa viskasivat pöydälle. No, jos ne olisivat lauenneet, niin olisipa siitä tullut kaunis ampumajuhla!

Nyt meidän piti lähteä takaisin. Auton kääntyessä ensimmäiseen vuorirotkoon, takanamme jälleen räähteli uudestaan alotetun ammunnan granatit.

Jonkun ajan perästä täytyi Shatsy-Kou ja koko muu suojelusalue tyhjentää, ja syyskuun kahdeksantenakolmatta meidät salvattiin pää-estelinjan taakse, suuren ammunnan alkaessa saman-aikaisesti meren puolelta.

Se vasta leikkiä oli!

Tänään varhain aamulla istuin kaikessa rauhassa kylpyammeessani virkistäytymässä suurempaan lentoon, kun äkkiä alkoi aivan korvia tärisyttävä meteli. Kun meidän tykkimme jo olivat päivät ja yöt jyrisseet, en pitänyt suurta lukua tästä lisääntyneestä räiskeestä, vaan luulin sen lähtevän Bismarck-patterin kahdeksankolmatta sentimetrin haupitseista, jotka tähän asti olivat ampumavarojen säästämisen tarkotuksessa pysyneet vaiti ja jonka patterin juurella huvilani oli.

Lähetin palvelijani vielä katsomaan lentokonettani ja ottamaan selville, oliko kaikki pantu kuntoon. Mutta jo muutamien minutien perästä hän palasi hieman kalpeana ilmottamaan:

»Herra yliluutnantti, meidän täytyy kiiruusti lähteä huvilasta, neljä isoa laivaa pommittaa meitä. Yksi raskaista granateista räjähti juuri äsken lentokoneen suojuksen luona, mutta Jumalan kiitos lentokone jäi ehyeksi eikä kukaan haavottunut. Minä poltin vain sormeni. Siellä oli niin sievä granatinkappale, jonka tahdoin ottaa muistoksi. No, ja se oli niin kuuma, mutta toin minä sen sittenkin!»

Ilosta loistaen hän tällöin kohotti puolittain palaneen nenäliinansa, jossa oli käsivarren mittainen kolmenkymmenen ja puolen senttimetrin granatin kappale. Mutta nytkös minä pääsin pystyyn kylvystäni! Tuskin kahta minuuttia myöhemmin seisoin pahassa vaarassa olevan lentokoneeni luona, ja yhdistetyin voimin työnsimme kalliin linnun toiseen nurkkaan, niissä se rinteen takana oli hiukan paremmassa suojassa. Sitten juoksin rannikkokomentajan majalle, katsomaan ammunnan tarjoamaa näytelmää.

Tämä komentajanvaja oli kukkulalla, josta oli kerrassaan ihanteellinen näköala Tsingtaun yli. Sinne saattoi nähdä jokaisen yksityisen granatin putoamisen, ja milloin en ollut lennossa, istuin koko seuraavan viikon täällä ylhäällä raittiissa ilmassa katselemassa tais
telua.

Tsingtaun ensimäinen pommitus tänä kahdeksantenakolmatta syyskuun päivänä oli sangen vaikuttava.

Granatien jyske ja räjähdykset sekä pauke saivat paljon suuremman voimakkuuden ympäröivien vuorten kaiusta. Isku iskulta seurasivat kolmenkymmenen ja puolen senttimetrin laivatykkien ammukset, ja meistä tuntui,, että koko Tsingtau muuttuisi rauniokasaksi. Kauhea tunne, johon kuitenkin pian tottuu. Putoavia granateja vastaan on kuitenkin aivan voimaton eikä voi tehdä mitään muuta kuin odottaa, kunnes kaikki on ohitse.

Pitää olla vain niin paljon onnea, että ei satu seisomaan juuri siinä kohti, mihin tämä hirmuinen kapine nakkautuu.

Kuinka häpeällisiä olivatkaan tämä ja seuraavat pommitukset englantilaisille!

Vihollisen laivat höyrysivät niin etäällä, että meidän tykkimme eivät voineet kantaa niihin saakka. Olivat siis täydessä turvassa. Edellä kulki kolme japanilaista taistelulaivaa ja viimeisenä laivana niitten perässä japanilaisten komennossa: englantilainen linjalaiva »Triumph».

Kuinka ylpeiksi nämä englantilaiset tunsivatkaan itsensä moisessa pyövelin-toimessaan!

Jumalan kiitos, pommituksen aikaansaama vahinko ei ollut suuri, ja tästä lähtien me aivan levollisesti odotimme seuraavia pommituksia.

Tämän päivän iltana jouduin näkemään erittäin surullisen tapauksen.

Me upotimme tykkiveneemme »Cormoran'in», Iltis'in» ja »Luchs'in» sitten kun niistä oli riisuttu koko aseistus.

Se oli kovin lohduton näky.

Höyrylaivalla hinattiin nämä kolme peräkkäin sidottua laivaa syvälle vedelle missä ne sytytettiin palamaan, räjäytettiin ja upotettiin. Näytti aivan, kuin laivat tietäisivät, että niitä viedään teuraspenkkiin. Niin suunnattoman surullisena ja apua etsien ne ojentelivat paljaita mastojaan taivasta kohti; ja liekkien keskessä laivojen rungot vääntelehtivät, aivan kuin niissä vielä olisi ollut henki, kunnes laineet vihdoin löivät niiden yli, vapauttaen ne kärsimyksistään. Kuinka tämä näky kuristikaan merimiehen sydäntä!

Kohta sen jälkeen menivät samaa tietä »Lauting» ja »Taku» ja vähän ennen antautumista pikku »Jaguar» ja itävaltalainen risteilijä »Kaiserin Elisabeth», sittenkun molemmat viimemainitut sitä ennen olivat tehneet meille suunnattomia palveluksia. Näiden kahden laivan työ täyttää mainehikkaan lehden Tsingtaun taistelun ja kukistumisen historiassa.

Japanilaisten leikkiä.

Japanilaisen piiritysarmeijan toiminta oli meille suurena arvoituksena. Ensimmäisen suuren pommituksen jälkeen me kaikki otaksuimme japanilaisten yrittävän heti väkirynnäkköä linnoitusta vastaan, mutta mitään sen tapaista ei tullut. Emme hyvin yksinkertaisesti ymmärtäneet vihollista. Pitihän sen tietää, kuinka heikot me olimme, ja sen tarvitsi voittaa vain yksi piikkilanka-aitaus ollakseen linnoituksessa.

Sitten meidän keskuudessamme pääsi liikkeelle mitä hurj impia huhuja.

»Japanilaiset eivät uskalla hyökätä meidän kimppuumme, asiamme ovat Europassa hyvällä kannalla!» Sitten toisen kerran: »Amerikalaiset lähettävät meille laivastonsa avuksi; japanilaisten täytyy poistua!» Ja sitten: »Japanilaiset tahtovat vain näännyttää meidät nälkään, he tahtovat saada käsiinsä Tsingtaun niin ehyenä kuin suinkin!»
Mutta kaikki oli vain luulottelua.

Levollisesti ja järjestelmällisesti ja meidän voimatta estää, japanilaiset laskivat maihin joukkojaan, rakensivat teitä ja rautateitä, toivat raskainta piiritystykistöä ja ampumavaroja, kaivautuivat maahan meidän esteitämme vastapäätä ja keinottelivat itseään eteenpäin meidän puolustuslinjojamme kohti.

Minä puolestani alotin päätoimintani: vihollisen raskaitten patterien etsimisen.

Päivästä päivään, kun ilma ja potkurini sallivat, seisoin varhain aamulla lentokoneeni vieressä.

Ja ylös siitä noustiin, kohti epävarmaa kohtaloa. Ja auringon noustessa minä jo kaartelin korkealla sinisellä taivaanlaella, kiertelin tuntikausia vihollisen asemia ja tähystelin alhaalle rakasta suojelusaluetta, johon röyhkeä vihollinen kaivautui lähettääkseen meille kuolemaa ja turmaa.

Vaikeata oli työni, mutta ihanaa, ja menestys palkitsi sen runsaasti.

Ja että minulla oli menestystä, sen huomasin parhaiten niistä vihollisen ponnistuksista, jotka tarkoittivat minun pudottamistani ja tekemistäni vaarattomaksi.

Kuten jo aikaisemmin olen maininnut, olin minä nyt Tsingtaussa ainoa lentäjä, »Tsingtaun lintumestari», niinkuin kiinalaiset sanoivat, ja käytettävänäni oli vain tämä yksi ainoa Kyyhkynen. Nyt oli pidettävä varansa eikä päästettävä mitään hunningolle, muutoin lentäminen olisi lopussa.

Aivan erikoisen vaikeaksi lentäminen kävi pienen, korkeitten vuorten väliin kuin kattilaan suljetun lentokentän ja aivan erinomaisen tukalien ilmansuhteiden takia. Korkeitten, jyrkkien vuorten, maan ja

meren vaihtelun ja voimakkaan auringonsäteilyn takia ilman aaltoileminen oli vallan tavattoman voimakas ja ilmasuhteet jo kahdeksan aikaan aamulla niin epäsuotuisat, kuin Saksassa tuskin kaikkein kuumimpana vuodenaikana keskipäivällä. Käsityksen lentämisen vaikeuksista semmoisessa seudussa voi muodostaa itselleen vain se, joka itse on sitä kokenut.

Siihen tuli lisäksi että lentokoneeni, joka oli rakennettu säännöllisiä kotoisia oloja silmällä pitäen, tässä ohuessa ilmassa oli liian raskas, motorini teki sata kierrosta liian vähän, ja että'lensin potkurilla, joka oli tehty sillä tavalla, kuin edellä olen kertonut.

Eipä ihme, että en voinut ajatellakaan ottaa mukaani tähystäjää. Kaikki, mitä ilman voi tulla toimeen, riisti, lentokoneestani pois, saadakseni sen kevyemmäksi. Bentsini ja öljy mitattiin niin, että juuri tulin toimeen, jätinpä usein nahkatakkinikin kotiin, päästäkseni vain
koneellani lähtemään.

Lähtö, sehän se oli kauhea!

Jokaisen yrityksen täytyi onnistua. Jos se epäonnitui, se tiesi minun sekä lentokoneeni loppua.

Lentoonlähtö oli tosiaankin joka kerta taistelua elämästä ja kuolemasta, ja kuinka usein riipuikaan vain hiuskarvasta, että lentokone ei mennyt pirstaleksi.

Monesti lähtiessäni liikkeelle etelää kohti, muodostui kentän päässä, niillä paikkeilla, missä Hu-Thuen-Huk-linnake yhtyi suoraan mereen, sunnattomia vihurinpuuskia, kone suorastaan putosi altani, minä riuhtasin sen vielä juuri irti linnakkeen tykkien putkista, sitten se taas raskaana painui ala, ja usein se pysytteli vain kämmenleveyden verran merenpinnan yläpuolella, kunnes sain sen jälleen verkalleen toipumaan ja kohoamaan ilmaan.

Lähtö pohjoiseen (muut ilmansuunnat kuin nämä kaksi eivät voinee tulla kysymykseenkään) oli kamala, ja kaiken kaikkiaan minä nousinkin siihen suuntaan vain kuusi tai seitsemän kertaa. Mutta näitä kertoja muistankin sitten koko elämäni.

Minun piti silloin lähteä kentän äärimmäisestä eteläisestä kärjestä. Suorassa viivassa tämän vain muutamia satoja metrejä pitkän torin, lentokonevajani, useitten huviloitten ja hautausmaamme yli, joka oli noin sadan viidenkymmenen metrin korkeudessa merestä olevalla kapealla harjulla, jota molemmin puolin saarsivat Bismarck-vuoren ja Hilleri-vuoren kallioröykkiöt. Heti Bismarck-vuoren jäätyä taakseni vasemmalle, ensimäiset kivilaaksot tulivat vastaan, ja näistä kohosi jyrkkiä tuulenpuuskia, koneeni sai kovan sysäyksen ja kallistui pahasti oikealle kyljelleen, enkä saanut sitä takaisin tasapainoon. Sivuperäsintä en voinut käyttää, jotta en ajaisi kallioihin.

Tässä asennossa koneeni sitten rääpötti oikea siivenkärki vain muutamia sentimetrejä allani olevista puitenlatvoista ja kallioröykkiöistä läpi

tämän pirun laakson, enkä minä voinut tehdä muuta kuin pidellä peräsimestä rautaisella levollisuudella, jotta en putoaisi pirstaleiksi, kunnes pääsin veden yli Kiautschou-lahden toiselle puolelle, missä koneeni vihdoin tuli järkiinsä.

Myönnän kyllä, että joka lähtö vapisutti minua, ja vilpittömän iloinen olin siitä päästyäni ja kieputellessani yhä korkeammalle, kunnes viimein olin päässyt kahteen tuhanteen metriin, mikä oli tavallinen määräni. Siinä kysyttiin joka tapauksessa kärsivällisyyttä. Monasti pääsin tunnissa ylös, mutta tavallisesti siihen meni
tunti ja kolme neljännestä. Koko tämän ajan lentelin loitolla merellä välttääkseni shrapnelit, joita japanilaiset lähettivät perääni.

Mitäpä minua hyödytti ajatella, että minulla oli maalentokone, ja että kuitenkin motorin pieniinmälläkin tavalla vioittuessa olisin tuomittu hukkumaan. Samahan se oli kuitenkin, tuliko vika motoriin vai sattuiko minuun vihollisen laukas, joka olisi pudottanut minut alas. Koko suojelusalueella oli ainoastaan kallioita ja rotkoja eikä yhtään paikkaa, mihin olisin voinut ehjin nahoin laskeutua, muuta kuin vaivainen lentokenttäni.

Nämä ajatukset kyllä palasivat päiihäni tuon tuostakin ensimäisinä päivinä, mutta kun niistä ei ollut mitään hyötyä, hylkäsin ne sikseen.

Ylöspäin kavutessani iloitsin koko ajan ihanasta auringonpaisteesta, jyrkkien kalliorantojen ja tummansinisen meren ihanasta näystä. Enimmäkseen lauleskelin tai viheltelin ja korkeudenmittaajan osottaessa kahta tuhatta metriä kuiskasin »Jumalan-kiitoksen» ja iskin lyhintä tietä vihollisten linjoille tekemään havaintojani.

Tämän toimituksen suoritin seuraavalla tavalla:
Päästyäni vihollisen päälle heti kuristin motoriani, niin että lentokone itsestään pysyi saavutetussa korkeudessaan. Sitten ripustin kartan eteeni korkeus-perasimeen, otin lyijykynän ja muistikirjan käteeni ja tähystin alas kannatustasojen ja rungon välitse alhaalla olevaa vihollista. Korkeusperäsimen jätin vallan irraleen sivuperäsintä hoitelin jaloillani.

Risteilin kutakin paikkaa sitten niin kauan, kunnes yli suoritettu, viety karttaan, kirjoitettu tarkoin muistiin ja tehty sangen tarkka piirrelmä. Pian totuin siihen niin, että usein puolitoista tuntia yhteen menoon, lainkaan katsomatta eteeni konettani, tein havaintoja alhaalta ja kirjoittelin niitä muistiin.

Ja kun niskani kävi kankeaksi, käännyin katsomaan
niskani kävi kankeaksi, käännyin katsomaan toiselta puolelta, kunnes viimein olin tyytyväinen piirroksiini ja silmäys bentsinikelloon ilmotti olevan ajan kääntyä ympäri, jos mieli vielä päästä lentokentälle.

Paluu oli joka kerta samanlainen. Ylpeissä kaarroksissa kiersin laivatelakan ja kaupungin, ja saavuttuani kentän kohdalle pysäytin motorin ja syöksin harjassa kaarros-luikulennossa maahan, ollen neljän minuutin perästä terveenä kentällä.

Nyt oli kiire tarpeen!

Koko se aika, minkä lentokoneeni leijaili vihollisen asemien yläpuolella, sitä tietysti ammuttiin puita ankarimmin sekä kivääreillä että kuularuiskuilla. Ja kun siitä ei ollut apua, tulivat shrapnelit. Ne olivat joka tapauksessa ilkeitä.

Ja aina oli japanilaisilla minulle yhä uusia yllätyksiä. Kun esiin. eräänä ihanana aamuna, taivaan ollessa aivan kirkkaan sinisen, palasin tiedustelulta ja aijoin laskeutua kentälle, leijaili koko lentokenttäni yllä paljaita pieniä valkeita. pilviä noin kolmen sadan metrin korkeudessa, näyttäen ylös ilmaan erittäin miellyttäviltä.

Mutta pian huomasin, että japanilaiset olivat taas suvainneet laskea kanssani leikkiä, sillä pikku pilvet olivat kymmenen ja puolen sentimetrin shrapnelien räjähdyspilviä.

Mutta niitä se auttoi? Hammasta purren läpitse! Ja neljä minutia myöhemmin koneeni oli kahden tuhannen metrin korkeudesta syöksylennossa tullut ehyeänä kentälle, missä se niin pian kuin suinkin vieritettiin vajaan, jonka katon suojaksi oli luotu maata.

Minun oli koetettava viekkautta.

Monta kertaa ollessani vielä vihollisen asemien yläpuolella, äkkiä suljin motorin ja putosin pystysuoraan lentokenttäni nurkkaan, niin että japanilaiset luulivat saaneensa sattumaan minuun ja hämmästyivät niin, että heidän shrapenlinsa saapuivat perille vasta sitten, kun minä jo olin vierimässä vajaan.

Mutta kun yhä palasin takaisin, silloin japanilaiset järjestivät kaksi kymmenen ja puolen sentimetrin patteriaan niin kauas taaksepäin ja sivulle, että heidän shrapenlinsa hyvin saavuttaisivat minut risteillessäni tuntikausia heidän asemiensa päällä. Se oli kaikkein epämiellyttävintä, ja usein kohtaloni ollutkin melkein ratkaistu, jollen äkillisillä jyrkillä kaarroksilla olisi väistänyt heidän ammuksiaan.

Shrapnelit räjähtelivät silloin niin lähellä, että minä motorin melusta huolimatta kuulin räjähdysten inhottavan paukkeen, tunsin kasvoillani kovan ilmanpaineen ja lentokoneeni alkoi heilahdella pahasti kuin vanha amme aallokossa, mikä kovasti vaikeutti tähystystäni.

Täytyy suoraan tunnustaa, että joka kerta kun olin kunnialla laskeutunut, tunsin suloista iloa ja tyydytystä suoritetusta, vaikeasta tehtävästä, ja enimmäkseen pääsi minulta äänekäs huokaus paljaasta ilosta.

Mutta onhan se käsitettävää, kun ajattelee, että vian neljä minutia ennen olin ollut kahden tuhannen metrin korkeudessa, olin tuntikausia viettänyt mitä suurimmassa ponnistuksessa ja vaarassa ja vierin nyt tykeistä ja shrapneleista huolimatta Jumalan ihanalla maalla ja luja pohja jälleen jalkaini alla!

Heti laskeuduttuani, neljä kelpo apulaistani, jotka eivät välittäneet shrapnelisateesta, tuli juosten auttamaan minua koneen korjaamisessa suojaan. Iloisesti haukkuen uskollinen koirani »Husdent» juoksenteli heidän ympärillään.

Ja noiden neljän miehen vielä laitellessa konetta kuntoon seuraavaa lentoa varten, minä jo istuin autoni ohjaustangossa, rintataskussa karttani ja muistiinpanoni, vieressäni »Husdent», ja vielä kerran ajaa porhalsin shrapnelitulen läpi poikki kentän kuvernöörinhallitukseen, missä jo odotettiin ilmotuksiani.

Uskoin, että iloni ja ylpeyteni käsitetään, kunhan sain avata piirokseni. Olinhan monta kertaa yhtenä ainoana päivänä keksinyt viisi, kuusi uutta vihollisen patteria, ja havaintoni täyttivät usein ilmotuskaavakkeen neljä sivua.

Kuvernöörini ja esikunnan päällikön lämmin kiitollisuuden kädenpuristus sanoivat minulle kylliksi.

Ja ajaessani sitten kotiin syömään aamiaista ja levähtämää, tykkimme jo jyrähtelivät ja syytivät rautahaulejaan minun äsken ilmottamilleni asemille.

Sotajuoneni.

Kuinka surulliselta nyt näyttikään pikku talossani, niin yksinäiseltä ja hyljätyltä.

Heti piirityksen alussa kelpo Patzigin täytyi jättää koti ja rientää komentajaksi yhdenkolmatta sentimetrin patterilleen. Vain noin nelisen viikkoa hän sai nauttia kauniista asunnostaan, kun joutui istumaan kasematissaan ja täyttämään velvollisuuttaan, kunnes oli ampunut viimeisen granatinsa ja japanilaiset kahdeksankolmatta sentimetrin haupitseillaan muuttaneet koko hänen patterinsa autioksi raunioläjäksi.

Mutta petollisesti lähti luotani, ensimäisen laukauksen pamahdettua, kiinalainen kokkini Moritz, ja eräänä iltana myöskin Fritz, Max jaAugust olivat hävinneet jäljettömiin.

Muutamia päiviä myöhemmin tuli uusi kiinalainen kokki, nimeltään Wilhelm, kertomaan minulle suurin liikkein:

»Sinä, lintumestari, minä hyvä kokki olla, minä ei pois juosta kuin paha mies, Molitz, minu ei pelkä, minu *Plenty* hyvä *khau-khau* teke».

Minä uskoin häntä, lupasin hänelle viisi dollaria enemmän palkkaa ja hyvin asia sujuikin, kunnes eräänä päivänä taloni lähellä räjähtäneet vihollisen granatit saivat Wilhelmin katoamaan yhtä jäljettömiin kuin edeltäjänsä.

Nyt istuin uskollisen sotilaspalvelijani Dorschin kanssa kahden kesken hyljätyssä talossamme.

Me kaksi olimme nyt Hilleri-lahden huvilakorttelin ainoat asukkaat.

Hauskaa ja turvallista oleminen tosin ei ollut, sillä huvilat olivat rakennetut samoille kukkuloille, joilla pää-pattcrimme sijaitsivat, ja patterin ohi lentäneet vihollisen granatit sattuivat meidän huvilaimme keskeen. Mutta me, kumpikin olimme jo osanneet olla varuillamme. Muutimme näet yläkerrasta pois ja laitoimme kotimme maakerrokseen. Varmemmaksi vakuudeksi panimme vielä vuoteemme nurkkaan, niin että emme maanneet aivan suoraan akkunan edessä. ja siinä oli turvaa kylliksi.

Ilmassa en saanut olla kauan yksinäni.

Aamupäivällä syyskuun viidentenä päivänä, ilman ollessa epäsuotuisan ja pilvien riippuessa matalalla maata vasten, kuulimme äkkiä rnotorin surinan, ja minä juoksin talosta katsomaan, mitä oli tekeillä. Silloin jo jättiläis-kaksitaso pistikin pilvistä esiin aivan meidän päällännne. Minä menin sanattomaksi. Ja tuijotin hirmua kuin noiduttuna. Mutta pian pamahtivat ensimäiset pommiräjähdykset, ja nyt huomasin ilmalaivan kannatustasojen alla myöskin suuret punaiset pallot.

Siis japanilainen!

Täytyy tunnustaa että minusta tuntui omituiselta nähdessäni jättimäisen vihollisen virkatoverini Ieijailemassa niin lähellä pääni päällä. Siitähän voisi tulla vastaisuudessa hauska juttu!

Tsingtaulle vihollisen lentäjän esiintyminen oli mitä ikävin yllätys. Ei kukaan ollut odottanut japanilaisten tuovan mukanaan myöskin lentokoneita.

Kaikkiaan oli japanilaisilla piirityksen aikana liikkeellä kahdeksan lentokonetta, niistä neljä oikein suurta vesi-kaksitasoa, joista minä kovin kadehdin japanilaisia.

Kuinka usein seuraavina viikkoina katselinkaan ikävissäni ilmaan, kun japanilaisten ihanat, uudet, suuret vesi-kaksitasot risteilivät kaupunkia, ja toivoin itselleni samanlaista laitosta!

Japanilaiset osasivat hyvin lentää, ja erinomaisen terävästi, se on myönnettävä.

Onni oli, että he pommien hiettämisessä eivät olleet yhtä taitaviat, muuten meidän olisi käynyt huonosti.

Japanilaisten lentäjäin pommit olivat väkevät, uusinta rakennetta ja erittäin voimakkaita räjähdyksessä.

Vihollisen vesi-lentokoneilla oli suuremmoinen etu. Ne saattoivat kaikessa rauhassa lähteä lentoon kaukana merellä, kokonaan meidän vaikutuspiirimme ulkopuolella, välittämättä tuulen suunnasta, ja niillä oli niin paljon tilaa vauhdin ottamiseen, kuin suinkin vain voivat toivoa, tuulen suunta ei merkinnyt mitään, ja päästyään sitten mitä suurimmassa turvassa kolmen tuhannen metrin korkeuteensa ne tulivat miedän päällemme ja silloin vain vihelsivät meidän shapneleilemme ja kuularuiskujemme tulelle.

Yksi vihollisen lentäjäin pommien tärkeimmistä maaleista oli minun lentokonevajani.

Asia kävi lentokoneelleni niin haitalliseksi, että eräänä päivänä vedin sen pois vajasta ja päätin perinpohjin vetää vihollis-lentäjiä nenästä.

Oikea vajani oli kentän pohjois-päässä, ylhäältä kaunis nähdä ja japanilaisille tietysti kyllin tunnettu. Kaikessa hiljaisuudessa rakennutin nyt aivan kentän päinvastaiseen päähän uuden vajan, jonka asetin suoraan vuoren kalliokielekkeen alle ja peitin maalla ja nurmella niin, että ylhäältä totisesti ei voinut nähdä sitä vähääkään. Sitten me suurella viekkaudella ja kekseliäisyydellä rakensimme laudoista, purjekankaasta ja läkkipellistä vale-lentokoneen, joka ylhäältä nähden oli erehdyttävästi Kyyhkyseni näköinen.

Kunhan nyt vihollisen lentäjät tulisivat, niin saattaisiin nähdä teatteria!

Eräänä päivänä vanhan vajani ovet olivat auki ja kummittelijani oli sen edessä kauniissa vihreässä nurmikossa, levällään ja mukavassa

asennossa. Toisena päivänä ovet olivat kiinni eikä mitään näkyvissä. Taas jälleen eräänä päivänä vale-lintuni istui toisessa paikassa vihreällä nurmikolla, missä se erittäin hyvin pisti silmään, ja silloin se alkoi. Nyt tuli vihollisen lentäjiä, jotka heittelivät pommeja pommien päälle, koettaen saada sattumaan tuohon viattomaan linnun kuvatukseen. Me sitä vastoin istuimme oikean lintumme kera kaikessa rauhassa ja kattomme hyvässä suojassa kentän toisessa päässä ja nauroimme mahan täydeltä, kun pommit tekivät tuhoaan viattomalle uhrilleen.

Eräänä päivänä, kun pommeja taas oli heitelty erittäin paljon, minä otin sievän japanilaisen lentäjäpommin räjähdyskappaleen, kiinnitin siihen käyntikorttini, johon kirjoitin: »Parhaat tervehdykset vihollisille virkatovereille! Miksi viskelette näin kovia esineitä? Nehän voivat helposti sattua silmään! Eihän semmoinen sovi!»

Tämän kirjeen otin seuraavalle lennolle mukaani ja heitin sen japanilaisten vesilentoaseman eteen.
Mutta se oli vain ilmotus minun vierailustani.

Tykistövarastossa eräs herroista oli näet sillä välin valmistanut minulle pommeja. Vallan suuremmoisia laitoksia! Suuria kahden kilon läkkipelti-rasioita, joihin kauniilla kirjaimilla oli maalattu: »Sietas, Plambeck & Co., parasta Java-kahvia», täytettiin dynamitilla, hevosenkengännauloilla ja rautapalasilla. Alapäähän pantiin lyijykärki ja yläpäähän sytyttäjä, joka laitettiin sillä tavalla, että terävä rautajyvä auetessa löi kiväärinpatronan nallihattuun ja siten pani koko pommin räjähtämään. Kyllähän nämä kapistukset minusta olivat hiukan kamalia, ja minä pitelin niitä kuin raakoja kananmunia, iloiten kaikesta sydämestäni, kun olin saanut ne viskatuksi käsistäni. Suurta vahinkoa ne eivät saaneet aikaan. Kerran sain sattumaan erääseen torpedoveneesen mutta silloin pommi ei lauennut. Monta kertaa olin osaamaisillani kuletuslaivaan, ja japanilaisten ilmotusten mukaan olen kerran viskannut pommin japanilaiseen osastoon, siten toirnittaen kolmementä kelta-ihoista Tuonelan tuville.

Eräässä tilaisuudessa minä kovasti suutu- Se tapahtui eräänä aamuna ollessani tähystämässä rakkaitten serkkujemme leiriä ja tahtoessani lahjoittaa heille aamukahvikseen oikeata javalaista kahviani. Englantilaisten kertomusten mukaan pommi putosi keittiöteltan katolle, joka oli hyvin kimmoisa, niin että pommi poukahti pois räjähtämättä.

Pommien heittämisen ilosta sain pian kyllikseni. Minulla oli, koska olin aina yksinäni, muutenkin tarpeeksi tekemistä. Eikä vaikutuskaan oikeuttanut haaskaamaan niin paljon aikaa, kuin pommien heittäminen vaati.

Sitten tapasin ilmassa usein vihollisen lentäjiä.

En minä hakenut näitä kohtauksia, sillä yksinäni ja hitaasti kohoutuvalla, raskaalla Kyyhkyselläni en mahtanut mitään suurille

kaksitasoille, joissa oli kolme miestä mukana. Ja ennen kaikkea oli minun ikävä velvollisuuteni tiedustus ja toiseksi saattaa Tsingtaun lentokone ehyenä kotiin.

Kerran ollessani kokonaan syventynyt tähystykseeni lentokoneeni rupesi kovasti kiemurtelemaan ja hyppimään. Luulin taas tulleen ilmahäiriöitä, joita monet jyrkät ja koleat vuoret aiheuttivat, tehden koko lentämisen tällä seudulla erittäin vaikeaksi. Katsomatta siis ylös, jatkoin tähystystäni ja tartuin vain toisella kädelläni korkeusperäsimeen, pakoittaakseni koneen pysymään alallaan.

Palattuani, minulle hämmästyksekseni kerrottiin, että eräs vihollisen lentokone oli lentänyt aivan minun ylitseni ja että kaikki jo olivat luulleet sen ampuvan minut maahan.

Seuraavan kerran pidin paremmin varani. Ja huomattuani erään maa-lentäjän aivan allani, ajoin sitä takaa ja ammun sen maahan kolmellakymmenellä laukauksella Parabellum-pistoolistani.

Vähän ajan kuluttua oli minulle käydä melkein samalla tavalla. Olin vain tuhannen seitsemän sadan metrin korkeudessa enkä kaikista ponnistuksistani huolimatta päässyt ylemmäksi. Ollessani vihollisen vesi-lentoaseman yläpuolella eräs suuri kaksitaso juuri lähti lentoon. Minä jatkoin vain tähystystäni ajatellen: no, tuo saa vielä kauan kavuta, ennen kuin on yhtä korkealla kuin minä!

Mutta jo neljänkymmenen minutin kuluttua, katsoessani vasemmalle kannatustasojen yli, huomasin vihollisen vain muutaman tuhannen metrin päässä minusta samassa korkeudessa. Hitto soikoon, nyt oli oltava varuillaan ja kohottava ylemmäksi. Mutta lintuni teki tenän, kuin olisi ollut noiduttu. En päässyt enää metriäkään ylemmäksi, ja jo viidentoista minutin perästä toinen oli koko joukon minua korkeammalla, tullen vinosti minua päin. Huomasin sen aikovan katkaista minulta tien Tsingtauhun.

Nyt oli kilpailtava, kuka pääsisi ensin perille ja olisi ennemmin Tsingtaun päällä.

Minä voitin.

Ja päästyäni lentokenttäni päälle laskin syöksylennossa suoraan alas. Juuri päästyäni kentälle, ensimäiset vihollisen pommit jo räjähtelivätkin takanani.

Kuinka ihmeellisesta tuommoinen pommi monasti sattuu! Tsingtaussa oli ankarasti käsketty, että vihollisen lentäjien lähestyessä jokaisen piti heti mennä suojaan, minkä kautta ehkäistiin vahinkojen tapahtuminen. Vain kerran haavottui muuan aliupseeri ja kerran eräs kiinalainen. Ja se oli ihme kylläkin! Minun lentokentälläni työskenteli satakunta kiinalaista, mutta lentäjäin lähestyessä he aina kiiruimmiten juoksivat turvaan.

Vain yksi tuommoinen kelta-nahka jäi eräänä päivänä kentälle istumaan vallan yksikseen ja katsella töllistelemään suurta lintua. Pums! Pommi putosi ja missä se räjähti? Vain muutaman askeleen päässä tuosta kiinalais-raukasta, jonka se haavotti vaikeasti.

Senpä vuoksi sanon, että pitää olla kova onni ja seisoa juuri siinä, mihin granati ja muut tuommoiset keasti sulatettavat esineet putoavat.

Hurraa!

Ja minkä näköistä oli tähän aikaan Tsingtaussa?

Meren puolelta ampua jyskytettiin joka päivä, ja kohta maapatteritkin rupesivat auttamaan tätä helvetillistä leikkiä. Mitään turvallista paikkaa ei ollut enää koko Tsingtaussa paitsi pommituksen kestävissä holveissa ja kasemateissa. Ampuminen kävi yhä kiivaarnmaksi ja kiivaammaksi ja muutamina päivinä viskattiin ainoastaan meren puolelta pieneen Tsingtauhun sata 30.5 sentimetrin laiva-granatia.

Lokakuun 14 päivänä ammuttiin erikoisen kiivaasti meidän pientä merilinnakettamme Hu-Chuin-Hukia. Vihollisen laivat kulkivat kaukana merellä, ja jo toisen yhteislaukauksen jälkeen 30.5 sentimetrin granatit sattuivat pikku linnakkeeseen. Nyt seurasi laukaus toisensa päälle. Koko linnake oli vesipatsasten, liekkien ja savun peitossa, ja maa vapisi räjähtelevien granatien räiskeestä ja jyrinästä.

Kuten aina, seisoin sinäkin aamuna tähystämässä vain tuhannen metrin päässä ammuttavasta linnakkeesta ja voin siis läheltä nähdä tämän kamalan näytelmän.

Terävät, toista metriä pitkät granatin sirpaleet lensivät usein vinkuen ja vonkuen ja sangen uhkaavasti sähisten päittemme yli, mutta me emme välittäneet niistä, koska huomiomme oli kokonaan kiintynyt ammuttavaan linnakkeeseen. Mitä silloin näimme, oli niin ylivoimaista, että sitä ei käy kuvaaminen.
Semmoista voi ainoastaan kokea.

Ajattelimme surulla urhoollista miehistöä ja sen varmaa tuhoutumista, mutta kesken kiivaimman tulen toinen vanha 24 sentimetrin kanuuna ampui laukauksen, ja äärimmäisessä jännityksessä suuntasimme heti kaksoiskiikarimme vihollisen laivoja kohti.

Yhtäkkiä kajahti krrrkuistamme riemuitseva »hurraa!, sillä meidän räjähdysgranatimmc oli sattunut englantilaiseen linjalaivaan »Triumph», keskelle kantta. »Triumph» kääntyi heti ja porhalsi täydellä vauhdilla pois, ja kun toinen granatimme tuli heti jälestä, se ei päässyt lähemmäksi kuin viidenkymmenen metrin päähän laivan perästä, missä se putosi veteen.

Vaihdettuaan muutamia merkkejä japanilaisen lippulaivan kanssa, »Triumph» sitten ajoi pois taistelupaikalta ja meni Yokohamaan korjattavaksi.

Kolme japanilaista laivaa jatkoi pommitusta, mutta nyt melkoista loitompaa, niin että oli hyödytöntä ampua meidän vanhoilla tykeillämme, jotka eivät kantaneet niin pitkälle.

Kello kaksitoista päivällä pommitus vihdoin päättyi, sitten kun vihollinen yhtä hyvin kuin mekin saattoi olla vakuutettu siitä, että linnake oli hävitetty ja sen miehistä saanut surmansa.

Rannikkopäällikön esikunta riensi heti Hu-Chuin-Hukin linnakkeeseen, ja sinne menin minäkin autollani.

Olimme odottaneet näkevämme kamalan näyn ja hämmästyimrne perille tullessamme sen vuoksi tavattomasti, kuri näinune koko miehistön iloisena ja tyytyväiserraä juoksevan ympäri, granatin sirpaleita keräilen ja ihaillen niitä suunnattomia kuoppia, joita vihollisen granatit olivat tehneet maahan. Sekös oli iloa! Miehistöstä ei yksikään ainoa ollut haavottunut, yksikään tykki ei ollut vahingnittunut, ei yksikään pomminkestävä huone murtunut!

Kiivaan anipumisen tuloksena- oli: muuan keksi-laatikko oli ammuttu rikki ja eräs kuivamassa ollut paita oli revennyt repaleiksi. Ja kuitenkin oli käytetty sangen isoja ammuksia.

Muuan raskas granati oli pudonnut suoraan läpi ohuen panssaritornin ja räjähtämättä rauhallisesti 1askentunut tykin vieressä olevalle, rantalevylle.

Nyt saimme selityksen omakin laukauksemrne arvoitukseen. Meidän tykeillämme oli oikeastaan vain 160 -- 100 kantoisuus. Mutta niiden tykkimiesten, jotka palvelivat tätä tykkiä, oli surrnnattomalla vaivalla onnistunut suunnata se muutamia kuudestoista-osaasteita korkeammalle niin että se voi ampua pari, kolme sataa metriä pitemmille.

Ja tykki ladattuna korkeimmassa asemassaan oli kelpo miehistö ja urhoollinen patterinpäällikkö, luutnantti Hasshagen, hirmuisesta granatitulesta huolimatta, tyynesti odottaneet., kunnes vihdoin yksi laivoista tuli arnpumamatkalle..

Ja heti ensimäinen laukaus sattui!

Parhainta oli, että se sattui juuri oikeaan laivaan.

Vahinko vain, että »Triumph» toisen laukauksen saapuessa jo oli päässyt niin pitkälle pakoon, muuten tämä laiva jo silloin olisi saanut kyllikseen.

Mutta kohtaloaan se ei voinut välttää!

Sillä mitä me, emme voineet tehdä, meri teki muutamia kuukausia rnyöhemmin maamiehemme Hersing. Keväällä 1915 häri kosti meidän tsingtaulaisten puolesta, kun hän u-laivallaan Dardanellien edustalla lähetti samaisen »Triumphin» merenpohjaan..

I-lu-Chuin-Mukin linnakkeen upseerien ja miehistön kanssa olin minä erikoisen hyvissä väleissä.

Oikeastaan minä kuuluinkin heikäläisiin, sillä ensiksikin lentokenttäni oli aivan linnakkeen rinnalla, ja toiseksi he olivat aina katselemassa minun lähtöjäni ja ennen kaikkea. minun ponnistuksiani päästä ohi heidän tykkiensä. Ja useammin kuin yhden kerran miehet olivat seisoneet valmiina hyppäämään veteen minua pelastamaan, kun olivat luulleet minun syöksyvän alas koneineni.

Ja niin usein kuin olin vieraana linnakkeen taitavan päällikön, kapteeniluutnantti Kappin luona, kuvittelimrne mitä valoisimmissa väreissä paluutamme Saksaan sodan loputtua, ja silloin päätettiin tietysti, että minä marssisin yhdessä Hu-Chuin-Hukin linnakkeen miehistön kera.

Myöhään illalla lokakuun 17 päivänä ryhmä upseereja seisoi jännityksestä henkeään pidättäen rannikkopäällikön tähystyspaikalla. Me harvat täällä ylhäällä tiesimme, mistä oli kysymys. Vanhan torpedolaivan S 90, päällikkönä kapteeniluutnantti Brunner, piti lähteä merelle.

Jo kahtena iltana sitä ennen oli käyty rohkeilla, öisillä matkoilla ja laskettu miinoja siihen paikkaan, missä japanilaiset laivat olivat ampuneet meitä.

Tänään sen nyt piti suorittaa viimeinen ja vaikein tehtävänsä: murtautua läpi vihollisen torpedonhävittäjäin linjan ja hyökätä yhden vihollislaivan kimppuun.

Oli valoisa yö, ja kuu laskeutui kymmenen ajoissa. Nyt piti laivan lähteä matkaansa.

Kello tuli kymmenen, puoli yksitoista, jännitys tuli sietämättömäksi. Mutta S 90 ei näkynyt.

Silloin - vähän vajaa kello yksitoista - näimme pitkän, harmaan varjon, joka varovasti hiipi eteenpäin veden pinnalla Helmivuoren alapuolella. Ja pian terävä rnerimiehensilmä tunsikin torpedolaivan ääriviivat.

»Onnellista matkaa, pojat urhokkaat!»

Kaikki me lähetimme sydämestämme sille onnittelumme matkalle. Nyt laiva katosi silmistämme, ja pian tuli se vaarallinen silmänräpäys, jolloin sen piti murtautua vihollisen linjan läpi.

Tähystelimme avoimelle merelle, joka silmänräpäys odottaen näkevämme valonheittäjien lentävän esiin ja vihollisen tykkien suutulen leimahtavan.

Kaikki oli hiljaa ja ääneti.

Kello tuli kaksitoista viimein puoli yksi, ja meiltä pääsi kaikilta helpotuksen huokaus. Vihollisen torpedonhävittäjät eivät olleet mitään huomanneet mutta nyt laiva oli varmaan jo päässyt vihollisen päävormren luo.

Minutit tuntuivat meistä tunneilta. Kukaan ei uskaltanut puhua.

Silloin yht'äkkiä kello yhden aikaan näkyi kaukana etelässä, ulkona aavalla ula alla, suunnaton tulipatsas ja sitten joka taholta valonheittäjien etsivät, valaisevat sormet, ja aivan hiljaisena kuului hetken perästä synkkä pauke ja räjähdys.

Hurraa! Se oli S 90:n työtä!

Jo kello puoli kaksi saimme seuraavan kipinäsähkösanoman:

»Ammuin vihollisen risteilijään kolme torpedoa. Kaikki sattuivat. Risteilijä lensi heti ilmaan. Vihollisen torpedonhävittäjät ajavat takaa, paluutie Tsingtauhun katkaistu, koetan päästä pakoon etelään ja räj äytän, jos niin tarvitaan, laivani ilmaan. Brunner».

Yksistään tämä sähkösanoma riittänee puhumaan tarpeeksi päällikön, hänen upseeriensa ja miestensä puolesta.

Muutamia viikkoja myöhemmin tapasin aivan odottamatta S 90:n miehistön Nankingissa. Mutta se on myöhempi asia.

Viimeinen päivä.

Piiritys jatkui säännönmukaisesti. Japanilaiset kaivautuivat yhä lähemmäksi meitä, yhä raskaampaa tykistöä he toivat esiin, ja monet kerrat heidän jalkaväkiosastonsa olivat tehneet öisiä hyökkäysyrityksiä meidän etuvarustuksiamme vastaan, mutta tulleet silloin kuitenkin verisesti lyödyiksi takaisin. Nyt etuvarustukset ja vallankin niitten edessä olevat piikkilankaesteet olivat alituisesti vihollisen tulessa, ja harvoin meidänkään tykkimme olivat ääneti. < Ikävä kyllä oli meidän pakko säästää ampumavarojamme, kun niitä oli kovin niukasti.

Tavattoman pitkällinen piiritys, yhtämittainen tykkituli ja kauhea jännitys, jossa elimme, alkoivat vähitellen tehdä vaikutustaan. Minunkin hermoni uhkasivat tehdä lakon.

Voin tuskin pakoittaa itseni syömään, mutta nukkua en enää voinut ollenkaan. Kuin iltaisin suljin silmäni, niin karttani oli heti ajatuksissani ja siitä minä katselin allani olevaa suojelusaluetta ja siihen kaivettuja vihollisen juoksuhautoja ja asemia. Ja sen lisäksi päässäni surisi ja korvissani pörisi potkurin meteli, ja sillä välin kuulin taas yhä uudestaan esikuntapäällikön sanat.

»Pluschow, muistakaa, että te nyt olette Tsingtaulle tärkeämpi kuin jokapäiväinen leipä! Tulkaa vain takaisin, ja pitäkää huoli koneesta! Ja muistakaa sitten, kuinka vähän granateja meillä on ja että me ammum me niitä teidän havaintojenne mukaisesti. Ajatelkaa mikä vastuu teillä on!»

Niin, sitäpä minä juuri aina ajattelin.

Eikä minulla ollut päässä mitään muuta kuin vihollisen asemat, ja tuntikaudet saatoin ajatuksissani uudestaan ja uudestaan kulkea niitten yli ja kysellä itseltäni, olinko todellakin nähnyt sen, mitä olin ilmottanut, enkö ollut sittenkin erehtynyt, eivätkö meidän omistamamme harvalukuiset granatit tulleet minun takiani ammutuiksi hukkaan.

Ja kun sitten tuntikaudet olin vaivannut aivojani, nukahdin välistä kolmen ajoissa aamulla, sielu ja ruumis näännyksiin asti rääkkääntyneinä. Ja tuskin olin kunnolla päässyt uneen, kun velvollisuus tuli ja montöörini seisoi sänkyni vieressä ilmottamassa, että lentokoneeni li valmiina lähtöön.

Silloin ei-ollut aikaa aprikoimiseen.

Ja pian seisoin koneeni ääressä ja tarkastin vielä kerran huolellisesti kaikki sen osat.

Usein hermoni tahtoivat vielä silloinkin tehdä minulle kepposen, ja vatsanikin rupesi napisemaan.

Mutta päästyäni kunnolla koneeseen istumaan, saatuani motorin ohjauslaitteen käteeni ja nyökättyäni hyvästiksi miehilleni, en tuntenut enää mitään muuta kuin tyynen ja rautaisen tahdon suorittaa tehtäväni.

Ja kun olin kunnolla saanut suoritetuksi lähdön ja kohonnut muutamia satoja metrejä korkealle, kaikki oli taas järjestyksessä.

Varsinkin eräs asia minua painosti: se hirveä yksinäisyys, kun piti alituiseen istua yksinään lentokoneessa. Jospa minulla olisi ollut mukanani joku toveri, vaikkapa ei muuta kuin että hänelle olisi silloin tällöin saanut nyökätä päätään, niin sekin olisi ollut todellinen huojennus.

Ja kun moneen päivään en voinut lentää huonon ilman taikka potkurini takia ja sitten taas leijailin vihollisen linjojen yläpuolella, silloin oli tapahtunut niin hirveän paljon muutoksia.

Silloin minä ylhäällä ilmassa usein jouduin suorastaan epätoivoon.

Kuinka voisin saada nyt taas selvän kaikesta uudesta tuolla alhaalla? Kuinka voisin päästä perille tuosta ampumahautojen ja asemien sekamelskasta? Aivan masentuneena päästin silloin karttani vaipumaan alas.

Mutta sitä kesti vain muutaman sekunnin, sitten kokosin jälleen tarmoni, tartuin lyijykynääni ja kurkistin alas. Ja pian en kuullut enkä nähnyt mitään ympärilläni muuta kuin vihollisen ja piirrokseni.

Lokakuun 27 paiva oli meille riennuipäivä. Silloin saapui hänen majesteetiltaan keisarilta seuraava sähkösanoma:

»Minun ja koko Saksan kansan katseet ovat ylpeydellä kohdistetut Tsingtaun sankareihin, jotka uskollisina kuvernöörineen täyttävät velvollisuutensa. Olkaa kaikki varmat minun kiitollisuudestani!»

Silloin ei ollut Tsingtaussa kai ketään, jonka sydän ei olisi sykkinyt entistä nopeammin. Korkein sotaherranune, jolla kotimaassa oli paljon lruolehdittavaa, ei unohtanut pientä uskollista joukkoaan täällä kaukaisessa idässä.

Silloin kai jokainen sydäinessään teki vielä kerran päätöksen taistella ja tehdä velvollisuutensa viimeiseen asti niin, että keisarinsa saattaisi olla häneen tyytyvänen.

Kohta lähestyi lokakuun 31 päivä, Mikadon syntymäpäivä. Tiedustelijain kautta olimme saaneet selville, että japanilaiset. olivat päättäneet mainittuna päivänä valloittaa Tsingtaun. Mahdotonta on kuvata minkälaiseksi se päivä muodostui.

Edelliseksi yöksi japanilaiset olivat rakentaneet valmiiksi kaikki maapatterinsa, ja kello kuusi aamulla lokakuun 31 päivänä 1914 kaikki vihollisen tykit alkoivat yhtaikaa paukkua. sekä maan että meren puolelta, valaen hirveätä rautasadettaan meidän päällemme.

Mitään hyökkäystä ei tapahtunut, niinkuin oli aijottu ja seuraavana päivänä vihollisen tykistö alkoi vasta puolen päivän aikaan sangen laimean tulen. Kuitenkin oli se vieläkin niin voimakas, että pikku Hu-Chuin-Huk-linnake yksinään sai kokonaista viisikymmentä täyttä sattumaa järeistä haupitseista.

Sinä yönä japanilaiset oppivat yhtä ja toista. Ja me saimme sitten elää hirveitä päiviä ja öitä, joina vihollisen tykkituli ei tauonnut hetkeksikään.

Tämmöisen hirveän ammunnan jälkeen ihmisjärjen mukaan meistä ei kai yhdenkään olisi enää pitänyt olla hengissä. Mutta kuin ihmeen kautta meidän tappiomme ihmishengissä olivat mitättömät. Japanilainen tykistö ampui erinomaisesti, mikä ei ollutkaan mikään yllätys, koska osa heidän tykistöupseereistaan oli saanut opetuksensa meillä Jüterbogin ampumakoulussa. Mutta heidän ampumatarpeensa oli erinomaisen huonoa, ja se oli meidän onnemme.

Huolimatta kiivaasta tulesta ja järeistä piiritystykeistään japanilaisten ei onnistunut yhtään kertaa läpäistä yhtään kasemattia eikä pomminkestävää suojeluslaiteita. Tämä seikka sekä räjähtämättä jääneiden pommien suunnaton lukumäärä selittävät meidän vähäiset tappiomme. Ja Saksassa oleville moitteenhaluisille – ikävä kyllä olen tavannut muutamia semmoisia – jotka arvelevat vähäisten tappioitemme osottavan, että Tsingtaun puolustus ei ole muka ollut paljon arvoista, tahtoisin huomauttaa: meillä oli vain yksi puolustuslinja ja siinä viisi pientä jalkaväenlaitetta, yksi rintavarustus ja yksi vaivainen piikkilankaeste.

Ja tämä linja oli 6,000 metriä pitkä ja sitä puolustamassa oli 3,000 miestä. Toista asemaa ja toista linjaa ja ennen kaikkea väkeä, joka niitä olisi voinut puolustaa, ei enää ollut, sillä meitähän oli kaiken kaikkiaan vain hiukan yli 4,000 miestä.

Ja kun siis teräslankaeste näitten kahdeksan päivän yhtämittaisen ampumisen jälkeen oli kuin lakaisemalla poistettu ja rintavarustus ammuttu mäsäksi, oli 30,000 japanilaisen, joita vastaan me olimme monta viikkoa pitäneet puoliamme, sangen helppo löydä itsensä läpi ja pakoittaa Tsingtau antautumaan.

Marraskuun ensimäisinä päivinä valmistauduimme viimeiseen taisteluun.

Marraskuun 1 päivän vastaisena yönä meidän uskollinen liittolaisemme, itävaltalainen ristelijä »Kaiserin Elisabeth», ammuttuaan viimeisen granatinsa, räjäytettiin ilmaan oman urhoollisen miehistönsä toimesta ja upotettiin siten meren pohjaan.

Muutamia päiviä myöhemmin sitä seurasi meidän viimeinen laivamme, pieni urhoollinen tykkiveneemme »Jaguar».

Sitten seurasi telakkamme ja jättiläis-nostokraanamme, ja pian sen jälkeen oli veistämökin yhtenä raunioläjänä.

Tykkimme olivat tulleet käyttökelvottomiksi, muutamia oli vihollisen tykkituli turmellut, useimmat me itse räjäytimme ilmaan, sitten kun olivat täyttäneet velvollisuutensa.

Marraskuun 5 päivänä 1914 minunkin täytyi ottaa osaa hävitystyöhön, joka tällä kertaa koski minun kaksitasoani. Vaivalloisella

työllä, jossa entinen itävaltalainen lentäjäluutnantti Clobuczar ja veistämön miehistö olivat minua auttaneet, olin rakentanut suuren, komean vesilentokoneen. Se oli nyt valmistunut, ja aijoin juuri ruveta koettelemaan sitä ja jatkamaan sillä tiedusteluretkiäni, kun en enää voinut käyttää maassa olevaa lentokenttääni, joka sijaiten vain neljän tai viiden tuhannen metrin päässä vihollisesta oli alituiseen tykistön ammunnan alaisena.

Nyt en kuitenkaan saanut mitään hyötyä kaksitasostani.

Työ ja vaiva olivat ikävä kyllä menneet hukkaan. Iltapäivällä samana päivänä seisoin sitten kuvernöörini edessä, ja hän lausui minulle:

»Odotamme japanilaisten hyökkäävän millä hetkellä tahansa! Laittakaa niin että pääsette huomis-aamuna varhain lähtemään lentokoneellanne linnoituksesta! Pelkään vain, että japanilaiset eivät anna teille siihen aikaa. Jumala olkoon kanssanne, ja onnea matkalle! Kiitos myöskin siitä työstä, jonka olette tehnyt täällä Tsingtaussa! »

Näin sanoen hän ojensi minulle kätensä.

»Saan siis kunnioittaen ilmottaa, että lähden linnoituksesta!»

Siten olin saanut eron palveluksestani.

Nyt otin lyhyet jäähyväiset esimiehiltäni ja tovereiltani ja sain mukaani suuren pakan yksityisiä kirjeitä.

Sitten menin viimeisen kerran huvilaani ja otin jäähyväiset huoneiltani, monilta minulle rakkaiksi tulleilta esineiltä, avasin tallini oven ja päästin hevoseni ja kanani irralleen. Sen jälkeen menin lentokoneelleni tekemään sitä selväksi viimeiseen lentoon.

Sitten istuin pitkän aikaa kumartuneena karttani yli, opettelin sen melkein ulkoa ja laskin ja laskin.

Illalla nousin viimeisen kerran sille vuorenkukkulalle, jolla hyvä ystäväni, meriväenluutnantti Aye, monta viikkoa oli pienellä patterillaan uhmaten kestänyt mitä ankarinta tykkitulta ja mistä oli ihana näköala koko Tsingtaun ja sen ympäristön yli. Silmiini siellä auenneen näyn valtaamana istuin kauan kuin loihdittuna korkeimmalla kallionnypykällä. Allani lainehti kuin kokonainen armeija leimahtelevia salamoita, jotka lähtivät raivoisasti mylvivien vihollistykkien suutulista, ja kultanauhan tavoin ulottui merestä mereen se kiväärija kuularuiskutuli, jota meikäläiset ylläpitivät alhaalla laaksossa. Aivan pääni päällä oli rätinää, sihinää ja suhinaa tuhansista raskaista ammuksista, joitten piti syöstä tämän kukkulan yli päästäkseen päämaaliinsa. Takanani jyrähtelivät meidän omat haupitsimme kaikkein viimeisiä tervehdyksiään, ja kaukaa etäisyydestä, Tsingtaun äärimmäisestä eteläkärjestä, Hsiaunivan linnakkeen 21 senttimetrin tykit lauloivat ankaraa joutsen-lauluaan.

Liikutettuna sieluni sisimpiin saakka palasin Ayen luo, ja sydämellisten ja toverillisten jäähyväisten jälkeen, hänen toivotettuaan

kaikkea onnea lentoretkelleni, puristimme kovasti toistemme kättä ja ero~ simme.

Minä olin Tsingtaussa viimeinen upseeri, joka puristi hänen kättään. Muutamia tunteja myöhemmin hän kaatui sankarillisessa taistelussa kolmekymmentä kertaa suurempaa japanilaista ylivoimaa vastaan ja hänen kerallaan hänen pienoinen joukkonsa, joka ei tahtonut luovuttaa tykkejään.

Loistava esimerkki jalosta sankarillisuudesta!

Sen ajan, mikä minulla vielä oli jälellä, seisoin neljän urhoollisen avustajani kanssa lentokoneeni vieressä, valmiina lähtemään niillä silmänräpäyksellä tahansa, jos japanilaiset hyökkäisivät ja murtautuisivat linnoitukseen.

Marraskuun 6 päivänä 1914 varhain aamulla, kuun vielä paistaessa kirkkaana, lentokoneeni seisoi valmiina lähtöön, potkurien suristessa iloisesti aamulauluaan.

Ei ollut vara hukata aikaa. Lentokenttä oli käynyt hyvin epämiellyttäväksi olinpaikaksi, sillä se oli alituiseen japanilaisten granati- ja shrapnelitulcn alaisena. Kiiruusti tarkastin vielä kerran koko koneen, puristin vielä viimeisen kerran neljän apumieheni käsiä jäähyväisiksi, silitin uskollisen koirani päälakea, panin sitten täyden kaasun päälle, ja nuolena Kyyhkyseni kohosi yöhön.

Päästyäni juuri kolmenkymmenen metrin korkeuteen ja keskelle lentokenttää, lentokoneeni äkkiä sai kauhean tönäyksen, ja vain kaikki voimani panemalla liikkeelle saatoin pakoittaa sen asentoon ja estää syöksymästä alas. Vihollisen granati oli räjähtänyt aivan allani, ja pamahduksen synnyttämä ilmanpaine oli ollut vähällä heittää minut maahan.

Mutta, Jumalan kiitos, lukuunottamatta nyrkin kokoista reikää, jonka granatinsirpale oli tehnyt vasempaan kantotasooni ei ollut tapahtunut initään vahinkoa.

Nyt tavanmukaiset shra pelit tulivat vinkuen peråtitäni. Ne olivat japanilaisten ja heidän englantilaisten veljiensä viimeiset terveiset minulle.

Päästyäni kyllin korkealle, käännyin vielä kerran

Siellä oli nyt pieni rakas Tsingtau, joka oli kestänyt niin paljon ja jolla vielä oli niin paljon kestettävänä, meidän rakastettu toinen kotimme, paratiisi maan päällä! Aina tänne yksinäiseen korkeuteeni saakka kuului tykkien jyske, granatien räiske ja kiväärien ja kuularuiskujen rätinä.

Leimahtelevien salamoitten suunnaton meri osotti selvästi molemmat taistelulinjat. Kaikki tämä oli merkkinä alkavaan hyökkäykseen ja epätoivoiseen puolustukseen.

Voisimmeko kestää tämän kolmannenkin myrskyhyökkäyksen?

Viittasin alaspäin kädelläni. Hyvästi, Tsingtau! Hyvästi, uskolliset toverit, jotka taistelette siellä alhaalla!

Tämä eronhetki oli minulle sanomattoman vaikea, itku takertui kurkkuuni, äkkiä nakkasin lentokoneen ympäri ja käänsin sen menemään kohti Kap Jäschkeä.

Ja auringon noustessa kaikessa komeudessaan, leijailin jo korkealla sinisessä eterissä eteläisten, villien vuoriseutujen yläpuolella.

Minun oli onnistunut toimeenpanna uudenaikaisin »saarroksen murto».

Kiinalaisen riisipellon liejussa.

Helmivuoren takana vihollisen laivasto oli ankkurissa. En voinut kieltää itseltäni huvia vielä kerran risteillä laivojen ympäri.

Sitten jatkoin edelleen melkein suoraan eteläistä Kiinaa, tuntematonta maata ja epävarmaa kohtaloa kohti. Lensin villien, kallioisten vuorten yli, jokien ja aavojen kenttien yli, sitten välistä myöskin avoimen meren ja kaupunkien ja kylien ylitse.

Ilmansuunnista pidin selkoa kämmenen kokoisen kartan ja kompassini avulla. Jo kello 8 aamulla olin lentänyt 250 kilometriä ja onnistunut haparoimaan määräpaikkaani Hai-Dshu'hun Kiangsun maakunnassa.

Etsien tähystelin syvyyteen, missä olisi sopiva laskeutua, mutta semmoista paikkaa ei näkynyt.

Viime aikojen ankaroista sateista maa oli kauttaaltaan tulvien vallassa. Ainoat kuivat paikat olivat täynnä taloja tai kiinalaisia hautakasoja. Vihdoinkin huomasin pienen, noin 20 metrin pituisen ja 20 metrin levyisen pellon, jonka kummallakin puolella kuitenkin oli syvät ojat ja korkeat muurit, ja jota edessä ja takana rajoitti joki.
Laskeutuminen oli sietämättömän vaikea.

Mutta mikäpä auttoi! Enhän voinut olla ijankaiken ilmassakaan. Sitä paitsi olin keskellä Kiinaa enkä Saksassa ja olin iloinen, että olin keksinyt edestämänkin paikan.

Nyt laskeuduin alemmaksi suurissa kierteissä, ja jyrkän luikulennon jälkeen laskeuduin maahan neljännestä vajaa yhdeksän aamulla keskelle liejuista riisipeltoa.

Mutta savi oli niin pehmeää ja sitkeää, että alusteline vajosi siihen ja pyörät tarttuivat kiinni, ja voimakkaalla syöksyllä koneeni meni nokalleen. Vähältä piti, ettei mennyt aivan ympäri.

Potkuri lensi säpäleiksi, mutta minun jäseneni olivat, Jumalan kiitos, törmäyksestä huolimatta ehyet.

Rauha, joka nyt vallitsi ympärilläni, teki minuun omituisen vaikutuksen. Monien viikkojen jälkeen nyt viimeinkin aivan ilman tykkien jyskettä ilman räjähtelevien granatien räiskettä, ilman särkyvien shrapnelien vinkuvaa ulvontaa.

Pyrstö ylhäällä ilmassa ja nokka syvällä liejussa Kyyhkyseni loikoi kaikessa rauhassa auringonpaisteessa.

Loitompana näin laumoittain kiinalaisia, miehiä ja naisia ja paljon, paljon lapsia, ilmeisesti kovin ihmeissään ja peloissaan.

Nämä enemmän kuin muutkaan kiinalaiset, joitten maan yli olin lentänyt, tuskin voivat käsittää tätä ihmettä, sillä olinhan minä täällä ensimäinen lentäjä, ja kaikki luulivat, että nyt oli itse paholainen omassa personassaan tullut tuottamaan heille onnettomuutta.

Kavuttuani nyt ulos koneestani ja koetettuani viitata muutamia heistä tulemaan luokseni, he menettivät kokonaan mielensä. Kirkuen ja ulvoen kaikki pakenivat, miehet ensimäisinä. Lapset kaatuivat ja jäivät maahan makaamaan, ja vanhemmat uskoivat varmaan jättäneensä heidät perästään uhriksi paholaiselle. Esiintymiseni ei olisi pimeimmässä Afrikassa voinut aiheuttaa suurempaa kauhistusta.

Tehden äkkiä päätökseni juoksin pakenevien jälkeen, tartuin kolmea, neljää kiinalaista palmikoista ja laahasin heidät ulvomisestaan huolimatta koneeni luo näyttääkseni heille, että ei se iso lintu heille mitään pahaa tehnyt.

Hetken perästä he hiukan malttoivat mieltään, ja kun vielä annoin heille pari kultakolikkoa, he luulivat kai, että poikkeuksen vuoksi joku hyvä henki oli lentänyt ilman halki heidän luokseen, ja auttoivat minua nöyrästi kohottamaan konetta jälleen vaakasuoraan asentoon. Tämän huomattuaan, toisetkin heti tulivat paikalle niin suurin laumoin, että ihmettelin, kun eivät pusertaneet konetta aivan mäsäksi.

Kuinka nuo kiinalaiset olivat ihmeissään! Kuinka ne kopeloivat ja kourivat konetta! Kuinka ne juttelivat ja nauroivat!

Vain se, joka tuntee kiinalaiset ja tietää, kuinka lapsellisia he voivat olla, saattaa kuvitella mielessään, kuinka hullunkurisessa asemassa minä olin.

Ympärilläni parvi luonnonlapsia istuin iloisena ja tyytyväisenä ohjauspaikallani. Läkkilaatikko salaisine asiakirjoineen oli allani, vieressäni mauser-pistoolini, istuin odottamassa, mitä piti tuleman.

Kaikki yritykseni saada kiinalaiset ymmärtämään itseäni menivät hukkaan. He vain hymyilivät sangen iloisina taikka suorastaan nauroivat minulle päin silmiä.

Tästä hauskasta tilanteesta vapautti minut äkkiä voimakkaasti lausuttu »Good morning, sir!» (Hyvää huomenta, herra) ja vieressäni seisoi herrasmies, joka esitti olevansa tohtori Morgan amerikalaiselta lähetysasemalta. Sydämellisen tervehdyksen ja kädenpuristuksen jälkeen selitin kaikessa kiireessä tohtori Morganille asemani ja pyysin hänen apuaan, varsinkin kun hän puhui sujuvasti kiinankieltä.

Huomasin pian, että olin hyvässä ja varmassa turvassa.

Jättiläiskokoinen kiinalainen passini, jonka olin saanut mukaani Tsingtausta, lähetettiin heti mandarinille. Tunnin perästä tuli neljäkymmentä sotamiestä käsittävä joukko kymmenen minutin matkan päässä sijaitsevasta kasarmista ja asettui vartioimaan lentokonettani.

Nyt hyväksyin ilomielin tohtorin kutsun aamiaiselle, ja otettuani mukaan kaikki esineet, jotka eivät olleet aivan koneessa kiinni, lähdin hänen kanssaan lähetysasemalle.

Siellä minut otettiin vastaan mitä herttaisimmin ja tutustuin rouva Morganiin, rouva Riceen, amerikalaisen lähetyssaarnaajan vairnoon, ja erääseen herra G:hen, jotka kaikki mitä ystävällisimmin kilpailivat minun palvelemisekseni.

Juuri istuessani aamiaisella ilinotettiin kiinalainen upseeri, joka sanoi minulle, että talon ulkopuolelle oli asetettu komppanian suuruinen kunniavahti ja että hän mandariniltaan oli saanut määräyksen tiedustaa, mitä minä haluaisin ja minkälainen oli vointini, sekä vihdoin, että mandarini omassa personassaan tulisi tervehtämään minua puolen tunnin kuluttua.

Kaikki tämä huomaavaisuus teki minut hyvin iloiseksi.

Jo kymmenen minutin perästä sain taas vieraita, tällä kertaa Hai-Dshun kaupungin hallitusmiehiä, jotka tahtoivat tervehtää minua.

Tilanne oli omituinen. Istuin kaikkien näitten vanhojen kunnianarvoisien kiinalaisten keskellä, sitten kun ensin oli vaihdettu molemmin puolin lukemattoman monet syvät kumarrukset. Keskustelu kävi pian hyvin vilkkaaksi. Tulkkina siinä toimi tohtori Morgan.

Ja nytkös alkoi sadella kysymyksiä: mistä tulin, minkälaista Tsingtaussa oli, oliko tosiaan totta, että olin tullut ilman kautta, kuinka pitkän ajan olin tarvinnut ja mikä noituus sen vaikutti, että voin lentää. Kaikkiin heidän moniin kysymyksiinsä voin tuskin vastata, ja vaikka tulkki koki tehdä parastaan, Auringon valtakunnan pojat eivät liene sittenkään paljoa käsittäneet.

Meidän vielä istuessamme juttelemassa saapui talon rouvalle vieraita, ja ohitsemme mennä sipsutteli kymmenkunta hurmaavaa pientä *kiinalaisnaista* mitä hienoimmissa pikku housuissa ja nutuissa, jotka olivat tehdyt värillisestä silkistä. Pari kolme näistä pikku olennoista pysähtyi uteliaisuudesta ja säikähdyksestä siihen huoneeseen vievälle avoimelle ovelle, missä me istuimme, ja katselivat minua suu ja suuret ihmettelevät silmät selällään. Rouva Morgan huusi heitä, ja he juoksivat säikähtyneinä tiehensä. Tämän omituisen käyttäytymisen syyt sain tietää myöhemmin. Ylhäisen kiinattaren katsotaan tekeytyneen vikapääksi virheeseen hyviä tapoja hän uteltaisuudellaan tai käyttäytymisellä vaivaa miespuolista vierasta!

Nuo kolme rikollista saikin koiran läksytyksen. Minun on sanottava, että tämä tapa ei minua miellyttänyt, sillä olisin kernaasti halunnut kurkistaa hiukan lähemmin näitä pieniä sievästi puettuja naisia.

Emäntäni kertoikin rninulle, kuinka kiinattaret olivat ahdistaneet häntä kysymyksillään. Ennen kaikkea tahtoivat he tietää, mikä paha henki se oli ollut, 'oka tänä aamuna kirkuen ja möristen oli uhannut heidän kaupunkiaan. Kun heille vastattiin, että siinä oli vain istunut mies, joka tuli Tsingtausta, niin he vain nauroivat: ei, vaikka he olivatkin tyhmiä ja vaikka viisaat heitä aina narrasivatkin, niin he eivät kuitenkaan olleet niin tyhmiä, että uskoisivat semmoisia hullutuksia.

Joka tapauksessa - niin rouva Morgan vakuutti minulle - taikauskoiset kiinalaiset lukisivat kahden ensi vuoden aikana kaikki keskoset, huonot sadot ja pettyneet toiveet minun lentokoneeni ilmestvmisen viaksi, ja varsinkin kaikki poppamiehet käyttäisivät tätä tapausta hyväkseen.

Yhdentoista ajoissa aamupäivällä kovan nimmutuksen ja torventoitotuksen kanssa saapui herra mandarini omassa korkeassa personassaan. Tavattoman hyvinvoivana, pää moitteettomasti ajeltuna ja puettuna knmeaan silkkipukuun hän astui hyvin arvokkaasti minin luokseni.

Tervehdys oli ylen juhlallinen. Syvistä, melkein maahan ulottuvista kumarruksista ei tahtonut tulla loppua.

Kyseltyään vointiani ja toivomuksiani, mandarini vakuutti minulle itä ystävällisimmällä tavallaan kaikkea apua, mitä voisi antaa, ja otti sitten jäähyväiset. Niin palasi kotiinsa yhtä juhlallisin menoin. Heti kun olin käynyt vasta-vierailulla ja mandarin kutsunut minut illalliselle, ryhdyin purkamaan lentokonettani

Mutta se oli helpommin sanottu kuin tehty. Kun itselläni oli mukanani vain yksi ruuviavain, rupesin etsimään työkaluja. Ah, olinhan Kiinassa, semmoisessa seudussa, missä kaikki oli samanlaista kuin tuhat vuotta takaperin ja missä ruuviavaimetkin olivat aivan tuntemattomia suuruuksia.

Viimein tapasin amerikalaisen lähetystalon luota kirveen ja pienen sahan tapaisen esineen.

Näitten avulla ryhdyin toimeen, ja tahtoen pelastaa hävitykseltä ainakin hyvän, sadan hevosen voimaisen Mercedes-motorini, hakkasin ja sahasin sen irti lentokoneen rungosta. Nyt näkyi, kuinka hyvää saksalainen työ oikeastaan on. Kokonaista neljä tuntia sain taistella, ennenkuin motori oli irrallaan, niin kestävästi oli kaikki tehty.

Noudattaakseni puolueettomuuden lakeja, jätin motorin mandarinin huostaan.

Sitten tuli surullisin puoli asiasta.

Kun lentokonetta ei voinut viedä kaupunkiin edes sittenkään, vaikka kannatustasot oli otettu pois, täytyi minun uhrata se liekeille. Valelin sen bentsinillä, sytytin, ja silmänräpäyksessä oli kaikki kirkkaassa liekissä ja paloi perustuksiaan myöten paljaaksi.

Katsellessani uskollisen Kyyhkyseni palavan, minusta tuntui, kuin olisin menettänyt hyvän ja uskollisen toverin.

Mr Mc Garvinin kalamyrkytys.

Illalla menin mandarinille.

Astuessani ulos ovestani koko piha oli tulisoihduilla ja suurilla maljatiililla valaistu. Vahti oli kulkenut kivääri olalla ja teki nyt kunniaa, rummut pärisivät, ja soittokunta esitti säveleitä, jotka kiinalaisille korville lienevät kuuluneet ihanilta. Olipa mandarini lähettänyt minulle oman kantotuolinsakin.

En koskaan ole unohtava tätä iltaa.

Istuin akuttimilla koristellussa ja sinisellä silkillä vuoratussa kantotuolissa, jota kahdeksan komeata nuorta miestä kuletti. Edessä, kummallakin sivulla ja kantotuolin takana kulki sotamiehiä pistimet kiväärien päässä ja tusinan verran palvelijoita oli kantamacsa Iättiläiskokoisia tulisoihtuja. Kantotuoli kiikahteli hiljaa ylös ja alas kantajien voimakkaasta astunnasta. Joka kymmenes minuti etummainen heistä antoi merkin, kovasti iskemällä sauvansa maahan, joukko pysähtyi, kantajat siirsivät kantokorennon toiselle olkapäälle, ja sitten mentiin taas eteenpäin rivakkaa vauhtia. Neljänkymmenen minutin kuluttua saavuimme mandarinin palatsille. Hälinä - korvia vihlova soitanto. komentohuudot ja kirkas soihtujen valo olivat täälläkin tervehtimässä minua. Jättiläiskokoisten ovien keskimmäiset osat avattiin edessäni, ja viimeisellä ovella mandarini omassa personassaan tuli ottamaan minua vastaan.

Siellä oli jo useita korkeita virkamiehiä ja muutamaa kenraaleja, ja tervehdysmenoista suoriuduttua tarjottiin tavallista, ohutta, vihreätä tervetuliaisteetä, jolloin minä puolestani kiitollisuuteni osotteena mandarinia kohtaan ojensin hänelle lahjaksi mauser-pistolini a_mpumatarpeineen.

Mies tuli ilmeisesti kovin iloiseksi, ja mitä parhaan mielialan vallitessa käytiin pöytään. Se oli tavattoman iso, pyöreä pöytä, peitetty yli viidelläkymmenellä maljalla, joissa uiskenteli suurimpia kiinalaisia herkkuja. Minun kunnioittamisekseni vieraana annettiin minulle veitsi ja haarukka, ja sitten iskimme kiinni ruokalajeihin. Laskin siinä olevan vain kuusineljättä lajia. Ja mitä kaikkea siinä tarjottiinkaan! Herkullisimmista pääsk5 senpesistä hienoimpiin haikalan eviin, sokeriruovon latvoista tehdystä salatista mitä makeimpaan kanamuhennokseen - ei mitään ollut unohdettu. Kaikkea minun oli maistettava. Ja mandarin oli väsymätön lappamaan eteeni. Välistä, kun oli sattunut saamaan oikein hyvän palasen omalle lautaselleen, hän sormiensa välissä siirsikin sen minun eteeni. Juotavaksi tarjottiin pullo-olutta, joka tosiaan oli löytänyt tiensä jo tännekin, sekä riisipaloviinaa.

Vaikein tehtävä oli jälleen herra Morganilla, jonka piti tulkita vilkas, usein leikillisesti väritetty keskustelu.

Eniten kiinalaiset olivat huvitetut taisteluista Tsingtaun ympärillä, japanilaisten ja englantilaisten tappioista sekä lennosta. Heidän kyselemisestään ei tullut loppua.

Otin erinomaisen svdämelliset jäähyväiset mandariniltani, ja seuraavana päivänä minun piti ottaa hyvästit rakastettavalta isäntäväeltänikin.

Laskeutuessani maahan lentokoneessa, minulla oli vain hammasharja, palanen saippuaa ja lentopukuni, johon kuului univoimunuttu vöineen sekä damaskit. Sivili-urheilupuku oli lentokoneessa mukanani. Nyt pukeuduin siihen. Lähetyssaarnaajan viisi-vuotias tytär lahjoitti minulle siihen lisäksi vanhan, kuluneen huopahattunsa oman urheilulakkini sijaan, jonka eräs kiinalainen oli varastanut lentokonetta purkaessani, ja illan tullen minut taas suurin juhlallisuuksin saatettiin siihen pieneen dshunkiin, jonka mandarini oli antanut käytettäväkseni.

Seurueeseeni ja samalla kunniavahtiini tulevalla matkalla kuuluivat kiinalainen kenraali Liu, joka jo oli hankkinut itselleen nimen taisteluista merirosvoja vastaan, sekä kaksi upseeria ja viisiviidettä miestä, lukuunottamatta laivamiehistöä. Perin väsyneenä kaikesta, niitä olin saanut kokea, menin pieneen puiseen hyttiini, missä ilokseni tapasin makuupenkin asemesta ihanan makuusäkin peitteineen ja patjoineen, jotka huolellinen lähetyssaarnaajan vaimo oli lähettänyt minulle laivaan. Ilman näitä tavaroita minun kyllä olisikin ollut huono olla ohuessa urheilupuvussani. Oli purevan kylmä, tuuli vinkui suurista raoista ja reijistä, ja katosta näki tähtitaivaan.

Ajatusteni viipyessä kaukana pohjoisessa urhoollisten toverieni luona Tsingtaussa ja askarrellessa heidän ja Tsingtaun kohtalossa ja mietiskellessäni sitä ja kiitellessäni armeliasta sallimusta siitä, että minun oli suotu vahingoittumattomana läpäistä kaikki taistelut ja vaarat ja täyttää tehtäväni aina viimeiseen päivään saakka, uni viimein saapui ja sulki minut turvalliseen syleilyynsä. Matka edistyi sangen hitaasti. Dshunkeja veti kaksi kulia köydestä, joka oli kiinnitetty maston huippuun, pitkin rantaa vastavirtaan. Ensimäinen välimatka Bampuun, jonka minä olin lentokoneellani ajanut vajaassa kahdessakymmenessä minutissa, vei meiltä nyt puolitoista vuorokautta. Sitten kävi kulku paremmin, varsinkin kun tuuli kävi suotuisaksi ja saatoimme purjehtia. Kokonaista viisi päivää tämä matka kesti Hai-Dshusta Nankingiin.

Matka oli minulle erittäin mielenkiintoinen. Se kulki tuhka tiheässä olevien jokien kautta vanhaan kuuluisaan keisarikanavaan, ja tämän kautta Jang-TseKiangiin ja sitten Nankingiin. Me kuljimme semmoisen seudun läpi, joka oli kuuluisa merirosvoistaan, ja semmoisten kaupunkien kautta, joihin yksikään europalainen ei koskaan ole jalallaan astunut. Päivällä, kun dshunkia piti vetää köysillä, kuljin kenraalini kera rantaa myöten, puolet vahdista mukana ympärillämme, ja katselin hyvin tarkoin näitä ylen mielenkiintoisia kaupunkeja ja niiden kiinalaista kansanvilinää, johon

europalainen sivistys ei ollut koskettanutkaan. Kiinalaiset miehet, naiset ja lapset tulivat suurin laumoin ulos taloistaan ja katselivat mitä suurimmalla ihmetyksellä minua, joka enimmäkseen kävelin ilman hattua, vieläpä muutamat koskettivat minua sormellaankin tullakseen täysin vakuutetuksi, että olin todellakin ihminen.

Vaalea tukkani ja siniset silmäni tuntuivat heille olevan maailman suurin arvoitus.

Kävelyretkeni ja oleskeluni dshunkissa tapahtuivat enimmäkseen äänettömyyden merkeissä. Ystävällisellä kenraalillani oli tosin sangen hyvät europalaiset vaatteet, mutta housujen ympäri nilkkoihin hän kuitenkin oli sitonut välttämättömät kiinalaiset nauhat, ja hänen niskastaan riippui pitkä, komea palmikko, joka kiemailevasti oli pistetty nutun vyön alle. Tämä mies hyvä ei ymmärtänyt yhtään sanaa mitään muita kieliä kuin kiinaa, enkä minä taas osannut tätä kieltä. Aterioillamme, jotka olivat sangen komeat, vaikka ruoat olivat kauheasti höystetyt valkosipulilla, istuimme vastapäätä toisiamme pikku kajutassa, hymyilimme ystävällisesti tuon tuostakin toisillemme, ja se oli koko meidän keskustelumme.

Himoiten vihdoinkin joitakin tietoja Tsingtaun kohtalosta, silmäsin »Shanghai Times'in» palstoja. Tuossa, toisella sivulla, oli Tsingtaun nimi! Mutta ei, eihän toki sentään ollut mahdollista, että mitään semmoista voi löytyä maailmassa. Kas tässä, mitä sain lukea tuosta englantilaisesta sanomalehdestä:

»Tsingtaun raukkamainen antautuminen.
Linnoitus valloitettu miekan lyönnillä.
Koko linnaväki juovuksissa ja ryöstämässä.»

Ja sitten seurasi niin paljon saastaa ja valetta, että täynnä halveksumista viskasin lehden menemään.

Nyt olin kuitenkin saanut vannuuden Tsingtaun kohtalosta, joka tosin olikin välttämätön. En ollut lähtenyt linnoituksesta silmänräpäystäkään liian varhain, sillä heti sen jälkeen sen oli täytynyt antautua ylivoimalle.

Iltapäivällä marraskuun 1 päivänä 1914 saavuimme onnellisesti Nankingiin.

Asemalla minut otti sydämellisesti vastaan kapteeniluutnantti Brunner, torpedolaivan S 90 päällikkö, ja hänen upseerinsa.

Vaunuilla ajoimme siihen rakennukseen, jossa mainitun torpedolaivan upseerit ja miehistö pitivät asuntoa ja missä suurimmaksi hämmästyksekseni oli makuupaikka jo valmistettu minullekin. Hämmästyneeseen kysymykseeni sain tovereiltani silloin tietää, että minut majotettaisiin sinne samalla tavalla kuin heidätkin ja että kaikki jo olivat iloinneet siitä, kun saivat minusta neljännen miehen korttipeliinsä. Ensiksikin minä en pelaa korttia, minkä heti ilmotin heille, ja toiseksi minulla oli

majotuksesta aivan toiset ajatukset kuin heillä, mutta ne pidin omana salaisuutenani.

Niin lähdin sitten kenraali Liun kera Nankingin kuvernöörin palatsiin. Ikävä kyllä, taikka oikeastaan onneksi, herra kuvernööri ei ottanut vastaan. Muuan vanha kiinalainen lääkäri tervehti minua hyvin ystävällisesti ja toivoi minun viihtyvän hyvin Nankingissa.

Kiitin häntä ystävällisyydestään, mutta viihtymisestä minulla oli oma mielipiteeni!

Nyt erosin kenraali Liusta, joka ilmeisesti oli iloinen siitä, että oli saanut tehtävänsä suoritetuksi.

Noustessani sitten vaunuuni, istui viereeni kiinalainen sotamies täysissä tamineissa.

Hämmästyneeseen kysymykseeni, mitä tämän piti merkitä, hän vastasi jonkun verran käsitettävällä saksankielellä, että hän oli minun »kunniavahtini», joka oli annettu minun suojeluksekseni, ja että hän tästä lähtein seuraisi minua kaikkialle, minne meni sinkin.

Tämä oli sentään toki liikaa

Tämä oli vastoin sopimusta.

Hai-Dshoussahan oli nimenomaan vakuutettu minulle, että matka Nankingiin oli vain muoto-asia ja että minä olin täysin vapaa.

Täällä tahdottiin siis pidättää minut?

Silloin täytyi minun toimia nopeasti, ennenkuin kukaan kiinalainen kerkiäisi puhua minulle pidätyksestäni ja riistää vapauttani. Ikävintä oli tämä »kunniavahti», mutta sillekin piti joku keino keksiä.

Saman päivän iltana meidät upseerit oli kaikki kutsuttu erään sikäläisen saksalaisen tuttavan luo. Nyt minulla oli suunnitelmani tehtynä. Muutamien iloisten tuntien jälkeen, joitten kuluessa minun yhä uudestaan piti kertoa Tsingtaun viimeisistä päivistä, upseerit kymmenen ajoissa illalla lähtivät pois - lukuunottamatta minun vähäpätöistä personaani - ja menivät kotiinsa, uskollisten vartijainsa saattamina. Puolen tunnin perästä oli minullakin kiire hävitä, jos vielä tahdoin päästä karkuun.

Isäntäni astuessa ulos eteisen ovesta, kuka seisoikaan häntä vastassa? - Minun keltainen »kunniavahtini»!

Nyt olivat hyvät neuvot kalliita! Mutta tehden äkkiä päätökseni lähetin tarjoilijamme kysymään kiinalaiselta vahdilta, mitä hän oikeastaan tahtoi, kun herrat olivat jo aikoja sitten menneet, niin että hänen olisi syytä kiiruhtaa, jos tahtoi tavottaa heidät, muuten hänelle ehkä voisi käydä huonosti laiminlyöntinsä takia.

Ja mies paran juostessa läähättäen toisten perästä, umpinainen vaunu ajoi oven eteen, johon minä nousin istumaan ja ajoin täyttä laukkaa asemalle, missä uudestaan kulkuun otettu pikajuna seisoi odottamassa. Onnistuin juuri saamaan viimeisen vapaan makuupaikan: Osastoni oli jo suljettu,

ja kiivaasta koputuksestani avasi oven pitkä englantilainen, joka näytti kovin raivostuneelta siitä, että häntä oli häiritty. Kohtelin häntä tietysti kuin ilmaa, ja tuossa tuokiossa olin kiivennyt ylemmälle makuupaikalle, sammutin valon ja olin suutuvinani. Itse asiassa konttasin syvälle piiloon huopieni ja tyynyjeni väliin, lujasti päättäen olla heräämättä, jos joku kysyisi minulta jotakin. En silmänräpäystäkään nukkunut koko kahdeksan tuntia kestäneellä matkalla.

Niin usein kuin juna pysähtyi, kylmät väreet kävivät pitkin selkääni, ja ininä ajattelin: aha, nyt he tulevat ottamaan minua! Ja kun kuulin ulkoa useitten ihmisten äänekästä puhetta, olin aivan varma, että nyt olin viimeisellä pikajunamatkallani tämän sodan aikana.

Ei tapahtunut mitään. Kiinalaiset eivät näyttäneet Jumalan kiitos tuntevan sähkölennättimen käyttämistä pidättääkseen karkulaisia, ja niin vyöryi juna aikataulun mukaan kello seitsemän aamulla Shanghaihin. Nyt oli jälellä asemalaiturin portin vaarallinen läpäiseminen. Mutta sekin onnistui.

Sitten tuli kiire matka rikkaan kiinalaisen kaupunginosan läpi, missä kiinalaisilla viranomaisilla vielä oli valta minun ylitseni, ja vihdoin vaununi kieppui europalaisessa kaupunginosassa.

Hurraa, olin vapaa!

Nyt ei enää kukaan voinut tehdä mitään vaatimuksia minuun.

Hyvin iloisena menin erään saksalaisen tuttavan luo, joka otti minut mitä sydämellisimmin vastaan.

Kolme kokonaista viikkoa viivyin tässä kaupungissa, ennenkuin minun kovien ponnistusten jälkeen onnistui jatkaa matkaani.

Kolme kokonaista viikkoa, joitten aikana sain kokea paljon, usein ollen vaarassa tulla vangituksi ja usein pakoitettu piilottelemaan itseäni.

Mikä oli luonnollisempaa, että eräs meriväenluutnantti P. ei ollut tunnettu ja että myöskin eräs herra Meyer, joka oli asunut siellä muutamia päiviä, oli matkustanut?

Että eräs mr Scott oli muutamia päiviä vierailulla tuttaviensa luona, ei kai liikuttanut ketään. Mutta nyt minun piti olla varuillani, varsinkin kun minulla oli paljon tuttuja Shanghaissa, osittain englantilaisiakin, jotka vähän ennen sodan syttymistä olivat olleet kanssani Tsingtaussa.

Käytin vuorotellen neljää, viittä eri nimeä ja asuin milloin minkin tuttavani luona.

Voisivathan kiinalaiset etsiä!

Vaikeinta oli, kuinka pääsisin Amerikaan. Olin yrittänyt kaikkea, mutta mikään ei ollut onnistunut. Kerran olin jo ollut vähällä päästä matkaan englantilaisessa höyrylaivassa. Se oli lystillinen sattuma.

Muuan ystäväni tunsi laivan varustajan, erään englantilaisen juutalaisen, Mr Pennyn. Ystäväni kera menin eräänä päivänä herra Pennin luo koettamaan onneani. Olin pukeutunut yksinkertaisiin vaatteisiin, olin jokseenkin rappiolle joutuneen näköinen ja tein sangen huolestuneen, hädänalaisen vaikutuksen. Ystäväni pyysi saada puhutella juutalaista, ja hetken kuluttua meidät saatettiin herra Pennin ankaroitten kasvojen eteen, jotka muistuttivat paksua, lihavaa sammakkoa. Herrat tuntuivat olevan hyviä tuttavia, ja tervehdys oli sen mukainen.

Minä jäin hyvin kainosti seisomaan ovelle, katselin häpeissäni repaleisia kenkiäni, kääntelin hattuani kädessäni enkä *tietysti* ymmärtänyt sanaakaan englanninkielisestä keskustelusta.

Ystäväni alotti.

»Herra Penni tulen esittämään teille suuren pyynnön. Minulla on tässä mukanani muuan hulttio, jonka isän minä tunnen hyvin, hän onkin hyviä liiketuttaviani. Tämä veitikka, joka ei ole vielä vanhempi kuin seitsemäntoista-vuotias, karkasi isänsä luota erään tyttöjutun takia ja on siitä pitäen harhaillut ympäri maailmaa laivapoikana, kunnes nyt aivan keppikerjäläisenä ja katuvana syntisenä on joutunut tänne minun luokseni. Minä tahtoisin nyt lähettää pojan takaisin Europaan - hän on muuten sveitsiläinen ja ymmärtää tuskin sanaakaan englantia - ja minä päätin kysyä teiltä, eikö teillä olisi jossakin laivassanne joutilasta paikkaa kyökkipojalle. Jotta kaikki hulluttelut lähtisivät hänestä kerta kaikkiaan, ei olisi haitaksi, jos hän saisi ankaran kapteenin ja yhtä ankarasti työtä.»

Herra Penni suvaitsi tuskin koko aikana vilkaistakaan minua, vain silloin tällöin hän katsahti sinnepäin, missä minä seisoin, ja minä näytin ilmeisesti kokonaan häviävän hänen silmistään.

»Niin», hän tuumi, »minulla on tosiaan jotakin, joka sopisi juuri tuommoiselle. Tänään iltapäivällä lähtee höyrylaiva »Goliath» täältä suoraan San Franciskoon (nyt höristin korviani!), hän saa lähteä siinä. Selkäsaunan hän kyllä saa silloin tällöin, mutta siitä ei ole hänelle vahinkoa. Myöhemmin päivällä ilmotan puhelimessa, milloinka laiva lähtee. Kuusi viikkoa perunain kuorimista tekee pojalle hyvää».

Sanoimme hyvästi.

Mennessämme ulos, nipistin ystävääni käsivarresta niin, että hän kirkasi kivusta, mutta päästyämme vihdoin kadulle, en voinut kauemmin hillitä itseäni. Purskahdin nauramaan niin iloisesti ja vilpittömästi, että ihmiset, jotka tulivat vastaan, yhtyivät samaan nauruun. Oli ihme, että olin jaksanut pysyä tyynenä äsken esitetyn näytelmän aikana. Iltapäivällä sain ikävä kyllä kuulla, että höyrylaiva oli nousuveden takia lähtenyt kaksi tuntia aikaisemmin.

Niin ei siitä tullut mitään, ja minun piti alkaa taas alusta. Laivojahan kyllä lähti paljon, mutta tyhmintä oli, että ne menivät kaikki Japanin kautta ja viipyivät siellä useita päiviä.

Siihen vaaraan voin antautua vain äärimmäisessä hätätilassa.

Mutta hyvä onneni ei jättänyt minua pulaan. Eräänä päivänä tapasin sattumalta ystävän, jonka kanssa useita vuosia sitten olin viettänyt monta hauskaa hetkeä kaukaisessa idässä. Hän suostui heti auttamaan. Ja jo muutaman päivän perästä hän oli hankkinut minulle tarpeelliset paperit ja antanut minulle tarkkoja menettelyohjeita. Mr Scott, Meyer, eli Brown oli yhtäkkiä muuttunut upporikkaaksi, ylhäiseksi englantilaiseksi, jolla oli tuo kaunis nimi Mc Garvin. Tämä herra oli Singerin ompelukoneiden edustaja ja matkusti Shanghaista tehtailleen Kaliforniaan.

Mikä oli luonnollisempaa, kuin että mr Garvin käytti ensimäistä suurta amerikalaista postihöyrylaivaa?

Tässä laivassa oli vain kaksi hienoa loistohyttiä. Toisessa asui eräs amerikalainen miljardimies, toisessa meriväenluutnantti Pliischov - ottiatuota, anteeksi, mitä sanonkaan, tarkoitan tietysti ompelukonetehtailija Mc Garvinia. Yksi vaikeus oli vielä voitettavana: kuinka pääsisin kenenkään huomaamatta ulos Shanghaista?

Mutta siinäkin suhteessa ystäväni auttoivat minua. Kolme päivää ennen laivan lähtöä otin joka paikassa virallisesti jäähyväiset ja sanoin, että en enää tuntenut olevani turvassa Shanghaissa ja matkustin sen vuoksi Pekingiin palvelemaan sikäläisessä Saksan lähetystössä. Kello yksitoista illalla todella meninkin vaunussani asemalle. Että ajuri ennen asemalle tuloa poikkesi syrjään eräille kaduille ja kovaa ravia ajoi eteläänpäin kaupungista, sitähän minä en voinut tietää.

Kuinkapa minä voin tuntea Shanghaita?

Noin parin tunnin kuluttua, jonka ajan olimme ajaneet pitkin Wusung-jokea, me pysähdyimme. Vaunujen luo astui kaksi revolverilla asestettua miestä, lyhyt tunnussana, kädenpuristus, ja sitten suutelin kunnioituksella ja kiitollisuudella kahta siroa naiskättä, jotka vaunusta oj ennettiin minulle, ja vaunut ajoivat matkoihinsa. Molemmat ystäväni ottivat minut väliinsä ja sanaakaan virkkamatta me astuimme odottamassa olevaan dshunkiin.

Yö oli pikimusta, tuuli ulvoi, ja ilkeästi pulpahteli likainen, synkkä vesi, joka pakoveden ajamana liukui ohitsemme.

Kaikki voimansa jännittäen neljä tummaa kiinalaista olentoa kiskoi airoissa, ja noin tunnin kuluttua olimme päässeet useita kilometrejä virtaa alas ja tulleet määräpaikkaamme vastakkaiselle rannalle.

Ääntä päästämättä laskimme maihin, ääneti katosi dshunk ja yhtä ääneti me nousimme pimeään rakennukseen, joka oli pienessä puutarhassa jättiläis-kokoisten tehdasrakennusten lähellä.

Kirkas sähkölamppujen valo, joka loisti meitä vastaan, sitten kun ovet oli tarkoin suljettu, häikäisi silmiäni.

Mutta pian näin olevani mukavasti sisustetussa poikamiehen asunnossa. Pöytä oli katettu, ja hyvällä ruokahalulla kävimme käsiksi herkullisiin ruokiin. Nyt neuvottelimme sotasuunnitelmastamme.

Tässä asuivat ne nuoret miehet, jotka päivällä työskentelivät tehtaassa. Palvelijat olivat tietysti kiinalaisia, ja se oli hyvä.

Oloni tässä talossa täytyi joka tapauksessa pitää salassa, varsinkin kun siellä asui myöskin eräs epämiellyttävä mies, joka oli ympärysvaltain ystävä.

Aijoimme käyttää hyväksemme kiinalaisten kauhua pahojen henkien ja varsinkin hedän taikauskoista pelkoaan mielipuolisten suhteen. Minun tehtäväni oli hyvin yksinkertaisesti kokonaista kolmen päivän aikana näytellä m_ielisairasta.

Sain pienen huoneen, johon minut suljettiin lukkojen taakse. Tarjoilija sai tarkat ohjeet herraltaan, joka säikytteli hänet kyllin pelkuriksi, ja niin sain olla varma siitä, että mitään ei tulisi tiedoksi.

En olisi koskaan uskonut. että on niin vaikeata matkia mielipuolta. Kolme päivää olin salvattuna tuohon huoneeseen, enimmäkseen raivosin, ja vain silloin tällöin rauhotuin ja istuin tylsänä tuolissani.

Heti kun oven edessä vahtia pitävä tarjoilija huomasi minun olevan levollisen, hän varovasti avasi oven ja vielä varovammin työnsi sisään tarjottimen, jolla ruoka oli, ja pisti sen oven vieressä olevalle pöydälle. Salaman nopeudella hän veti käsivartensa takaisin, ja minä saatoin aivan tuntea, millä helpotuksella hän ulkopuolelta väänsi oven lukkoon. Kun minä sitten välistä purskahdin täyteen nauruun, yksinkertaisesti siitä syystä, että koko ilveily suuresti huvitti minua, niin kelpo kiinalaisparka varmaan luuli minun taas saaneen uuden kohtauksen.

Kolmannen päivän iltana vapautuksen hetki viimeinkin koitti.

Yhtä hiljaa ja varovasti kuin olimme tulleet, me poistuimmekin talosta.

Laiturissa oli suuri höyrypursi. Sanoimme toisillemme lyhyet, mutta sydiinlelliset jäähyväiset, ja sitten lähdettiin alaspäin jokea Wusungin redille, missä jättiläishöyrylaiva »Mongolia» oli odottamassa.

Oli huono ilma, kävi kova aallokko, eikä edes laskuportaita ollut laskettu alas. Huudettuani ja hoilattuani kelpo kauan ja kovasti, vihdoin joku suvaitsi laskea köysitikkaat, joita myöten sitten ainoa matkalaukku kädessäni mr Me Garvin nousi laivaan.

Ei yksikään ihininen välittänyt minusta. Kansi oli vain heikosti valaistu ja viimein alenin muutamilta päillystöön kuuluvilta miehiltä kysymään, niissä hyttini oli. Ensin en saanut muuta vastausta kuin tyytymätöntä nurinaa, joka merkitsi samaa kuin: emmekö saa olla rauhassa? Mutta vietyäni pilettini noitten herrojen nenän eteen, tilanne muuttui kuin

taikasau-valla. Syvät kumarrukset ja anteeksipyynnöt. Vihellys pilliin, ja esille tuli kiiruusti useita stevardeja ja niitten etummaisena valkeisiin puettu ylistevardi. kansilamput leimahtivat tuleen. Stevardit tappelivat matkalaukuistani, ja täynnäänsä palvelusintoa ylistevardi ohjasi minut loistohyttiini. Hän ei tiennyt, kuinka olisi voinut olla minulle kyllin kohtelias.

»Oh, mr Mc Garvin, kuinka tähden jo tänään tulitte kuvaan eihän laiva lähde ennenkuin ylihuomenna varhain aamulla; siitä on ilmoitettu kaikkialla Shanghaissa tänään päivällä.»

Minä näytin raivostuneelta ja olin olevinani hyvin suuttunut siitä, että minulle, loistohytin vuokraajalle, ei oltu siitä ilmoitettu.

Sitten tuli lihava kiinalainen hytti-stevardi. Hän oli levollisuus ja ylevyys omassa personassaan. Hän oli vähällä saada minut pulaan. Hän käski erään alaisensa tarjoilijan tuoda matkalaukkuni ja kysyi epäluuloisella äänellä, oliko siinä kaikki matkatavarani.

»On», vastasin.

»Oh», hän tuumi, »silloin kai muut tavarat jo ovat matkatavara-huoneessa?»

»Niin, tietysti, isot matka-arkkuni lähetin laivaan eilen ja toivon tosiaan, että ne on pakattu hyvin».

Ali, jospa tuo kiinalainen olisi aavistanut, kuinka ylpeä olin siitä, että omistin vain tämän yhden ainoan matkalaukun, niin arveluttavan kevyt kuin se olikin.

Vihdoinkin, illalla joulukuun 5 päivänä 1914 höyrylaiva »Mongolia» alkoi liikehtiä.

Kauniista ilmasta ja hyvästä ruoasta huolimatta mr Mc Garvin seuraavana päivänä äkkiä sairastui. Mikä häntä vaivasi, hän ei voinut itsekään oikein tarkoin sanoa, mutta arveli syyksi vaikeaa kalamyrkytystä, ja laivan lääkäri tuotiin kiiruusti tarkastamaan häntä. Se oli kelpo mies, urheilija kiireestä kantapäähän, ja heti taipuisa pilantekoon. Hänen alussa huolestunut katseensa muuttui äkkiä ihmetteleväksi, kun minä luulotellun kuolevan potilaan sijasta katsoinkin häneen reippain, auringon paahtarnin kasvoin.

Minä tunsin häneen luottamusta, ja niin lyhyesti kuin mahdollista kuvasin hänelle asemani. Harvoin olen nähnyt niin iloisina loistavia silmiä kuin tällä lääkärillä, kun olin tehnyt hänelle synnintunnustukseni. Kirkas nauru ja voimakas kädenpuristus ilmaisivat minulle, että olin tavannut oikean henkilön. Stevardi koputti ovelle.

Lääkäri otti huolestuneen virallisen ilmeen, potilas voihki.

Varovasti stevardi hiipi sisään, ja puoli-ääneen, tehostavalla äänellä lääkäri sanoi hänelle:

»Kuulehan, Boy, tämä master on hyvin sairas, häntä ei saa lainkaan häiritä, ei voi nousta vuoteesta kymmeneen päivään. Paras ruoka,

jonka kokki valikoi, on sinun aina kannettava suoraan sänkyyn. *Jos masterilla* on joitakin toivomuksia, on sinun heti tultava noutamaan minua».

Tämän puheen aikana olin pistänyt lakanan nurkan suuhuni, ja jos sitä olisi kestänyt kauan, olisin kyllä niellyt koko lakanan.

Kolmen päivän matka merellä, ja sitten tuli ensimäinen pelätty japanilainen satama. Rauhallisesti laiva laski Nagasakin satamaan, ja heti syöksähti laivaan kokonainen hyökyaalto tullivirkamiehiä, poliiseja ja etsiviä. Kello soi kautta laivan ja huudettiin: kaikki matkustajat ja kaikki miehet tarkastukseen! Ja nyt alkoi tarkastus ja kysely. Matkustajat olivat kokoontuneet salonkiin. Jokaista huudettiin nimeltään, olipa hän sitten mies tai nainen tai lapsi, poliisikomisarioiden ja etsivien muodostama toimikunta kuulusteli kutakin, paperit tarkastettiin huolellisesti, ja sitten japanilainen lääkäri tutki jokaisen tarkastaakseen, oliko jossakussa ehkä tarttuvaa tautia. Varsinkin tarkkoja tietoja he tahtoivat siitä herrasta, joka tuli Tsingtausta! Kolmaskymmenesviides nimi, joka huudettiin, oli Mc Garvin. Kaikki katselivat ympärilleen, sillä kukaan ei tietysti ollut nähnyt häntä. Silloin lääkäri astui esiin, otti kasvoilleen hyvin vakavan ilmeen ja kuiskasi japanilaiselle virkaveljelleen jonkun selittävän jutun, olkapäitään valittavasti kohauttaen.

Neljännestuntia myöhemmin kuulin hyttini ulkopuolelta useita ääniä, ovi avattiin hyvin varovasti, ja sisään astui amerikalainen lääkäri. Kaksi japanilaista poliisivirkamiestä ja japanilainen lääkäri seurasivat hänen kintereillään. Kokoon kyyristyneenä ja hiljaa voihkien kalamyrkytyksestä sairastunut pohatta parka makasi vuoteessaan, niin että vain hiukan päälakea vilkutti.

Amerikalainen astui vuoteen luo ja kosketti varovasti olkapäätäni, mikä ilmeisesti tuotti minulle kovia tuskia. Lääkäri heti kohteliaasti perääntyi ja sanoi puoli-ääneen: »Oh, very ill, very». Japanilaiset, jotka arkoina olivat vilkuneet ympärilleen loistavasti sisustetussa hytissä, näyttivät olevan iloiset, kun pääsivät ulos niin pian kuin mahdollista tästä heille oudosta ympäristöstä. Useita syviä kumarruksia, suhahtava ääni hampaiden välistä, minkä piti merkitä heidän erinomaista kunnioitustaan, puoli-ääneen murahdettu

»Oh, I beg your Pardon!» (Oo, pyydän anteeksi), ja sillä minä pääsin koko keltaisesta vaarasta.

Luulen koko tämän kohtauksen aikana ja varsinkin ennen sitä tunteneeni horkan puistatuksia, jotka kuitenkin pian hävisivät.

Näky, joka esiintyi minulle, ajoi minut äkkiä takaisin vuoteeseeni. Satamassa oli suunnaton joukko runsaasti liputettuja höyrylaivoja ankkurissa. Laivoissa vallitsi tavattoman vilkas elämä, kaikkialla kuletettiin maihin sotaväkeä, hevosia ja tykistöä, kaikki sotamiehet olivat juhlapuvuissa, kaupungin talot melkein peittyivät kukkaiskiehkuroihin ja lippuihin, silmänkantamaton, iloisen liikutuksen vallassa oleva ihmisjoukko aaltoili kaduilla kentälle, missä sotajoukot pitivät

paradia. Nyt sen tiesin. Nehän olivat Tsingtaun vallottajia! Koko Japani juhli tänä päivänä koko Saksan valtakunnan murskaamista ja kukistamista. Englanninkielellä ilmestyvistä Japanin lehdistä sain samana iltana lukea muun ohessa, että englantilaisten, ranskalaisten ja venäläisten ei ollut onnistunut voittaa Saksaa, mutta he, japanilaiset, he sen olivat tehneet ja olivat nyt sen vuoksi epäilemättä maailman paras ja voimakkain sotilasvalta.

Mutta jo riittää näistä hassutuksista! Arnerikalaiset ja englantilaiset ovat esittäneet aivan samanlaisia juttuja.

Vielä kaksi kertaa laiva poikkesi japanilaisiin satamaan. Sekä Kobessa että Yokohamassa näyteltiin minun hytissäni sama kohtaus kuin Nagasakissa. Mr Mc Garvin oli yhä sairaana ja - sai olla rauhassa. Olimme kaiken kaikkiaan viisi päivää Japanissa. Mutta vihdoin, vietettyäni kahdeksan päivää sängyssä, ilman että minulta puuttui mitään muuta kuin juuri sairautta, pääsimme pois näiltä vaarallisilta vesiltä, ja kun Japanin ranta häipyi näkyvistä, kuuluu laivassa olleen mnnan . nuori mies, joka melkein mielipuolena ilosta juoksi ympäri ja Japania kohti heilutteli pientä hattuaan, jonka ennen muinoin oli omistanut eräs viisivuotiastyttönen kaukana sisä-Kiinassa, ja naureskellen huuteli: »Good bye, japs, good bye, japs!»

Kaikenmoisissa semmoisissa huvituksissa, joita on tapana toimeenpanna suurissa laivoissa, kului päivä toisensa jälkeen. Laivassa oli myöskin useita saksalaisia herroja, jotka sota oli karkottanut niistä seuduista, missä olivat olleet asumassa, edelleen eräs minun tovereistani, joka ennen oli ollut Shanghaissa, ja muuan tuttava Tsingtausta, amerikalainen sotakirjeenvaihtdja mr Brace, ainoa ulkomaalainen, joka oli mukana koko Tsingtaun piirityksen ajan.

Neptun piti huolta vaihtelusta. Juuri ennen tuloamme Honoluluun, jouduimme ankaran taifunin kynsiin, jota kesti kaksi päivää ja jonka käsissä laiva oli vakavassa vaarassa.

Saapuessamme Honoluluun loistavassa auringonpaisteessa tuskin uskoin silmiäni. Tuollahan liehui Saksan sotalippu! Siitä ei ollut epäilystäkään.

Ja laskettuamme laituriin, oli vieressämme, pienenä kuin pähkinänkuori, risteilijä »Geier», joka, kuten sittemmin saimme tietää, oli monta kuukautta Etelämerellä pur]ehdittuaan murtautunut tänne ja tullut täällä pidätetyksi. Mikä omituinen kohtaaminen! Rakkaita tovereita, joista pitkiin aikoihin en ollut kuullut mitään, tapasin täällä keskellä sotaa, loitolla kotiseuduilta ja vaihtelevien kokemusten jälkeen. Siinä oli kysymistä ja kertomista, niin että ei tahtonut loppua tulla.

»Geier» oli sodan syttyessä ollut etäällä Etelämerellä sikäläisten monien korallisaarten keskellä. Olivat sinne kuulleet mobilisoimisesta Venäjää vastaan, sitten heidän langaton sihkölennättimensä oli mennyt rikki, ja he kuljeksivat ympäri Tyyntä valtamerta saamattaa mitään tietoja

tapahtumain kehityksestä. Vasta kahden viikon perästä »Geier» sai tiedon Englannin kanssa puhjenneesta sodasta ja vielä myöhemmin Japanin yhtymisestä siihen. Silloin sieti olla varuillaan. Kintereillään kokonainen lauma vihollisia, pikkuristeilijän onnistui, joko purjehtien taikka jonkun höyrylaivan hinaamana, monen viikon päästä viimein päästä tuhansien meripeninkulmain päässä olevaan Honoluluun. Ja kun se suuri japanilainen risteilijä, joka vartioi Honolulun väylän suuta, eräänä aamuna hieroi unta silmistään, niin pikku pähkinänkuori jo oli onnellisesti satamassa, sen lippu liehui ylpeänä mastossa, ja keltainen vaanija sai häntä koipien välissä lähteä kotiinsa.

Honolulusta lähdettyä minun piti käydä vakavasti käsiksi sotakirjeenvaihtajaani. Tämä näytti minulle näet »Honolulu Times'in» numeron, jonka ensimäisellä sivulla oli suurilla kirjaimilla luettavana minun nimeni ja kansallisuuteni ja sen alla palstan mittainen kirjoitus, jossa lueteltiin kaikki hävyttömyydet, mitä olin tehnyt Tsingtaun piirityksessä ja sen jälkeen.

Siis aito amerikalaista. Ja sen mukaanhan mies tuomitaan, mitä hänestä sanomalehdet kertovat.

Minulle asia oli erittäin ikävä, sillä minulla oli täysi syy pelätä, että amerikalaiset viranomaiset tämän kirjoituksen jälkeen vangitseisivat minut San Franciskossa. Mutta kaikki laivassa olevat amerikalaiset rauhottivat minua siinä suhteessa ja arvelivat, että voisin Amerikassa liikkua täysin vapaasti, sillä se, mitä olin tehnyt, oli »oivaa urheilua», jommoisesta amerikalaiset pitävät. Päinvastoin kuin mitä luulin, amerikalaisilla olisi siitä suurta huvia, ja jos olin järkevä ja heitin hiiteen tyhmät saksalaiset upseerimielipiteeni, voisin ansaita paljon rahaa Amerikassa. Kääntyisin vain oikean lehden puoleen, joka reklaamillaan panisi kaikki kuntoon ja sitten voisin minä ehkäpä soittokunnan kera kulkea kaupungista kaupunkiin pitämässä esitelmiä ja kerätä tukuttain dollareita. Niin, he olivat tunneihmisiä, nuo herrat amerikalaiset. Eräs heistä, hyvin hauska mies, jolla oli hurmaava tytär mukana laivassa, tuli eräänä päivänä luokseni, veti minut syrjään ja sanoi täydellä todella:

»Sanon teille erään asian, mr. Mc. Garvin. Pidän teistä, te kiinnitätte mieltäni. Mitä aijotte nyt tehdä? Rahoja teillä nähtävästi ei ole, Amerikassa ei ole ketään, joka tuntee teidät ja hyvän työpaikan saaminen on sangen vaikeata.»

»Aijon mennä Saksaan taistelemaan isänmaani puolesta. Olenhan upseeri!»

Hän hymyili säälien.

»Amerikasta pääseminen», hän sanoi, »on mahdotonta. Annan täyden tunnustukseni uskollenne ja innollenne, mutta uskokaa minua, minulla on hyviä suhteita: muutamissa kuukausissa Saksa on murskattu, eikä teillä ole siellä sitten enää mitään tekemistä. Englanti ei salli ainoankaan saksalaisen

upseerin jäädä sodan jälkeen Saksaan. Ne viedään kaikki pois maasta, Saksan valtakunta jaetaan ja keisarin syöksee valtaistuimelta hänen oma kansansa. Olkaa sen vuoksi järkevä. Koettakaa jo nyt hankkia itsellenne uusi koti ja jääkää Amerikkaan, minä mielelläni autan teitä.»

Tämä oli minuta jo liikaa, ja minä annoin hyväntahtoiselle amerikkalaiselle semmoisen luennon siitä, mitä saksalainen upseeri oikeastaan on ja minkälaista Saksassa todellisuudessa on, että mies hyvä melkein itsekin oli hurmaantua Saksasta hänkin. Siitä pitäen hän oli minulle vielä ystävällisempi ja sangen usein olen käynyt hänen vieraanaan sittemmin San Franciskossa ja New-Yorkissa.

Joulukuun 30 päivänä saavuimme San Franciskoon.

Muotokuntaiset amerikkalaiset olot.

Tusinoittain sanomalehtien kirjeenvaihtajia ja valokuvaajia juoksenteli kannella, tuli salonkeihin, eivätkä jättäneet ihmisiä rauhaan edes hyteissään. Minusta nämä herrat jo olivat saaneet vihiä. Joka suunnalta he syöksyivät esiin, joka nurkassa hietä kohtai, niin että oli oikein paha olla. Viimein minun täytyi käyttää sitä ainoata keinoa, joka auttaa. Muutuin epäkohteliaaksi ja kiljaisin: »Minulla ei ole yhtään mitään sanottavaa, ja jos nyt en saa olla rauhassa, niin lähetän noutamaan poliisia!» Sotakirjeenvaihtajani Tsingtausta oli aikaisemmin neuvonut minua sillä tavoin menettelemään hänen virkatovereittensa suhteen.

Vain muuan vinosilmäinen japanilainen vaaniskeli minua kuin kissa, teki syviä kumarruksia, sähisi hampaittensa välistä ja sanoi valheellisella hymyllä tulevansa Japanin konsulivirastosta (vai niin, sekin vielä!) ja tahtovansa tervehtää minua ja onnitella minua siitä, että olin niin onnellisesti päässyt Tsingtausta. Muuten minulla ei ollut mitään pelättävää, olinhan Amerikan mantereella, mutta hän tahtoisi niin hirveän mielellään lähettää muutamia rivejä lehdelleen Japaniin, se kun niin ilahduttaisi hänen japanilaisia veljiään.

Annoin kiinalaisen stewardini ajaa keltaisen japanilaisen tiehensä.

Minut vangitaan!

San Francisko!

Tämä jättiläiskokoinen, hurmaavaa kaunis kaupunki!

Parasta oli se, että minua *ei* vangittu. Ei yksikään virallinen henkilö välittänyt minusta ja minä viivyin muutamia päiviä siitä säikähdyksestä huolimatta, joka oli vallannut Saksan konsuliviraston, niissä oltiin aivan varmoja siitä, että minut vangittaisiin. Olen harvoin eläniässäni kokenut mitään niin hassunkurista ja vallatonta, kuin uudenvuoden yö oli San Franciskossa.

Mitä siitä ennen olin kuullut kerrottavan, ei merkinnyt mitään todellisuuden rinnalla. Koko kaupunki tuntui muuttuneen hullujen huoneeksi. Näissä ihmisissä eli vilkas ja voimakos rotu, miehet olivat kauniita ja voimakkaita, vaaleat naiset hurmaavia. Ystäväni oli kutsunut minut erääseen suurimmista ja kauneimmista huvittelupaikoista. Suunnattomat pääsymaksut ja kaikkein hienoin yleisö. Tänä yönä kaikki tuntui olevan sallittua.

Ja soitanto ja tanssi sitten niin hurmaavan kaunista ja hurjaa! Se yö vie voiton kaikista muista öistä San Franciskossa.

Tammikuun 2 päivänä 1915 minun jälleen täytyi sanoa jäähyväiset ja sattumalta tapasin samassa rautatievannussa toverini ja useita saksalaisia, jotka olivat olleet seuranani laivassa.

Siitä tuli hauska matka, vallankin kun sanomalehdissä oli hyviä tietoja Saksasta. Muutamat vanhemmat herrat ja naiset matkustivat suoraan kotiin ja me molemmat upseerit uskoimme varmasti, että emme mekään olleet kaukana päämäärästämme.

Grand Canonin luona Arizonassa siirryimme toiseen junaan. Tämä valtava luonnonihme esiintyi meille suurenmoisessa ihanuudessaan. Sitten jatkettiin edelleen. Päiviin toisensa jälkeen juna kiiti yli ruohoaavikoiden. Poikavuosien muistot Nahkasukasta ja Mohikaaneista palasivat mieleen. Sitten erosimme Chikagossa ja minä matkustin Virginiaan tapaamaan hyviä ystäviä ja miettimään, kuinka voisin jatkaa
matkaa Europaan.

Parin, kolmen päivän perästä ajoin edelleen NewYorkiin koettamaan onneani siellä.

New-Yorkissa piti minun viipyä kokonaista kolme viikkoa ja sinä aikana opin sangen hyvin tuntemaan tämän kaupungin ja sen ihmiset ja elämän, jota siellä
vietettiin.

Kolme kokonaista viikkoa, joitten aikana usein en tiennyt niitä tekisin, kun olin niin raivoissani. Se meni yli kaiken sen, mitä siihen asti

olin kokenut. Tuskin yhtään ainoata kuvaa, tuskin yhtään sanomalehteä, tuskin yhtään reklaamia, joka ei olisi knhoittanut Saksaa vastaan, joka ei olisi tahrinut lokaan urhoollisia saksalaisia sotureita! *Tipperary-laulu* tuntui kohonneen kansallis-laulun arvoon New-Yorkissakin.

Eikö siis ollut ketään, joka olisi avannut näiden ihmisten silmät? Eivätkö he *tahtoneet* kuulla ja nähdä totuutta?

Useimmathan eivät edes tunteneet Saksaa, tiesivät tuskin, niissä Saksa oli, ja kuitenkin he tuomitsivat sitä tällä tavalla! Siellä saattoi käsittää, niikii valta englantilaisella sanomalehdistöllä oli ja kuinka harkitsemattoman arvostelukyvyttöni=isti ja. tyhmästi anterikalaiset antoivat narrata itseään.

Koetin tehdä, niitä minun voiniissani oli.

Puhuin ja kerroin ja koetin vakuuttaa ihmisiä, mutta kaikkialla sain saman vastauksen: »Niin, että te personallisesti ette tekisi semmoisia julmuuksia, sen kylki uskomme, mutta toiset saksalaiset, nämä hunnit ja barbarit, he tekevät niitä. Onhan tässä »Times», jossa on mustaa valkoisella! Täytyyhän sen olla totta, sillä onhan mahdotonta ajatella, että niin suuri sanomalehti valehtelisi.»

Suurena lohdutuksena minulle oli se liikuttava ystävällisyys, jolla tuttavani ja heidän tuttavansa minua kohtelivat, ja olen heille siitä vilpittömästi kiitollinen.

Eräänä iltana aivan erityisesti raivostuin. Olin ollut Metropolitan Operassa, missä esitettiin m. m. yksi näytös »Hänsel und Gretelistä». Saksalaista musikia, saksalaiset sanat, saksalaista laulua!

Sydämeni tuli liikutetuksi ja minut valtasi mitähartain ikävä rakkaaseen kotimaahani. Sieluni joi täysin siemauksin saksalaista laulua. Hurmaantuneena kuin juopuneena, astuin kadulle, missä minut törkeällä tavalla palautettiin todellisuuteen.

Suurella avoimella paikalla teatterin edessä oli nyt niinkuin aina iltaisin suuri väkijoukko. Etempänä erään talon seinässä loistivat nyt kuten joka ilta suurilla kirjaimilla uusimmat sotatiedot, jotka kinematografikoneella heitettiin seinään.

Tietysti! Venäjä oli taas saanut suuren voiton, englantilaiset olivat kokonaan tuhonneet kruununprinssin armeijan!

Väkijoukko ulvoi ilosta.

Sitten seurasi muutamia sotakuvia. Ensin muutamia englantilaisia ja ranskalaisia sotalaivoja, sitten äkkiä saksalainen risteilijä »Goeben».

Väkijoukko raivostui, vihelsi ja ulvoi, niin ettei tahtonut loppua tulla.

Nämä olivat nyt puolueettomia, ihmisoikeuksista ja oikeudesta niin tarkkoja amerikalaisia!

Turhaan olin tähän saakka yrittänyt päästä Europaan. Olin toki luullut asian yksinkertaisemmaksi.
Vähältä oli pitänyt, etten kerran onnistunut.

Olin saanut paikan norjalaisessa purjelaivassa ja aijoin heti ryhtyä toimeeni matruusina. Mutta kun minua innokkaasti kiellettiin lähtemästä tällä laivalla, koska siinä oli paljon englantilaisia merimiehiä, päästin täman tilaisuuden käsistäni ja jatkoin etsiskelyjäni.

Viimeinkin löysin, mitä halusin.

Sattumalta tutustuin mieheen, jolla oli monivaiheinen elämä takanaan. Hän oli monet vuodet harhaillut ympäri maailmaa ja oli nyt sangen kauan asunut NewYorkissa. Mikä oikeastaan oli hänen toimenaan, en ole koskaan oikein saanut selville. Mutta yhdessä asiassa hän oli mestari, ja se oli vanhojen passienverestäminen. Sovimme heti kaupoista. Muutaman tunnin kuluttua minä sain matkapassini, johon valokuvani oli siististi ja sääntöjen mukaisesti liistaroitu, kaikki asetusten mukaiset ilmotukset saapumisesta ja lähdöstä tarkalleen merkityt.

Siispä nousin tammikuun 30 päivänä 1915 sveitsiläisenä sepänsällinä, nimeltä Ernst Suse, puolueettomaan italialaiseen höyrylaivaan »Duca degli A bruzzi» ja hävisin välikannelle.

Kaksi tuntia myöhemmin kuljimme ohi vapaudenpatsaan. Viiden meripeninkulman päässä New-Yorkista oli kaksi englantilaista risteilijää vartioimassa sataman suuta. Loistava esimerkki merien vapaudesta!

Laivamatka oli hirmuinen.

Vaikka meriupseerina ja vanhana torpedolaivan kulkijana olin tottunut paljoon, en kuitenkaan koskaan ollut voinut ajatella mitään tämmöistä.

Lasti oli huonosti sullottu, ja laiva keikkui ja tärskyi niin mielettömästi, että minä ammattimiehenä olin vakuutettu sen kaatuvan, jos tulisi kovempi aallokko. Ja lutikat! Mutta ne muodostavat oman lukunsa.

Kolmantena päivänä matkallamme seisoin aamupäivällä kannella ja katselin ikävöiden ensimäiseen luokkaan päin, mistä kahdet hyvin suloiset kasvot katselivat laidan yli. Nyt muuan herra astui heidän luokseen, ja minä olin vähällä huutaa hänen nimensä.
Hänet tunsin, hänhän oli -

Niin, siitä ei epäilystäkään. Se oli toverini T., joka oli kulkenut mukanani Shanghaista. Nyt hänkin huomasi minut, mutta ei tuntenut minua, ennenkuin oli naistensa kanssa vaihtanut muutamia varsin äänekkäitä huomautuksia tuosta alhaalla näkyvästä likaisesta miehestä. Se olin minä. Äkkiä hän vaikeni, hänen silmänsä suurenivat, sitten levisi ymmärtämyksen hymy hänen kasvoilleen, hän kääntyi kantapäillään ympäri ja katosi.

Illalla, kun oli aivan pimeä, sain tilaisuuden puhutella häntä. Hän matkusti ylhäisenä hollantilaisena (luonnollisesti hän ei osannut

puhua sanaakaan hollannin kieltä) ja aikoi niinkuin minäkin Neapeliin ja sieltä kotiin.

Mutta parasta oli kuitenkin tämä: olimme joka päivä olleet yksissä New-Yorkissa, kumpikin tiesimme, että koetimme tehdä kaikkemme päästäksemme kotiin, mutta kuten nyt havaittiin, oli meidän kummankin pitänyt luvata avustajillemme, että emme virka sanaakaan kellekään, ja nämä lupauksemme olimme kumpikin pitäneet näin hyvästi.
Mutta nyt tuli sentään pää-paras: olimme molemmat saaneet passimme samalta mieheltä!

Muutamia päiviä New-Yorkista lähdettyämme minä äkkiä sairastuin, sain kovan kuumeen ja olin pakoitettu makaamaan vuoteessani. Mitä se oli, en tiennyt itsekään, nähtävästi malaria-kohtaus, ja sitä italialainen lääkärikin näytti arvelevan, minkä vuoksi hän antoi minulle kamalan annoksen kininiä. Tulosta ei tarvinnut kauan odottaa: tulin entistä kipeämmäksi ja makasin monta päivää lähes neljänkymmenen asteen kuumeessa. Näitä päiviä on mahdoton sanoin kuvata. Meidän hytti pahasessamme asui neljä miestä yhdessä. Minun yläpuolellani makasi eräs ranskalainen, joka rupatteli ja söi alituiseen, milloii. ei ollut rerikipeä. Vieressäni makasi kalpeana ja levollisena muuan sveitsiläinen (se oli jo epäilyttävää). Tämä oli niin merikipeä, että minä pelkäsin, tokko hän pääsisi hengissä Europaan. Mutta yläpuolellani vasemmalla makasi piintynyt englantilainen, joka ei koskaan päästänyt piippu nysäänsä sammumaan, vaikka hytin akkunat pidettiin kiinni sekä yöllä että päivällä, ja joka sitä paitsi melkein aina oli humalassa eikä hetkeksikään lakannut kiroilemasta Saksaa. Voi ajatella, minkä verran ininä sain olla rauhassa. Sitä paitsi oli minun vuoteeni aivan peräsinkoneiston vieressä, ja siihen tuli lisäksi pahin: lutikat!

En ollut koskaan uskonut semmoisen olevan mahdollistakaan!

Nämä hirmuiset kiusanhenget eivät tule yksitellen vaan tusinoittain!

Oi, mitä olikaan kaikki lörpötys, hapan piipunkatki ja merikipeät miehet tähän tuskaan verrattuina Niin heikko kuin olinkin, koetin tappaa ja karkottaa noita vastenmielisä sänkytovereita. Mutta huomasin vain aivan liian pian, että olin voimaton niitä vastaan

Ja sitten en välittänyt enää mistään mitään. Eihä matka voinut enää kestää muuta kuin joitakuita pä viä, sitten olisimme ihanassa Italiassa, siellä virkistelis itseäni muutamia päiviä ja sitten menisin kotiin rae kaaseen isänmaahani. Kaikin voimin taistelin tautia, vastaan, ja Saksan ajatteleminen virkisti minua niin että helmikuun 8 päivänä, kun laiva saapui Gibraltariii saatoin taas nousta pystyyn.

Gibraltar!

Kuinka usein ennen olinkaan ajanut tämän kallion ohitse, kuinka olinkaan iloisin liikkein vilkuttanut harmaalle kalliolle, kun ulkomailta palatessani ajoin salmesta matkalla kotiin!

Mitä oli minulla tällä kertaa odotettavana?

Vaikka poikkeamista Gibraltariin ei ollut mainittu aikataulussa, laiva kuitenkin ilman minkäänlaista kehotusta ajoi satamaan tarkastettavaksi ja laski ankkuriin. Siihen määrin italialaiset jo siis silloin olivat englantilaisten kahleissa!

Heti kun laiva oli pysähtynyt, kaksi sotalaivapurtta laski sen kupeelle ja niistä nousi lainaamme englantilainen meriupseeri, muutamia poliisivirkamiehiä ja useita hampaisiin saakka asestettuja englantilaisia mat ruuseja.

Soitettiin kelloa ja kautta koko laivan annettiin tämmöinen määräys: »Kaikkien ulkomaalaisten matkustajien, jotka eivät ole italialaisia eivätkä englantilaisia, on tultava komentosillalle» Stewardit juoksivat ympäri etsimässä joka nurkan ja sopen ja kuin lammaslauma meidät ajettiin, englantilaisten matruusien ja italialaisten stewardien ympäröiminä, kannelle.

Minä en tuntenut suinkaan olevani mitenkään hyvällä tuulella.

Mutta jonkunlainen luottamus minulla kuitenkin oli, koskapa minä, kuten pian huomattiin, olin ainoa, jolla oli oikea passi valokuvineen. Suureksi harrnikseni huomasin, että meitä oli kaikkiaan viisi sveitsiläistä, joista kolme minusta jo oli tuntunut epäilyttäviltä arkailevan ja äänettömän esiintymisensä takia. Vain yhtä sveitläisistä en vielä ollut nähnyt, mutta hän näytti niin likaiselta ja saastaiselta, että varovaisuuden vuoksi astuin hiukan syrjään, kun hän asettui viereeni.

Noin tunnin kuluttua ja ensimäisen luokan matkusjien läpikäytyä varsin pintapuolisen ja hyvin kohliaan tarkastuksen, tuli meidän vuoromme.

Seisoimme siinä kuin kuusi vaivaista svntistä. Ensimmäinen oli italialais-sveitsiläinen työmies, joka oli menettänyt oikean kätensä; hänen vaimonsa, muotokuntainen italialainen, heittäytyi ulvoen englantilaisten jalkoihin. Hän oli ottanut mukaansa ystävänsä ja tuttavansa välikannelta. Kaikki itkivät ja parkuivat, ja englantilaiset katsoivat halveksien noita ihmisiä; lyhyen kuulustelun jälkeen mies sai mennä ja oli vapaa.

Nyt tuli meidän vuoromme.

Suurin meistä sveitsiläisistä seisoi oikealla siivellä. Englantilainen upseeri meni hänen eteensä ja sanoi hänelle:

»Te olette saksalainen upseeri!»

Mies tietysti teki suuttuneita ja äänekkäitä vastalauseita. Englantilaiset eivät kiinnittäneet siihen lainkaan huomiota, ja mies raukan piti astua syrjään. Me neljä muuta näytimme hänen silmissään enemmän oikeilta sveitsiläisiltä.

Vetosimme passeihimme, ja kukin meistä syötti englantilaisille pöyristyttävän tarinan. Hetken perästä englantilainen upseeri virkkoi:

»Hyvä, nämä neljä saavat mennä, mutta tuon otan mukaani!»

Sydämeni sykki ilosta, niin että tuntui kurkussa asti. Silloin ilmestyi kavaltaja.

Pieni kierä herrasmies moitteettomissa sivilivaatteissa astui upseerin luo ja lausui tälle harmistuneella äänellä:

»Sehän on mahdotonta, että nämä neljä saisivat mennä ilman muuta. Olen vakuutettu, että he kaikki neljä ovat saksalaisia. Tietysti on heidän kaikki tavaransa ensin tarkastettava.»

Me kyllä panimme äänekkäästi vastaan, mutta se ei auttanut. Vaikka vastahakoisesti ja täynnänsä inhoa tuota roistoa kohtaan, englantilainen upseeri kuitenkin totteli, ja sen vuoksi alkoi nyt tarkastus hytissä. Kaikki nuuskittiin. Se konna kaivoi ja etsi joka paikan, mutta ei hän voinut löytää mitään, mikä olisi ollut epäilyttävää. Ei merkkiäkään, ei mitään. Äkkiä mies kääntyi ympäri, repäsi auki minun takkini, käänsi nurin rintataskuni ja sanoi sitten riemuitsevalla äänellä upseerille, joka seisoi hänen vieressään: »Katsokaas, ei täälläkään ole merkkiä eikä nimeä. Se on todistus siitä, että hän on saksalainen, sillä hän on etukäteen repinyt pois kaikki monogrammit».

Voi, jos olisin saanut lyödä sitä roistoa kalloon!

Kuten pian saimme tietää, tämä herra oli toiminimen Th. Cook & Brothersin edustaja Gibraltarissa ja palveli höyrylaivoilla tulkkina ja urkkijana. Hän puhui niin sujuvaa saksaa että hän epäilemättä oli monet vuodet nauttinut vieraanvaraisuutta Saksassa. Kuinka monta onnetonta tämä käärme olikaan vienyt turmioon!

Meidät viisi vietiin jälleen kuin karjalauma yhteen komentosillalle. Silloin lähestyi toinenkin Judas Iskariot, jonka Cookin edustaja oli sinne tuottanut. Tämä toinen oli eräs sveitsiläinen ensimäisen luokan matkustaja ja roiston kehotuksesta hänen nyt piti koetella, osasimmeko sveitsiläistä saksaa. Kaikkien meidän viiden tiedot siinä havaittiin puutteellisiksi.

Mitkään vastaväitteet eivät auttaneet. Ei auttanut, että syötin mitä hulluimpia juttuja, kuten että en osannut saksaa lainkaan; että jo kolmen vuoden vanhana lapsena olin vanhempaini kera muuttanut Sveitsistä Italiaan, mistä sitten olin siirtynyt Amerikaan.

Italian kieltä ja amerikalaista murretta puhuin henkeni edestä. Olin vähällä päästä vapaaksi, mutta silloin käärme jälleen sähähti, ja - sitten oli kaikki toivo lopussa!

Englantilainen upseeri ei ryhtynyt väittelemään siitä, mitä sanoin, huomautti vain, että Gibraltarin läpi oli jo matkustanut niin monta sveitsiläistä, että niin paljoa niitä ei ollut koko maailmassakaan.

Masennetussa raivossa, joka oli saada minut järjiltäni, minut vietiin pois.

Äkkiä keräsin kokoon kapistukseni, sain myös tilaisuuden huomaamatta antaa eräälle saksalaislle naiselle erään paperilapun, jonka hän aivan oikein onkin lähettänyt sukulaisilleni, ja sitten kapusin laskuportaita veneeseen, jossa toiset neljä onnettomuustoveriani jo istuivat aivan masentuneina. Sitten tuli englantilainen upseeri roistomaisen apurinsa kera, ja niin lähdettiin matkaan.

Laivan reunalla seisoi sveitsiläinen kavaltaja ja katseli meitä sangen vahingoniloisena. Silloin en enää voinut hillitä itseäni, vaan hyppäsin pystyyn, puin nyrkkiä hänelle, ja nakkasin hänelle jonkun haukkumasanan.

Hysterinen kavaltajan-nauru tuli vastaukseksi.

Ja kaukaa kokan puolesta, oikealta laidalta, murheellinen saksalainen silmäpari lähetti minulle äänettömän tervehdyksen.

Niin, hyvästi, sinä onnellinen toveri, vie terveisiä kotimaahan, jonka saat nähdä muutaman päivän perästä!

Muurien ja piikkilankojen takana.

Englantilainen upseeri rauhotti minua:

»Vakuutan teille», hän sanoi, »että vielä tänä päivänä Gibraltarissa saatte puhua konsulinne kanssa. Jos hän toteaa passinne olevan oikean, niin pääsette heti vapaaksi».

Kuinka sen asian laita oli, sain kyllä liiankin pian tietää. Höyrypursi ajoi maata kohti ja laski pian sotasataman sisempään osaan.

Kymmenen sotilasta pistimet kiväärien päässä seisoi odottamassa laiturilla. Muutamia lyhyitä käskyjä, ne vähät tavarat, mitä meillä oli, otimme itse selkäämme, sitten meidän piti asettua kahteen riviin, nuo kymmenen sotamiestä ympäröi meidät, ja komennettua »Quick march!» synkkä kulkue lähti liikkeelle.

Minusta tuntui kaikki ympärilläni tapahtuvan kuin unessa. Minä en ylipäänsä kyennyt ajattelemaan yhtään ainoata ajatusta, niin mennyttä miestä minä olin.

Vankina!

Oliko se tosiaankin totta? Oliko mitään semmoista tapahtunut? Se oli kauheaa, käsittämätöntä! Kuin pahantekijää vietiin täällä miestä läpi kaupungin, ja pahantekijöinä kaduilla seisoskelevat ihmiset meitä pitivätkin. Sotamiehet hätyyttivät meitä, jotta kävelisimme nopeammin. Minä olin niin väsyksissä, että olin kaatua, sillä en ollut vielä kunnolla parantunut kuumeestani, ja kolmeen päivään en ollut saanut vatsaani yhtään mitään muuta kuin kininiä. Aurinko paistoi kuumana kallioseiniä vasten, ja siihen lisäksi se sieluntila, toivottomuus!

Se oli lohdutonta!

Yhä korkeammalle nousimme kapeita, tulikuumia katuja, pian talot jäivät taaksemme, ja molemmin puolin oli vain jyrkkiä alastomia kallioita. Tunnin vaelluksen jälkeen olimme tulleet Gibraltarin kallion korkeimmalle huipulle. Komennushuudot kajahtivat, piikki-lanka-aidat ja rautaportit avattiin, synkästi ne sitten kumahtivat jälleen kiinni, vitjat ja reikelit kalisivat.

Vankina!

Nyt meidät vietiin ensin poliisivartioon kuulusteltammviksi. Minä panin kovasti vastaan ja pyysin päästä heti konsulini luokse, niinkuin englantilainen upseeri oli nimenomaan minulle vakuuttanut. Valittava nauru oli vastauksena. Oi, emmehän me olleet ensimäiset, jotka oli tuotu tänne ylös ja olivat esittäneet saman pyynnön. Täällä oli kyllä ollut äärettömän monta, jotka olivat saaneet lopullisesti luopua kaikista toiveistaan.

Nyt alkoi ruumiintarkastus.

»Onko jollakin vangeista rahoja mukanaan?»

Kukaan ei tietysti vastannut. Meidän täytyi riisuutua, ja jokainen vaatekappale tutkittiin tarkasti. Etsittiin rahaa, kaksoiskiikareita, valokuvauskoneita, ja vallankin kaikkea kirjoitettua tai painettua. Minä olin kolmas järjestyksessä. Paidan sain pitää päälläni.

»Onko teillä rahaa?»

»Ei!»

Vääpeli koetteli ruumistani, äkkiä rapisi jotakin paitani vasemmassa rintataskussa.

»Mitä se on?»

»En tiedä!»

Nyt hän pisti kätensä taskuun, ja mitä hän sai ylös? Hyvin kauniin kahdenkymmenen dollarin kolikon parasta amerikalaista kultaa ja pienen helmiäisnapin, joka kilahtelemalla kultakolikkoa vasten ilmianto minut tarkastuksessa. Sen siitä saa, sen sanon, kun on tarkka! Jos olisin viskannut sen pois enkä tallettanut sitä niin tarkoin, ei tätä olisi tapahtunut.

Englantilainen sotilas tuli iloiseksi, moinen leikinteko ei tuntunut olevan harvinaista. Mutta nyt hän tutki tarkemmin. Ja suureksi surukseni hän veti kelpo kultakolikon toisestakin paidantaskusta ja samoin kummastakin housuntaskustakin, sekä sitä paitsi ikävä kyllä myöskin pienen browning-pistoolini. jota nyt olin kaikki nämä kuukaudet niin uskollisesti kantanut mukanani.

Kun minut oli loppuun ryöstetty, sain jälleen panna vaatteet päälleni ja mennä onnettomuustoverieni luo vankilan pihalle.

Sitten lähdettiin tulevaan asuntoonune. Viitisenkymmentä saksalaista vankia vastaanotti meidät äänekkäällä huudolla. He olivat istuneet täällä sodan alusta alkaen ja ilmeisesti saaneet täydelleen takaisin iloisen luontonsa. Uudet toverimme tarjosivat meille heti ruokaa, ja kuin villit me svöksimme vankien itsensä valmistaman leipäputingin kimppuun.

Sitten piti käydä käsiksi työhön.

Ensin meidän oli kannettava vettä ja hiiliä. Meidät jaettiin melkein suuruuden mukaan, ja sattuma laittoi niin, että jouduin yhteen sen likaisen sveitsiläisen kanssa, joka jo laivassa oli inhottanut minua. Kävi selmmville, että hänkin oli seppä, siis saman ammatin harjottaja, minkä minäkin olin valinnut.

Nyt oli kuitenkin toimenamme kantaa hiiliä. Mutta että selkävasujamme ei otettu aivan täyteen, siitä kyllä pidimme huolen. Olimmehan me niin heikkoja!

Kannettuamme kylliksi hiiliä ja vettä, saimme kolnummosaiset sotilaspatjamme, jotka olivat kovat kuin kivi, sekä sitäpaitsi kaksi

villahuopaa. Sitten p:iäsinune rauhaan siksi iltaa. Ensimäinen tehtävä oli nyt peseytvä. Voin palauttaa tämän näen silmiini milloin
vain tahdon.

Likainen ammattitoverini asetti pesuvatinsa minun vatini viereen ja veti kaikessa rauhassa paidan päältään. Tuhat tulimmaista, enpä olisi luullut hänen olevan niin puhdastapaisen, ja tarkastelin häntä sen vuoksi sangen pitkään. Moitteettomasti kehittynyt ruumis ja lisäksi puhdas, aivan puhdas! Mutta pää kaula ja kädet - prr!

Mutta pesemiseni keskeytyi äkkiä. Naamani venyi yhä pitemmäksi, hämmästvkseni oli suuri. Toverini pesuvesi oli mustaa kuin terva, mutta hän itse? Nythän seisoi edessäni vallan toinen mies. Ennen mustasta ja likaisesta tukasta loisti nyt mitä kaunein vaalea väri, kasvot olivat terveet ja vaaleat, hienopiirteiset, ja kädet sirot ja kauniit. Ja, oliko se mahdollista: Poikki kasvojen ja ohimojen kulkivat arvet, oikeat aito saksalaiset ylioppilas-arvet!

Nytkös alkoi kvseleminen ja kertoileminen! Toverini oli ollut oikea saksalainen ylioppilas; oli Amerikassa perustanut auto-tehtaan ja jättänyt sinne kaikki tyynni reserviupseerina rientääkseen isänmaansa avuksi. Pian me liityimme yhteen ja pysyimme uskollisina, eroamattomin ystävinä vankeutemme viikot, kunnes kohtalo ikävä kyllä erotti meidät toisistamme.

Kymmenen aikaan illalla puhallettiin iltasoitto, jolloin valot kaikissa huoneissa oli sammutettava.

Minä olin laittanut vuoteen semmoisen akkunan kohdalle, joka ulottui aivan lattiaan saakka. Maassa maaten saatoin mukavasti katsoa ulos akkunasta.

Päivän mittaan oli tapahtunut niin paljon uutta, että vasta nyt pääsin oikein rauhassa kaikkea tuumismmkelemaan,

Kasarmi, johon meidät oli sijotettu, oli Gibraltarin korkeimmalla huipulla, mistä kalliot putoavat jyrkkinä etelän puolella mereen.

Akkunasta näin nyt syvällä allani Gibraltarin salmen ihanan sinisen veden.

Vastapäätä, hyvin kaukana taivaanrannalla näkyi hienona ja kirkkaana Afrikan rannikko.

Tuolla alhaalla oli vapaus, laivoja kulki edes-takaisin, ja niissä eli ihmisiä. vapaita. kahleettomia ihmisiä, jotka saivat mennä, niihin tahtoivat, jotka eivät tienneet, kuinka ihana ja kallisarvoinen vapaus on!

Tämmöiset ajatukset olivat tehdä ihmisen hulluksi!'

Ajatukset risteilivät toisiaan, päivän tapahtumat toistuivat sieluni silmien edessä. ja ajatellessani, että minäkin nyt voisin olla tuolla alhaalla jossakin laivassa kulkemassa, teki mieleni kiljua raivosta.

Niin tosiaan, tänäänhän oli helmikuun 8 päivä, syntymäpäiväni. Olinpa tosiaan kuvitellut tämän päivän toisenlaiseksi!

Kuin mielipuoli kiemurte[1]in vuoteellani, ja ajatellessani kuinka nyt kaikki olisi voinut olla, mitä kaikkea olin tältä päivältä toivonut, ja minkälaiseksi olin kuvitellut tulevaisuuteni, silloin hurja epätoivo valtasi minut, ja voimattoman raivon kyyneleet juoksivat silmistäni, voimatta estää niitä.

Ikävä, ei, sinä kauhea ikävä!

Tänä yönä en minä ollut ainoa, jonka olo oli tämmöistä.

Neljältä muulta vuoteelta näkyivät kalpeat kasvot, ammottavat silmät tuijottivat lakeen, ja monta tukahdettua huokausta painui peitteisiin. Kello neljä seuraavana aamuna meidät yht'äkkiä kaikki herätettiin. Englantilaiset aliupseerit kulkivat huoneissa mörähtelemässä käskyjä, että kaikkien saksalaisten vankien oli heti valmistauduttava kahdenkymmenen minutin kuluessa marssimaan pois ja lähtemään jo odottamassa olevalla höyrylaivalla Englantiin.

Englantiin! Sehän ei toki ollut mahdollista, olimmehan sveitsiläisiä, meidänhän piti päästä konsulimme puheille.

Kaikki yrityksemme kilpistyivät englantilaisten stoalaiseen, horjumattomaan levollisuuteen. Ei muuta kuin nopeasti kaikki kokoon, ja täsmälleen puoli tuntia myöhemmin marssimme me kuusikuudetta siviilivankia, sadan täysissä aseissa olevan englantilaisen sotamiehen ympäröiminä, aamu-auringon valossa alas Gibraltarin kallioita.

Mutta että mielemme ei ollut lannistunut, sen teki tahdoimme näyttää englantilaisille. Raikkaasti ja iloisesti, meissä kiehuvan raivon karkaisemina, me kajautimme taivasti kohti »Die Wacht am Rhein» ja »O, Deutschland hoch in Ehren».

Alhaalla oli sunnaton kuljetuslaiva, ääriään myöten täynnä englantilaista sotaväkeä. Jäähyväisiä jättävän väkijoukon läpi raivattiin meille kaitainen väylä, jonka läpi saimme käydä kujanjuoksumme. Mutta se on sanottava, että kukaan ei selvannut meitä, ei ainoakaan virkkanut meille mitään. Ääneti tekivät meille tilaa, ääneti sallivat meidän kulkea, sattuipa sieltä täältä surkuttelun ja säälin katse tähän surulliseen kulkueeseen.

Laivaan oli kokkapuolelle välikannelle laitettu eräänlainen huone, jossa oli penkkejä ja pöytiä ja riippumattoja, aivan kuin sotaväen kuljetuslaivassa konsanaan.

Huoneessa oli kaksi vahtisotilasta pistimet kiväärien päässä, ylhäällä luukulla seisoi samoin kaksi vartijaa, luukku pantiin ulkoapäin kiinni ja lukittiin, ja me saimme olla sisällä salpojen takana. Huoneemme häränsilmät oli suljettu rautaisella suojuksella, jotta kukaan meistä ei vain voisi nähdä ulos eikä avonaisesta häränsilmästä antaa ehkä valosignaleja. Vähän ajan perästä laivassa tuntui hiljainen vavistus, koneet rupesivat käymään, ja sitten uiva vankilamme alkoi hiljaa nousta ja laskeutua.
Olimme tulleet avoimelle merelle.

Matkaa kesti monta päivää. Meitä vartioitiin tarmokasti, vaikka olimme karsinaamme suljettuina. Kerta päivässä meidät päästettiin ylös hengittämään raitista ilmaa. Etukannelle oli parista laudasta lyöty kokoon sangen alkeellinen mukavuuslaitos; kuka sitä tahtoi käyttää, hänen oli ilmottauduttava vahtisotilaalle. Kaksi sotamiestä, pistimet kiväärien päissä, saattoi hänet sitten laitokselle ja pitivät häntä koko ajan silmmmällä. Kannelle ei sitä paitsi saanut nousta muuta kuin yksi kerrallaan. Ruoka oli hyvää, oikeata laivaruokaa, erikoisen hyvää oli leipä, voi ja kaikkea riittävästi. Aikaamme kulutimme niin hyvin kuin taisimme lukemisella ja kertomisella, ja erityisen vilkkaasti pohdittiin varsinkin kysymystä tulevaisuudestamme sekä siitä, mikä meitä Englannissa odottaisi. Molemmat vahtisotilaat, jotka aina olivat meidän luonamme ruumassa, heittäytyivät pian ystäviksemme, ja kuvauksillamme Ranskan rintaman taisteluista me pian saimme nämä Tommi-parat [1]) kovasti pelkäämään.

Biskaian lahdessa ilma tuli kovin huonoksi.

Sekös oli elämää! Kuusikuudetta meitä oli sullottuna yhteen, pieneen ruumaan, ilman valoa ja ilmaa, ja päälle päätteeksi useimmat merikipeitä! Mutta kaikkein eniten merikipeitä olivat englantilaiset vahtisotilaamme ja ne sotamiehet, jotka toivat meille ruokaa. Ne olivat surkean näköiset.

Tullessamme Englannin kanavan lähettyville, englantilainen laivamiehistö joutui yleisen hermostuksen ja levottomuuden valtaan. Joka päivä tarkastettiin pelastusvyöt. Meidän virkistyskäyntimme kannella lopetettiin, eivätkä englantilaiset sotamiehet enää lainkaan lakanneet huolestuneina kyselemästä meidän u-laimmvoistamme. Kylläpä me panimme niitten housut tutisemaan!

Vihdoin kymmenen päivän kuluttua laiva laski Plymouthiin. Kun ankkuriköysi kolisi ja olimme päässeet suojattuun satamaan turvaan u-veneiltä, näimme väliovesta, kuinka englantilaiset sotamiehet laskeutuivat polvilleen, ja kuulimme heidän laulavan jumalisia kiitos- ja ylistyslauluja siitä ilosta, että olivat pelustuneet saksalaisten ummlaivojen vaarasta.

Heti saavuttuamme, laski laivalnme kupeelle hinaajapursi, johon meidän vankien oli laskeuduttava, luonnollisesti kaksinkertaisen vartiomiehistön seuraamana, ja sillä meidät vietiin maihin.

Niin paljon ei vankeja näytty odotettavan. Englantilaiset olivat aivan kerrassaan päästä pyörällä. Ei kukaan tiennyt, mitä meille olisi pitänyt tehdä; ei kukaan, joka olisi voinut toistaan neuvoa.

Viimein meidät lastattiin junaan. Minä jouduin yksinäni erityiseen osastoon, oikealla ja vasemmalla puolellani sekä vastapäätäni aliupseeri,

[1]) Tommi on englantilaisen sotamiehen kansanomainen nimitys
Suom. muist.

pistin kiväärin päässä, ja oli heille annettu mitä ankarin määräys vartioida minua hyvin tarkasti. Syy tähän erikoisen kunnianosotukseen oli seuraava:

Huomattuani, että ei ollut ajattelemistakaan, että minua enää koskaan laskettaisiin vapaaksi taikka että minua tunnustettaisiin sveitsilalseksi, olin jo laivassa toisten vangittujen kera ilmaissut itseni johtavalle upseerille ja vaatinut arvioni mukaista kohtelua. Englantilainen upseeri lupasi heti korottaa minut ensimäiseen luokkaan, jos antaisin kunniasanani, että en koskaan yrittäisi karata enkä enää taistella tässä sodassa. Kun minä tämmöisen esityksen tietysti jyrkästi hylkäsin, lähetettiin minut takaisin lastiruumaan. Ainoana seurauksena oli ankarampi vartioiminen.

Illalla hämärissä tultiin Portsmouthiin. Ei asemalla eikä muuallakaan kukaan tiennyt, mitä meille piti tehtämän. Täälläkin kaikki näyttivät menettäneen järkensä vankien suunnattoman suuresta lukumäärästä.

Meitä oli kaiken kaikkiaan kuusikuudetta miestä!

Viimein meidät vietiin arestitaloon. (Hieman paremman laatuinen vankila). Sielläkin syntyi suuri hämmästys jaällistys. Arestihuone on olemassa sitä varten, että siihen korjataan juopuneita sotamiehiä ja matruuseja, jotka yöllä tavataan kaduilta taikka yleisistä huoneistoista; siellä he saavat nukkua humalassa, minkä jälkeen heille aamulla annetaan kepeillä asianomainen selkäsauna ja saatetaan sitten osastoihinsa. Arestiuoneessa oli vanha, inhottava vanginvartija ja kaksi samoin vanhaa, mutta hauskaa ja kelpo sotamiestä. Meidät jaettiin kolmeen huoneeseen. Ne olivat aivan tyhjät ja valaistut ainoastaan kurjilla kaasuliekeillä. Akkunat olivat suureksi osaksi säretyt, huoneissa oli tavattoman kylmä, eikä kamineissa Iuonnollisesti ollut tulta. Koko päivänä emme olleet saaneet mitään syodäksemme, ja nälkäisinä kuin sudet olimme iloisina odotelleet illallista.

Illallista? Ei siitäkään mitään tietoa!

Silloin kävimme puhuttelemaan mainittuja vanhoja sotamiehiä, joitten kanssa pääsimme lyhyessä ajassa ystävällisiin väleihin. Pieni juomaraha vaikutti ihmeitä. Vanhat saiturit olisivat melkein vaikka juosseet jalkansa verille meidän puolestamme. Annoimme heille rahaa, ja jo puolen tunnin kuluttua he läähättäen toivat meille leipää, voita ja leikkauksia. Kaksi suunnattoman suurta astiaa teetä, maito ja sokeri valmiiksi sekotettuna asetettiin eteemme, puuhiiliä saimme itse hakea, ja pian paloi kaikissa kolmessa kaminassa iloinen roihu. Ruokatarpeet olivat aivan erinomaisia ja niitä oli niin runsaasti, että meiltä nälästämme huolimatta jäi vielä tähteeksikin.

Mielialamme kohosi korkeimmilleen, kun sotamiehet pistivät meille muutamia englantilaisia sanomalehtiä. Olihan henkinen nälkä

paljon suurempi kuin ruumiillinen, kun moneen viikkoon emme olleet kuulleet mitään siitä, mitä maailmassa tapahtui. Vaikka lehdissä tietysti kerrottiinkin ainoastaan englantilaisten, ranskalaisten ja venäläisten voitoista, niin tiesimmehän ainakin, niissä mitäkin tapahtui.

Myöskin alkoholi oli meiltä ankarasti kielletty. Mutta Englannissakin näytti kielto olevan olemassa vain sitä varten, että sitä rikottaisiin. Toinen vartijoistamme oli näet jäsenenä Englannissa ja Amerikassa laajalle levinneessä vapaamuurariloosissa, jossa toverini »seppä» sattui olemaan mestarina. Kun sotamies huomasi ystäväni napinreijässä vapaamuurarimerkin, silloin ystävyys oli valmis. Vankilamme kivijalassa oli pieni kapakka, ja kelpo vapaamuurari vei meistä yhden toisensa jälkeen tähän ravintolaan, missä saimme vahvistaa itseämme ja tuoda taskuissamme olutpulloja vankilaammekin.

Parasta oli, että vartijamme, jotka pitivät vahtia oviemme edessä, pistimet kiväärin päässä, antoivat kaikessa rauhassa meidän poistua, vieläpä pyysivät meitä tuomaan heillekin muutamia pulloja olutta. Yhdeksän aikaan illalla vartijamme olivat jo niin pitkällä, että me harjottelimme heidän kanssaan kivääritemppuja; yhdentoista aikaan illalla toinen vahtisotilas jo pudotti kiväärinsä ja kaatui lattialle koko hiililaatikon kera, jonka laidalla oli istunut

Jos jo silloin olisin tiennyt sen, mitä sain kokea viisikuukautisen vankeuteni aikana, olisin jo silloin livistänyt tieheni.

Sekä tässä vankilassa että kaikissa muissakin leireissä, joissa jouduimme englantilaisten Tommien kanssa tekemisiin, näitten ensimäinen pyyntö oli, heti kun olimme hieman tutustuneet, että antaisimme heille paperilapun ja siinä oman osotteemme ja mikäli mahdollista tuttaviemme osotteita Saksassa sekä todistuksen siitä, että asianomainen englantilainen sotilas oli kohdellut meitä niin ja niin hyvästi. Näitä lappuja he säilyttivät kuin pyhiä kalleuksia voidakseen näyttää ne, kun tulisivat rintamalle ja siellä joutuisivat saksalaisten vangiksi.

Maataksemme saimme turhanpäiväisen pienet telttaolkisäkit, jotka olivat niin lyhyet, että jalat jäivät nilkoista asti paljaalle lattialle, ja niin kaitaiset, että vain hyvin taitava sirkustaiteilija saattoi pysyä siinä selällään. Siihen tuli lisäksi kaksi villapeitettä. Aamulla makasimmekin joka mies patjojemme vieressä lattialla.

Seuraavana aamuna, joka oli sunnuntai, eräs ylhäinen armeijaupseeri tuli meitä tarkastamaan. Hän tiedusti toivomuksiamme. Minä vetosin vielä kerran siihen, että olin upseeri ja semmoisena oikeutettu vaatimaan, että minua kohdellaan kuin ainakin sotavangiksi joutunutta upseeria. Mies oli sangen ystävällinen, lupasi minulle kaikki, kunhan ensin seuraavana päivänä tulisimme määräpaikkaamme, mutta - ei pitänyt yhtään lupaustaan.

Vihdoin maanantaina meidät vapautettiin vankilastamme. Kuten aina, vietiin meidät vartiomiehistön tarkoin saartamina satamaan, sijotettiin pieneen höyrypurteen ja saatettiin sillä redille.

Tunnin kestäneen matkan jälkeen laskimme suunnattoman suuren höyrylaivan kupeelle, joka oli vankileirinä. Pitkien neuvottelujen jälkeen meidän täytyi lähteä pois, kun höyrylaivan komentaja selitti, että hän ei tiedä mistään mitään eikä hänellä sitä paitsi ole yhtään paikkoja. Seuraavan laivan luona, se oli Cunard-linjan »Andania», toistui sama näytelmä. Osasiko meitä saattava englantilainen upseeri, arvoltaan englantilainen majuri, haukkua paremmin kuin leiripäällikkö, vai mistä lienee johtunut, joka tapauksessa me puolen tunnin perästä nousimme laivaan.

Meidät otti vastaan paksu, pöhöttynyt englantilainen armeijaluutnantti, joka toimi tässä laivassa leiripäällikkönä ja samalla kertaa tulkkina.

Kun tuli minun vuoroni astua tarkastukseen, esitin kohteliaalla äänellä pyyntöni ja vaadin pontevasti, että minut säännösten mukaisesti vietäisiin upseerileiriin. Tämän herrasmiehen vastaus oli ennenkuulumaton ja paljasti erinomaisen selvästi hänen alhaisen luonteensa.

»Teitä ininä olen kohteleva erikoisen huonosti. Olen jo kuullut teistä, olette pujahtanut Tsingtausta karkuun ja jo monta kertaa rikkonut kunniasananne; jos virkatte täällä vielä sanankaan, suljen teidät koppiin ja annan teidän kärsiä nälkää, siksi kun ette enää kykene yleensä ääntä päästämään. Englantilaisia upseereja kohdellaan Saksassa niin huonosti, sen saatte nyt te maksaa.»

Olipa siinä minulle kauniita lupauksia. Mutta niitä voin minä tehdä?

Laivassa oli toista tuhatta vankia. Majotus oli häpeämättömintä, niitä koskaan olen nähnyt. Ilman valoa ja ilmaa miehet istuivat laivan alemmissa ruumissa yhteen sullottuina, ja ainoana ruumiinliikuntona oli juokseminen kapealta etukannelta takakannelle ja päinvastoin. Kun meidät vietiin meille määrättyyn ruurnaan, valtasi minut todellinen kauhistus. Uskon, että olisin tullut hulluksi, jos minun olisi pitänyt viipyä siellä kauemmin. Meidän englantilainen aliupseerimme näytti olevan järkevä mies. Hänen kauttaan minun onnistui yhdessä seppä-toverini kera saada kokkapuolella pieni hytti, jossa oli häränsilmäkin.

Elämä laivassa oli mitä yksitoikkoisinta. Aamulla herätettiin kello kuusi ja illalla kello kymmenen oli valot sammutettava. Aamu- ja iltapäivällä meidän piti seisoskella kaksi tuntia yläkannella ja puolenpäivän aikaan oli joka päivä nimenhuuto. Ateriat syötiin laivan suunnattoman suurissa ruokasaleissa. Meitä istui kaksitoista miestä kunkin pöydän ääressä, ja minä sain tehdä palvelusvuorot aivan samalla

tavalla kuin kaikki muutkin, noutaa ruoat keittiöstä koko pöytäkunnalle ja pestä kaikki ruoka-astiat.

Komendanttimme nimi oli muuten Maxstedt; hän oli siviliammatiltaan whiskytehtaan kauppamatkustaja ja oli kai siinä toimessaan saanut ansaituksi niin paljon rahaa, että oli jaksanut ostaa itselleen upseerinarvon. Eräs asia häntä oli kovasti suututtanut. Heti saavuttuamme meiltä kysyttiin, kuka meistä tahtoisi maksaa kaksi ja puoli markkaa päivässä. Siitä hyvästä asianomainen saisi erikoisen huoneen asuttavakseen ja jonkun verran parempaa ruokaa eikä tarvitseisi itsensä pestä astioitaan. Komendantti suuttui kovin, kun kukaan meistä ei suostunut tähän keinotteluun.

Toisena päivänä minä sain valmiiksi esitykseni Englannin hallitukselle ja astuin esittämään sen herra Maxstedtille. Hän puolestaan virnisteli ivallisesti.

»Tiedättehän, että anomuksenne toimitan tietysti edelleen. Mutta voitte kai arvata myöskin, niitä minä siihen omasta puolestani kirjoitan. Saksassa pitää englantilaisten kenraalien vetää auraa kuin hevosten, ja sen te saatte nyt täällä maksaa.»

Oli turhaa koettaa vakuuttaa häntä hänen väitteittensä hulluudesta. Joka ilta käydessään tarkastusmatkalla levolle-menon jälkeen hän teki ylimääräisen vierailun minun koppiini, sytytti valkean ja tiuskasi: »still here?»

Kakaramaista!

Eräänä päivänä herra Maxstedt komensi viisikymmentä sivilivankia pesemään ensimäisen luokan kantta ja puhdistamaan sikäläiset häränsilmät. Tietysti me kieltäydyimme. Kun pysyimme lakossamme, rangaistiin meitä sillä, että kahtena päivänä jätettiin ilman päivällistä ja iltaisin ajettiin yhdeksän aikaan vuoteeseen. Tällöin Maxstedt oli niin arka, että ei uskaltanut tarkastuksessa kulkea meidän rivimme ohitse eikä itse ilmottaa meille rangaistustamme. Päinvastoin hän jäi kunnioitusta herättävän matkan päähän ja lähetti vain aliupseerinsa sanansaattajakseen.

Maxstedtia hävetti.

»Tietysti», hän virkkoi, »tuo lentäjä on taas tähänkin syypää. Se yllyttää vielä koko miehistön kapinaan, mutta kylläpä minä hänelle vielä näytän, kunhan saatan hänet sotaoikeuden eteen.»

Asia tuntui minusta sentään kovin käsittämättömältä, sillä olinhan aivan viaton. Kirjoitin Maxstedtille sen vuoksi sangen pontevan kirjeen, jossa painostin m. m. että toivoin hänen olevan ainoastaan »väliaikaisen luutnantin» eikä myöskin »väliaikaisen gentlemanin». Se auttoi!

Maxstedt selitti, että ei tahtonut olla enää missään tekenmisissä lentäjän kanssa, ja jo seuraavana päivänä oli laivan kupeella

höyrypursi, joka vei minut ynnä muutamia onnettomuustovereitani »Andaniasta» ja sen konnamaisen vanginvartijan vallanalaisuudesta.

Kuinka olinkaan mielissäni! Rautatietä kuljettiin taas tuntikausia länteen päin. Minä olin tietysti taas vaunuosastossa yksinäni, tällä kertaa vartijoinani ei ainoastaan kaksi aliupseeria, vaan vielä upseerikin. Illalla saavuttiin Dorchesteriin.

Täällä oli toinen ääni kellossa, sen huomasi heti. Englantilainen kapteeni, nimeltään Mitchell, vankileiristä tuli heti vastaanottamaan minua kysyen kohteliaasti, olinko upseeri.

»Olen!»

»Mutta siinä tapauksessa minua kovin ihmetyttää, että teidät on lähetetty miehistön leiriin. Suokaa anteeksi, että en voi antaa teille saattajaksi upseeria, mutta annan teille vanhimman vääpelini. Olkaa sitten hyvä ja kulkekaa toisten vankien perässä.»

Minä menin sanattomaksi.

Marssiessamme hurmaavaa, siistin pikku kaupungin läpi hajahti äkkiä takanamme reippaasti ja iloisesti ja repäsevällä innostuksella »Die Wacht an Rhein», sitten kauneimpia sotilaslaulujamme ja »O, Deutschland, hoch in Ehren». Luulimme kulkevamme unissamme, ja kun hämmästyneinä katsoimme taaksemme, näimme perästämme marssimassa noin viisikymmenmiehisen joukon pönäköitä saksalaisia sotilaita, jotka oli leiristä komennettu asemalle noutamaan meidän matkatavaroitamme.

Kuinka sydän täyttyikään riemusta! Keskellä vihollismaata haavoista ja vankeudesta huolimatta tämä iloinen innostus, tämä reipas laulu!

Se tunnustus minun on englantilaisille annettava, että he olivat erinomaisen suvaitsevaisia, ja väestö käyttäytyi aina mallikelpoisesti. Mykkänä se seisoi pusertuneena kadun kummallekin puolelle, kaikista akkunoista kurkistelivat vaaleatukkaiset päät, ei missään halveksivia liikkeitä, ei yhtään häväistyksen sanaa. Näyttipä siltä, kuin jotkut olisivat ihaillen kuunnelleet vanhoja saksalaisia säveleitä.

Leirissä meille sivilivangeille annettiin pieni puinen parakki jokaista kolmeakymmentä miestä kohti, ollen se makuu- asuin- ja ruokailuhuoneenamme yhtä aikaa. Pikkuinen telttaolkisäkki, joka oli suoraan paljaalla lattialla, ja kaksi villapeitettä, muodostivat makuuvaatteemme. Kapteenini pyysi minun tyytymään siihen, mitä oli tarjolla, kun hänellä tilan puutteessa ikävä kyllä ei ollut yhtään ylimääräistä huonetta vapaana.

Dorchesterin leirissä oli noin kaksi tai kolme tuhatta vankia ja oli se muodostettu vanhoista hevostalleista ja lautavajoista. Samoissa talleissa olivat saksalaiset husarit jo sata vuotta sitten majailleet vieraina sotamarskin Vorwärtsin käydessä Englannissa.

Vangit voivat täällä sangen hyvin, ruoka oli hyvää ja oli sitä runsaasti, kohtelu moitteetonta, ja urheilun harjottamisesta oli pidetty hyvä huoli.

Vallankin kapteeni Mitchell ja majuri Owen ansaitsevat kiitokset miestemme viihtymisestä. Molemmat olivat vanhoja kelpo sotureita ja kunnon miehiä, olivat olleet useissa sodissa ja taisteluissa ja osasivat oikein kohdella sotamiestä. He kumpikin sekä englantilainen lääkäri lahjottivat miehillemlne soitikot, voimistelukapineet ja urheilutarpeet, ja tekivät miehille hyvää siinä, missä voivat.

Aivan erikoiset ansiot oli vanhimmalla saksalaisella vangilla, vääpeliluutnantti [1]) X:llä Miinchenistä. Hän oli siviliammatiltaan kauppias ja puhui sujuvasti englantia. Hänkös oli vasta mainio mies! Oikeastaan hän oli kaiken sieluna, leirin oikea äiti. Leirissä ei tehtykään mitään, mitä hän ei ollut ensin määrännyt. Hän oli englantilaisen leirikomendantin oikea käsi, ja ilman häntä, luulen minä, englantilaiset olisivatkin joutuneet kokonaan päästään pyörälle, heillä kun ei ollut merkkiäkään järjestelykyvystä. Oli kerrassaan ihmeellistä, kuinka tämä vääpeliluutnantti osasi pitää huolta miestemme hyvinvoinnista ja välittää meikäläisten ja englantilaisten välillä. Mutta kyllä englantilaiset upseerit sangen hyvin käsittivätkin, mikä tuki hän oli heille.

Vielä samana päivänä kun saavuin Dorchesteriin, jätin uuden anomuksen tulla siirretyksi upseerileiriin, sillä, kuten olin arvannut, herra Maxstedt ei ollut lähettänyt aikaisempaa anomustani perille. Kahden viikon kuluttua anomukseni palasi sotaministeriöstä takaisin varustettuna kysymyksellä, voisinko mainita Englannissa ketään, joka minut tuntisi. Nyt päätin ryhtyä siihen raskaaseen tehtävään, että kirjoitin englantilaisille tuttavilleni, ja jo kolmen päivän perästä eräältä heistä tuli tieto, että hän tuntee minut ja on valmis kernaasti toteamaan samaisuuteni. Nyt asiakirjat lähetettiin vielä takaisin »sotavirastoon», ja minä jäin kärsivällisesti odottamaan siirtoa.

Jos vanha saksalainen sananlasku »kärsivällisyydellä ja maltilla saadaan kärpänen» olisi pitänyt täällä paikkansa,

[1]) Virkaeron saanut aliupseeri, joka ansioittensa takia on ylennetty sodan aikana palvelemaan luutnanttina.

Suom. muist.

niin olisin kerinnyt saada varmaan miljardeja noita lentäjä-tovereitani. Toistaiseksi jäin edelleen Dorchesteriin, ja kun kahden viikon perästä tulostamme lukien muut sivilivangit vietiin taas toiseen paikkaan, silloin sain minä myönnytyksen jäädä edelleen Dorchesterin sotilasleiriin.

Mutta parakistani minä muutin pois ja siirryin tallitupaan, missä vääpeli N. otti minut hyvin ystävällisesti vastaan

Elämä tuvassa oli verraton, ja siinä vallitsi mitä parhain toveruus. Paitsi vääpeliä oli tuvassa tovereinani eräs jättimäinen baierilainen jalkaväensotilas kaartinrykmentistä, joka samalla oli kokki-namme; reipas ja vikkelä husaari-vapaaehtoinen, syntyisin lotringilainen, sivili-ammatiltaan poliisikonstaapeli; ja vihdoin kaksi kelpo kaartintarkkampujaa, varreltaan jättiläisiä ja muuten aito vaaleita friisiläisiä. Kahdeksan päivän kuluttua tuli vielä seitsemäs vieras, meriväen vänrikki H., jonka englantilaiset olivat onkineet Pohjanmerestä, jossa hän lentokoneen tähystäjänä toverinsa kuljettajan kanssa oli lentokoneensa hylyllä ajelehtinut yli neljäkymmentä tuntia.

Elämä tuvassa oli suorastaan ihanteellista. Miehet olivat kaikki joutuneet vangeiksi Marnen taistelun jälkeen tapahtuneella suurella perääntymisretkellä, mutta pahoin haavotettuina, niinkuin näin kelpo miehille ei muu olisi ollut mahdollistakaan. Näillä miehillä oli ylevä mieli, innostus ja hehkuva isänmaanrakkaus, niin että sydämeni paisui aivan ylpeydestä. Varsinkin illat olivat hupaisat. Olisi vain pitänyt nähdä, minkälaisella innostuksella ja lapsellisella ilolla me iltaisin tuntikausia pelasimme shakkia itse laittamallamme laudalla ja nappuloilla.

Ja entäs kun sitten kertominen alkoi!

Minullehan oli kaikki uutta, ja tunsin itseni onnelliseksi viimeinkin parhaista lähteistä kuullessani jotakin ihanista taisteluistamme ja voitoistamme.

Joka iltapäivä vietiin kolme, neljä sataa vankia kävelemään, luonnollisesti englantilaisten sotamiesten tarkoin piirittäminä. Hyvin usein menin ininä mukaan. Kulettiin keskeltä tuon hurmaavan sievän kaupungin läpi, sitten suuressa kaaressa kauniissa ympäristössä. Koko aika laulettiin sotilaslauluja, kaupungin läpi kulettaessa erikoisella voimalla ja innostuksella »Die Wacht ani Rhein» ja »O, Deutschland, hoch in Ehren».

Kuvitelkoon vain kukin mielessään: kolme, neljä sataa parhaita miehiämme, kenraali Kluckin johtamia voittajiamme! Englantilainen väestö käyttäytyi täälläkin aina nuhteettomasti. Taajoissa riveissä sitä seisoi katujen varsilla, mutta ei mistään kuulunut solvausta eikä uhkausta.

Vääpeli kertoi minulle sangen hauskan tapauksen. Kun majuri Owen ja kapteeni Mitchell vasta olivat komennetut leiriin, niin heidän vaimonsa pyysivät mitä hartaimmin, että he eivät menisi saksalaisten barbarien keskuuteen ilman vartijoita ja ilman täydellisintä aseistusta. Nämä vanhat soturit eivät kuitenkaan menettäneet malttiaan, tulivat aseettomina - eikä heitä syötykään elävältä. Jonkun ajan kuluttua he sanoivat vaimoilleen, että nämäkin tulisivat toki kerran leiriin omin silmin näkemään, että saksalaiset sotamiehet eivät olleet semmoisia miksi

Englannin sanomalehdet heitä maalasivat, vaan tosiaankin aivan tavallisia ihmisiä.

Naiset tietysti ensin pyörtyivät. Mutta monien suostuttelujen jälkeen ja kun heille oli vakuutettu, että heille annettaisiin suojaksi luja vartiosto, he viimein uskalsivat astua miestensä virkahuoneeseen ja katsella akkunasta saksalaisten sotamiesten elämää. Heidän vierailunsa oli tullut tiedoksi, ja meidän mieskuoromme oli erään nuoren lahjakkaan musikon johdolla hiipinyt akkunan alle, missä se rupesi laulamaan kauneimpia laulujaan. Naiset eivät kuulu liikutukselta saaneen sanaa suustaan he astuivat akkunan ääreen ja rupesivat katkerasti itkemään mitä vilpittömimmästä surusta. Siitä pitäen he tulivat yhä useammin ja heidän välityksellään saatiin meidän miehillemme paljon hyvää aikaan.

Muuan toinenkin juttu on hyvin kuvaava. Leiriin tuli uusi översti. Ensimäisellä tarkastuksellaan hän oli hampaita myöten aseistettu, edessään ja takanaan sotamies paljastettu pistin kiväärin päässä. Huomattuaan majurin ja kapteenin aivan aseettomiksi ja ilman saattajia, hän kovasti moitti heitä heidän varomattomuudestaan.

Mutta pian hän paransi tapansa.

Eräänä päivänä tämä uusi komendantti kutsutti luokseen molemmat mainitut herrat ja sanoi heille kauhistuneena: »Ajatelkaas, eilen tuli tänne muutamia uusia vankeja, ja minulle on ilmotettu, että heissä on täitä! Niin hirmuista siivottomuutta voi tavata ainoastaan saksalaisissa».

Tämän kuultuaan kapteeni kääntyi aivan levollisesti vieressään seisovaan majuriin ja sanoi tälle: »Vieläkö te, Owen, muistatte, kun meissä viime sotaretkellämme kuhisi täitä niin paksulta, että emme päässeet liikkumaan?»

Översti meni sanattomaksi. Minun on kuitenkin lisättävä, että översti tosin oli översti, mutta että hänellä ei koskaan elämässään ollut ollut mitään tekemistä sotilasasioissa. Semmoista voi sattua ainoastaan Englannissa!

Maaliskuun loppupuolella sain vihdoinkin käsiini ensimäisen tiedon kotimaasta. Heinäkuussa 1914 vähän ennen sodan syttymistä olin saanut omaisiltani viime uutiset, jotka olivat kesäkuulta. Nyt viimeinkin, melkein yhdeksän kuukauden kuluttua, tulivat seuraavat rivit.

On helppo käsittää, miltä minusta tuntui, pidellessäni kädessäni ensimäistä kirjettä, jota alussa en hennonut edes avata. Kaikki veljeni ja omaiseni olivat upseereja, he olivat kaikki sodan alusta lähtien olleet sodassa; mitä tietoa nämä rivit nyt toisivat minulle?

Ensimäinen arkki toi sen ilosanoman, että veljeni olivat taisteluista ja vaaroista huolimatta elossa. Mutta sen toi samalla sen surusanoman, joka koski minuun kovasti, että rakas, hellä sisar-kultani, joka oli kallis ystäväni ja toverini, oli sodan vaikutuksesta kuollut. Sodan kohtaloita!

Maaliskuun viimeisinä päivinä tuli vihdoin käsky, että minut oli tunnustettava upseeriksi ja vietävä upseerileiriin. Nyyttini ja hockey-keppini olivat pian pakatut, ja sydämellisten jäähyväisten jälkeen kelpo tovereistani marssin parhaissa tamineissani yhdessä majuri Owenin kanssa portista ulos ja kuljimme asemalle.

Vanhan sotapukarin hieno kohteliaisuus tuntui minusta erityisen hyvältä. Moni-tuntisen matkan jälkeen saavuimme vihdoin Lontoon lähellä olevaan Maidenheadiin, missä toinen englantilainen upseeri otti minut vastaan. Ja täällä, oi ihme, tapasin jälleen vanhoja rakkaita tuttavia. Viisi kirkasta pyöreätä amerikalaista kultakolikkoa, jotka aikoinaan oli otettu sepänsälliltä Ernst Suselta takavarikkoon, annettiin uudelle seuralaiselleni, joka taas nyt, kun jälleen olin upseeri, sai ilman muuta luovuttaa ne minulle.

Jälleennäkemisen ilo!

Nyt ajettiin autolla Holyportin upseerileiriin. Vahtisotilaat tekivät kunniaa, piikkilanka-aita avattiin, ja nyt olin taas keskellä iloista toverijoukkoa.

Niin, kukapa sitä olisi ajatellut.

Täällä tapasin jälleen toverit, jotka viimeksi olin nähnyt Tsingtaussa lähes kolme neljännes-vuotta sitten, Coronelin voittajat, harvat eloonjääneet Falkland-saarten urhoollisista sankareista. Meidän iloamme voi tuskin kuvitella. Siinäkös oli kyselemistä ja kertoilemista! Ei siitä tahtonut loppua tulla. Ja sitten minulle tapahtui ihme. Minut vietiin huoneeseeni, ja siinä oli toden totta kuusi tai kahdeksan vuodetta, oikeata kaunista vuodetta, valkeina ja siististi peitettyinä. Melkein kahdeksan viikkoa olin ollut vankina, ja nyt sain nähdä ensimäisen vuoteen. Voiko kukaan käsittää, niillä arkuudella ja hartaudella minä tänä iltana menin levolle?

Ensimäiset ajat minusta tuntui olo kuin paratiisissa

Varsinkin kun minua täällä jälleen kohdeltiin ihmisellä.

Olin taas toverien joukossa, tapasin rakkaita ystäviä ja sain paljon henkistä viihdytystä. Kohtelu leirissä oli hyvä. Englantilainen komendantti oli järkevä mies ja koki helpottaa meidän elämäämme.

Rakennus itse oli vanha kadettikoulu, kaikkiaan oli leirissä sata upseerisotavankia, ja meidät oli jaettu niin, että kahdeksan tai kymmenen upseeria tuli joka huonetta kohti.

Nämä huoneet olivat samalla kertaa makuu- ja oleskeluhuoneinamme. Sitä paitsi oli suuri joukko seurustelu-, luku- ja ruokailuhuoneita, joissa me enimmäkseen oleskelimme, milloin emme olleet raittiissa ilmassa. Ruoka oli aito englantilaista, siis useimmille saksalaisille vähän mieluista, mutta hyvää ja runsaasti. Se tuli pikemmin parannetuksi sen kautta, että meillä ensin oli oma ruokataloutemme, jonka englantilainen »sotavirasto» myöhemmin lakkautti.

Koko päivän saimme olla jokseenkin rauhassa. Saimme liikkua vapaasti rakennuksessa ja sitä ympäröivässä kohtalaisen isossa puutarhassa;

aamulla kello kymmenen tarkastus ja illalla kello kymmenen valo sammuksiin ja kiertovahti.

Piikkilanka-aitausta, joka oli leirin ympärillä ja jota vartioitiin ja valaistiin ankarasti yötä ja päivää, me, tietysti emme saaneet lähestyä, puhumattakaan menemisestä sen ulkopuolelle. Vain aamu- ja iltapäivällä aitaus avattiin, ja englantilaisten sotamiesten muodostamaa kujannetta myöten saimme mennä parin sadan metrin päässä olevalle urheilukentälle. Urheilustamme oli pidetty mallikelpoista huolta. Yksinomaan meidän käytettävinämme oli kaksi komeaa jalkapalloja ennen kaikkea hockey-kenttää, ja siellä me pelasimme, niin että yksinpä englantilaistenkin silmät menivät selälleen. Tarvitsee tuskin mainitakaan, että tämäkin paikka oli piikkilanka-aidalla ympäröity:

Sangen hauskaa oli, että kahdesti viikossa tuli leiriin sangen hyvä räätäli ja alusvaatteiden valmistaja, jolla oli mainioita alusvaatteita, niin että meidän oli mahdollista saada taas kunnolliset vaatteet päällemme.

Käyttövaroja saimme 120 markkaa kuukaudessa, josta kuitenkin 60 markkaa kuukaudessa heti pidätettiin täysihoidosta. Jälellä olevat 60 markkaa saimme käyttää oman mielemme mukaan, jota paitsi sai tilata rahaa kotoa. Posti työskenteli moitteettomasti. Kirjeet Saksasta tulivat yleensä säännöllisesti ja viipyivät matkalla kaikkiaan 6-8 päivää. Paketit kestivät yhtä kauan.

Meidän kirjoittelemisemme oli kuitenkin sangen niukkaa. Saimme kirjoittaa viikossa vain kaksi pientä määrättyä lippua, vaikka mieli olisi tehnyt tuntikausia kirjoitella kertomuksia kotona oleville rakkaille sukulaisille. Kirjeposti olikin meidän koko olemisemme. Kirjeitten jaon mukaan me laskimme päivän menon, kirjeitten mukaan muodostui koko sieluntilamme, ylipäänsä koko mieliala leirissä riippui postista.

Joka aamu uusiintui sama näytelmä. Kun tulkkiupseeri tuli tuomaan kirjeitä, kaikki toiminta pysähtyi aivan paikalla, kaikki muu oli unohdettu. Englantilaisen upseerin ympärillä oli äänetön joukko hartaita odottajia. Jokaisella oli sydämessään mitä tulisin toivo, että tämä päivä toisi hänelle tervehdyksen kotimaasta, jonkunkaan rivin rakkaasta kädestä. Ja voi sitä iloa, kun semmoinen tervehdys todella tuli, ja sitä surua ja alakuloisuutta, kun piti poistua tyhjin käsin. Viimemainitussa tapauksessa me aina sanoimme: »Taas yksi päivä hukkaan kulunut!»

Kun minulta noin kaksi kuukautta unyöhemunin Saksaan tultuani joka puolelta kyseltiin, kuinka vOiSi sotavangeille tuottaa suurinta iloa, niin vastasin aina vain: »Kirjoittakaa kirjoittakaa, niin pajon kuin voitte; kirjeitä sotavangit eniten ikävöivät».

Meidän elämämme oli olosuhteiden mukaisesti hyvin toverillista. Erittäin hauskoja olivat illat, jolloin istuimme ryhmissä kauniitten suurten kaminien ympärillä. Suurten puumöhkälöiden palaessa kerrottnn taisteluista ja voitoista, hädästä ja kuolemasta ja hurjista seikkailuista ja kokemuksista.

Monet hyvät kirjat, jouhikvartetti ja laulukuoro olivat omansa tekemään elämämme huomattavasti hauskemmaksi.

Paljon pilaakin tehtiin, ja kun sitten oli oikein sydämestään saanut nauraa, silloin hengitti taas helpommin ja hetkeksi väistyi kauhea ajatus vankeuden painostuksesta.

Toverillinen yhdessäolomme tuli huhtikuun lopussa äkkiä pahasti häirityksi.

Eräänä iltana tuli käsky, että viisikymmentä meistä sadasta upseerista piti seuraavana aamuna vietämän Donington Hallin upseerileiriin. Kiihtymyksemme oli suuri, sillä kukaan ei tahtonut lähteä. Mutta mikään pyytäminen ja vastaanpaneminen ei auttanut, oli vain pakattava arkkunsa ja lähdettävä matkaan. Ainoa meriupseeri, joka joutui lähtemään, olin ininä, ja tapahtui lähtöni englantilaisen leirikomendantin käskystä, hänestä kun minun oloni Lontoon läheisyydessä tuntui vaaralliselta.

Minun lähtiessäni toinenkin armeijalentäjä, uskollinen ystäväni Siebel, liittyi joukkoon. Siten ainakin me molemmat lentäjät pysyimme yhdessä.

Toukokuun ensimäisenä päivänä sitten tapahtui lähtömme. Autoilla, joissa kussakin oli viisi miestä, ajoimme Maidenheadin asemalle, missä kaksi ylimääräistä vaunua oli meitä odottamassa. Osastoihin meidät jätettiin ilman vartijoita, mutta itse vaunuilla oli ankara sotilasvartio.

Tuntikausia ajoimme nyt pohjoista kohti. Väkijoukot asemilla kurkistelivat kyllä uteliaina meidän vaununakkunoistamme, mutta pysyivät muuten aivan rauhallisina. Vain silloin tällöin joku vanha akka, nähtävästi suffragetti ammatiltaan, näytti meille vähemmin kaunista kieltään. Iltapäivällä saavuimme viimein Derbyn lähellä olevan Donington Castlen asemalle, astuimme ulos vaunuista ja saimme asemalla muodostaa säännöllisen osastomme, joka noin 50-60 sotamiehen saartamana lähti marssimaan määräpaikkaan.

Aseman edustalla oli meitä vastassa meluava väkijoukko, johon kuului enimmäkseen naisia ja keskenkasvuisia poikia ja lapsia, jota vastoin miehiä oli vähän. Useimmille meistä tämä väestön arvoton käytös oli hyvin tuttua Ranskasta, mutta Englannissa se oli uutta. Rahvaan naiset ja nuoret tytöt käyttäytyivät kuin mielipuolet. Ulvoen ja viheltäen he juoksivat meidän perästämme, siellä täällä sinkosi kivi tai katulokaa riveihimme. Mutta ylipäänsä mielenosottajat nauroivat puolikuoliaaksi omalle touhulleen ja näyttivät olevan metelöimisestään erinomaisen huvitettuja.

Ensimäisessä kadunkulmassa tuli takaamme auto. Ohjaustangossa istui englantilainen tulkki-upseerimme, mr Meyer, jonka myöhemmin kyllä saimme oppia tuntemaan vallan tarpeeksi. Herra Meyerin piti näyttää meille oikein mahtiaan ja eikä aikaakaan - kun hän jo ajoikin nurin yhden meitä saattavista omista miehistään. Syntyi yleinen huuto ja haukkuminen, mutta yksikään ihminen ei ryhtynyt mihinkään

toimenpiteisiin. Viimein kaksi meistä »barbaareista» juoksi esiin ja veti onnettoman Tommi raukan pois auton alta.

Nyt naisten koko raivo kääntyi herra Meyeriin, ja jos tämä ei olisi ajanut tiehensä hyvin äkkiä, niin kuka ties olisivat vielä pieksäneet hänet. Vahinko, että eivät sitä tehneet.

Kohtaus oli pian unohdettu, ja väkijoukko melusi yhä edelleen. Se kävi yhä röykeämmäksi, meidän päällemme heiteltiin yhä enemmän likaa, kunnes yht'äkkiä meitä vastaan tuli levollisesti ja mukavasti kaikessa rauhassa, päät painuksissa mietteissään märehtien neljä, viisi lehmää, jotka pyrkivät ohitse meidän kummaltakin puoleltamme. Mitä nyt seurasi, oli niin koomillista, että me kaikki samoinkuin englantilaiset Tommitkin pysähdyimme seisomaan ja vääntelimme naurusta. Tuskin olivat äsken niin rohkeat naiset nähneet lehmät kun rupesivat kamalasti kirkuwnaan, kääntyivät ympäri ja juoksivat hurjinta vauhtia pakoon. Armottomasti vahvemmat tyrkkäsivät heikommat tieltään, ja pian pelosta kirkuvat naiset makasivat hurjasti potkia sätkättäen ojissa kummallakin puolen katua.

Siitä lähtien saimme olla rauhassa, ja häiritsemättä jatkoimme matkaamme jotakuinkin vilkkaassa tahdissa.

Koko matkan pidin minä tarkasti silmällä tietä ja panin erikoisesti muistiin huomattavia paikkoja. Eihän voinut koskaan tietää, mitä hyötyä siitä voisi ehkä olla!

Aurinko paistoi polttavasti taivaalta ja hiessä kylpien nie saavuimme puolentoista tunnin kuluttua uuteen kotiimme Donington Halliin.

Siellä oli vallalla kuri.

Portit ja piikkilankaesteet aukenivat, koko vahti seisoi asennossa tehden kivääreillä kunniaa, vahtipäällikkö ja kaksi luutnanttia oikealla sivulla käsi lakin reunassa.

Sittenkun englantilainen leirikomendantti oli ottanut meidät vastaan, sijotettiin meidät huoneisiimme, ja minun onnistui tällöin neljän muun toverin kanssa, heidän joukossaan tietysti ystäväni Siebel, vallata sangen sievä pikku huone.

Täälläkin tapasin suuren joukon vanhoja tuttavia. Täällä olivat »Blücheristä», torpedolaivoista ja pienistä risteilijöistä pelastuneet sekä useita armeija- ja laivastolentäjiä.

Donington Hall oli Englannin malli-vankileiri. Sen mukaan, niitä jo viikkokaudet olimme siitä lukeneet Englannin sanomalehdistä, sen piti olla oikea paratiisi. Joka päivä oli lehdissä palstamäärin kirjoituksia, joissa hallitusta soiniattiin siitä, että se oli ylläpitänyt saksalaisia vangittuja liian loistavasti. Niinkuin aina, naiset pitivät suurinta ääntä ja olivat saaneet kokonaisen englantilaisen naiskysymyksen aikaan hallituksen pakottamisesta tyhjentämään Donington Hallin! Parlamentinkin piti käsitellä tätä asiaa yhä uudestaan. Sielläsanottiin olevan pelisaleja ja useita biljardeja, rakennuksen

piti olla sisustettu kuin ruhtinaallinen linna, upseereille oli muka aidattu erityinen metsästyspuisto ja saksalaisille vangeille toimeenpantiin muka erityisiä ketunmetsästyksiäkin.

Tästä kaikesta ei mikään ollut totta. Kyllähän Donington Hall oli vanha linna, rakennettu seitsemännellätoista vuosisadalla, sen ympärillä oli mahtava vanha puisto, mutta huoneet olivat aivan paljaat ja sisustus niin alkeellinen ja viheliäinen, kuin suinkin voi ajatella. Pelisaleista ja biljardeista ja ketunpyynneistä ei merkkiäkään. Muta moitteettoman siistiä oli kaikki ja siitä englantilainen komendantti piti mallikelpoista huolta. Meidän saavuttuamme meitä oli kaikkiaan 120 upseeria ja asuimme ahtaassa kuin sillit tynnyrissä. Mutta leiriin oli laskettu sopivan neljä, viisi sataa upseeria. Se olisi ollut siivoa, kun nytkään ei enää riittänyt eri ruokailuhuonetta ja keittiötä, kylpyhuonetta ja muita semmoisia laitoksia.

Meistä oli kaunis puisto erittäin hauska.

Koko olotilamme oli jaettu kahteen vyöhykkeeseen, joita kutsuttiin päivä- ja yöpiireiksi. Näitä alueita rajottamassa olivat mahtavat piikkilankaesteet, jotka olivat osaksi sähkövirralla varustetut, yöllä valaistut suurilla kaarilampuilla ja päivällä ja yöllä tarkasti vahtisotilailla vartioidut.

Yöpiirin rautalankaeste ympäröi talon ja sen edessä olevan tennis- ja urheilukentän; päiväpiirin rajan sisäpuolella oli myöskin puisto.

Illalla kuuden aikaan oli suuri tarkastus, ja kun kaikki olivat saapuvilla, suljettiin päiväraja, joka avattiin jälleen vasta seuraavana aamuna kahdeksan aikaan. Elämä Donington Hallissa oli melkein samanlaista kuin Holyportissa, paitsi että meillä täällä puiston turvin oli paljon enemmän liikuntovapautta, harjotimme melkein vielä enemmän urheilua mikäli se saattoi olla inahdollista, ja että meillä oli kolme erittäin hyvää tenniskenttää. Ruoka oli täälläkin aito englantilainen ja monelle siis vastenmielinen, mutta muuten hyvää ja runsaasti. Englantilainen översti oli hyvin järkeva mies. Tosin hän usein mutisi ja oli sangen virallinen mutta yleväluontoinen, älykäs mies, nuhteeton sotilas kiireestä kantapäähän, ja sehän oli pääasia. Hän teki kaikki voitavansa keventääkseen raskasta taakkaamme, ja piti aivan erikoista huolta meidän urheiluleikeistämme. Ja se oli hyvä.

Epämiellyttävä tuttavuus oli englantilainen tulkki, luutnantti Meyer (se koppava autonohjaaja), ystäväni »Andonian» Maxstedtin vertainen; hänkin oli ei vain »väliaikainen luutnantti», vaan myöskin »väliaikainen gentlemanni». Hän oli kotoisin Frankfurtista Mainin varrelta, oli ennen sotaa ollut kuleksivan näyttelijäjoukon johtaja eikä tehnyt yhtään mitään salatakseen alhaista luonnettaan. Uskon englantilaisen överstin suorastaan halveksineen häntä; ja englantilaiset kersantit, joitten kanssa satuimme juttelemaan tarjoiluhuoneessa, sanoivat meille suoraan toivovansa, että emme uskoisi kaikkien englantilaisten upseerien olevan samanlaisia kuin tämä mr Meyer.

Eräänä iltana kesäkuun lopulla sattui hauska tapaus. Piikkilanka-aitauksen ulkopuolella oli usein metsäkauriita ja peuroja laumoissa sadoittain, juoksennellen kesyinä kuin vuohet.

Puheena olevana iltana pikkuinen sievä karitsa, joka oli eksynyt emästään, juoksi piikkilanka-aidan ohitse, jolloin se meidän houkutuksistamme ja huudoistamme ryömi taitavasti aitauksen läpi leirin sisään. Me tulimme siitä tietysti hyvin iloisiksi. Olihan se meille suuri tapaus ykitoikkoisessa elämässämme. Karitsa piiritettiin, sitä siliteltiin ja hyväiltiin (metsästäjät murisivat), ja viimein se erään luutnantin olkapäillä kannettiin väentupaan, missä oli eräs meidän jääkäreistämme, jonka piti kasvattaa se isoksi. Mistä Meyer oli saanut tästä vihiä, en tiedä, mutta hän kutsutti heti luokseen saksalaisen leiriadjutantin, ja pelosta värisevällä äänellä kysyi häneltä:

»Luutnantti S., onko totta, että leirissä on eräs eläin?»

»On, eräs eläin on leirissä.»

»Ja onko se tullut tänne piikkilanka-aitauksen läpi?» »On, se on hyvin yksinkertaisesti kontannut läpitse.» »Oo, sehän on kauheata!» mr Meyer arveli, ja tällöin tuntui ääni takertuvan hänellä kurkkuun.

»Minun pitää heti katsoa, missä on reikä, josta tuo suuri eläin on voinut kontata läpi. Varmaankin saksalaiset upseerit ovat leikanneet piikkilangat poikki, päästäkseen karkuun. Eläin on myöskin heti toimitettava pois!»

Ja sitten!

Sitten - ja se on vallan totinen tosi - vihellettiin kokoon vahdista kaksikymmentä miestä pistimet kivääreissä. He ottivat keskeensä saksalaisen sotamiehen ynnä viattoman pikku karitsan, ja rientomarssissa meni koko joukkue aitauksen sisemmälle portille. Sitten tämä avattiin, kaksikymmentä miestä yhden saksalaisen sotamiehen ja karitsan kanssa astuivat välikköön, n. s. sulkuun, sisäportti pantiin huolellisesti lukkoon, vasta sitten avattiin ulommaisempi portti, sotamiehen piti päästää karitsa vapauteen, ja sen jälkeen koko joukkue palasi takaisin.

Oi, mr Meyer, kuinka häpäisitkään itsesi!

Nyt tutkittiin koko aitaus mitä huolellisimmin, ja vaikka siitä ei voitu löytää pienintäkään aukkoa, josta ihminen olisi voinut ryömiä läpi, niin Meyer ei kuitenkaan tahtonut moneen päivään päästä rauhottumaan.

Paitsi postia oli sanomalehtien vastaanottaminen joka päivä tärkeimpiä tapauksia. Me saimme lukea »Times'ia» ja »Morning Post'ia», ja vaikka nämä kertoivat ainoastaan ympärysvaltain voitoista, niin opimme me pian tuntemaan nämä lehdet niin tarkoin, että osasimme lukea rivien välistä ja sen nojalla muodostaa itsellemme jotakuinkin tarkan kuvan asiain todellisesta tilasta.

Voi sitä raivoa, joka sanomalehdissä oli »Lusitanian» uppoamisesta, ja sitä suuttumusta, kun venäläiset, luonnollisesti vain strategisista syistä, yhä perääntyivät!

Me olimme laittaneet useita jättiläiskokoisia, pienimpiin yksityiskohtiin ulottuvia karttoja sotanäyttamöistä, ja joka aamu yhdentoista aikaan »pääesikuntamme» jäsenet kokoontnivat muuttelemaan lippuja kartoissa. Usein englantilainen överstikin seisoi katsomassa ja pudisteli epäröiden päätään.

Pako.

Ajan mittaan vankeus kävi sietämättömäksi. Eivät kotoa tulleet kirjeet, eivät monet rakkaista käsistä minulle saapuneet herttaiset paketit auttaneet; eivät myöskään uskolliset toverit, ei hockey-peli, johon kuitenkin antauduin semmoisella innolla, että iltaisin vaivuin vuoteeseeni puolikuolleena väsymyksestä.

Ei mikään auttanut, kaikki oli turhaa.

Viimein oli minuunkin, niinkuin niin lukemattomiin muihin, tarttunut vankeuden-tauti.

Kauheimman epätoivon, täydellisimmän toivottomuuden tauti.

Lohdutonta!

Tuntikausia makasin monien muiden tavalla nurmikolla ja tuijotin silmät auki sinistä taivasta, ja koko sieluni ikävöi ylös valkoisiin pilviin ja vaelsi niitten kera kaukaiseen, rakkaaseen kotimaahan. Ja kun sitten englantilainen lentäjä levollisena ja turvallisena lensi ohi sinisellä taivaanlaella, silloin sydän puristui kokoon, ja hurja epätoivon ikävä puistatti minua. Tilani kävi yhä synkemmäksi, muutuin ärtyiseksi ja hermostukeksi ja epäystävälliseksi tovereitani kohtaan ja riuduin sekä sielullisesti että ruumiillisesti.

Ja kuitenkin piti minun oikeastaan olla tyytyväinen, sillä olinhan saanut tehdä ainakin jotakin ja kokea paljonkin! Mutta niin monet muut olivat jo taistojen ensimäisinä päivinä haavottuneina joutuneet vihollisen käsiin, ja onnettomimmat olivat ne, jotka sodan alussa olivat tulleet Amerikasta, jättäen sinne koko omaisuutensa, kaikkensa, palvellakseen isänmaataan, ja sitten englantilaisten petoksen kautta joutuneet vangeiksi, ennenkuin olivat saaneet edes nähdäkään synnyinmaata.

Meidän mielialaamme vaikutti paljon se seikka, että emme saaneet Saksasta minkäänlaisia sotatietoja. Ja vaikka emme uskoneetkaan englantilaisia valheita, niin teki meihin kuitenkin ajan mittaan valtavan vaikutuksen, kun emme viikko- j a kuukausiin saaneet lukea Saksasta muuta kuin halpamaisuuksia, ainoastaan sen tappioista, vallankurnouksista ja nälänhädästä. Epävarmuus oli tässäkin suhteessa kauheinta, ja aivan erityisesti meihin koski tieto Italian alhaisesta kavalluksesta.

Sitä riemua, minkä se nosti enlantilaisissa lehdissä!

Viimein en enää jaksanut. Jotakin täytyi tapahtua, jotta en olisi aivan nääntynyt epätoivoon.

Yötä päivää olin suunnitellut, kuinka voisin päästä karkuun tästä kurjasta vankeudesta. Suunnitelman toisensa jälkeen olin tehnyt ja jälleen huomannut välttämättömäksi hylätä. Tässä täytyi ryhtyä toimeen mitä suurimmalla maltilla ja harkinnalla, jos mieli jotakin onnistua.

Tuntikausia kuljeskelin nyt edes-takaisin joka puolella piikkilanka-aitausta, huomiota herättämättä tarkaten jokaista lankaa ja

jokaista paalua. Tuntikausia makasin nurmikolla erityisten paikkojen läheisyydessä, ollen nukkuvinani, mutta pitäen tarkoin silmällä Jokaista yksityistä esinettä ja teitä ja jokaisen yksityisen vahtisotilaan tapoja.

Paikka, josta menisin piikkilanka-aitauksen yli, oli minulle nyt selvillä. Nyt oli kysymys enää siitä., kuinka pääsisi etemmäksi, kunhan ensin olisi tullut aitauksen toiselle puolelle. Meillä ei ollut Englannin karttaa, ei kompassia eikä aikataulua eikä yhtään mitään apukeinoa. Meille oli aivan tuntematonta sekin, missä paikassa Donington Hall oikeastaan oli. Tien Donington Castleen minä tunsin, senhän olin tänne tultaessa painanut tarkoin muistiini. Eräältä upseerilta, joka sattuman kautta oli tullut autolla Derbystä eikä Donington Castlesta, sain tietää, että hänen arvionsa mukaan Derby oli noin viisikolmatta kilometriä pohjoiseen Donington Hallista ja että hän, ennen kuin auto oli kääntynyt kylään, oli ajanut suuren sillan yli.

Nyt heittäydyin ystäväksi erään vanhan rehellisen englantilaisen sotamiehen kanssa, lahjoitin hänelle joskus muutamia sikarejakin ja kutsuin hänet välistä tarjoiluhuoneeseen ottamaan lasin olutta. Tavattuamme jo useita kertoja, sanoin hänelle, että mahtoi sentään tuntua ikävältä istua lakkaamatta Doningtonissa, ja kysyin, eikö hänellä ollut mitään vaihtelua. On kyllä, hän tuumi ja sanoi silloin tällöin ajavansa pyörällä ja menenvänsä monesti sillä aina Derbyyn asti.

»Mitä, Derbyyn?» minä kysyin. »Sehän on sentään liian pitkä matka teille, tehän olette siihen liian vanha!»

»Minäkö liian vanha? Ei, sir! Silloin tunnette huonosti englantilaisen Tommin. Istuessani polkupyöräni selässä, kykenen kilpailemaan nuorukaistenkin kanssa, ja kolmessa tai neljässä tunnissa minä ajan täältä Derbyyn».

Tämän päivän osalle olin jo saant tietää tarpeeksi. Seuraavalla viikolla tapasin jälleen vanhan ystävän. Tervehdimme toisiamme ja minä pistin hänen käteensä pari sikaria, joita pidin aina taskussani, vaikka en olekaan tupakkamies.

»Hoi, kuulkaas, Tommi», minä alotin yht'äkkiä. »Eilen löin vetoa erään toverini kanssa. Minä väitin, että Derby on täältä pohjoiseen, toverini väittää sen olevan etelässä. Jos minä voitan, saatte kelpo tuopin olutta»

Ystäväni viinasilmä loisti ilosta, ja hän vakuutti pyhimmällä valoilla, että minä olin oikeassa ja että Derby aivan varmaan on Donington Hallista pohjoiseen.

Nyt olin selvillä

Ja erään laivastotoverini, meriväenluutnantti Trefftzin kanssa, joka puhui mainiosti englantia ja tunsi tarkasti Englannin, päätin ruveta yhteen juoneen.

Pakomme oli määrätty tapahtuvaksi heinäkuun 4 päivänä 1915, kaikki oli valmiiksi harjotettu ja järjestetty, kaikki valmistukset oli suoritettu.

Heinäkuun 4 päivänä Trefftz ja minä ilmotimme olevamme sairaita.

Aamutarkastuksessa kymmenen aikaan meidän nimiämme huudettaessa vastattiin »sairasa, ja tarkastuksen päätyttyä vahdissa oleva kersantti tuli meidän huoneeseemme, missä tapasi meidät sairaina vuoteissamme.

Kaikki oli niitä parhaassa järjestyksessä.

Iltapäivä ja ratkaisu lähestyivät.

Neljättä käydessä puin vaatteet ylleni, otin mukaani kaikki, mitä olin harkinnut tarpeelliseksi ottaa pakoa varten, söin vielä muutamia paksuja voileipiä ja otin sitten jäähyväiset huonetovereiltani ja eritoten uskolliselta ystävältäni Siebeliltä, jota ikävä kyllä en voinut ottaa mukaani, kun hän ei ollut merimies eikä osannut lainkaan englanninkieltä.

Ulkona oli ankara rajuilma, ja satoi kuin saavista kaataen. Vahtisotilaat seisoivat märkinä ja viluisina vahtikojuissaan, ja sen vuoksi ei herättänytkään kenenkään huomiota, että kahta upseeria vielä huvitti kävellä puistossa. Siellä oli pensasten ympäröimä luola, johon näki koko puiston ja piikkilanka-aitauksen, mutta josta itse ei näkynyt.

Siihen Trefftz ja minä ryömimme piiloon.

Vielä lyhyet jäähyväiset Siebelistä, joka peitti meidät puutarhatuoleilla, ja me olimme yksin.

Nyt meitä voi enää auttaa ainoastaan sallimus ja hyvä onnemme.

Odotimme henkeämme pidätellen jännityksestä. Minutit tuntuivat ijäisyydeltä, mutta verkalleen ja varmasti tunti kului toisensa jälkeen. Tornikellon 1yödessä äänekkäästi ja selvästi kuutta, meidän sydämemme jyskyttivät kovasti. Kuulimme soitettavan tarkastukseen, komennettavan »asentoon!», ja sitten sulettiin päiväpiirin piikkilanka-aita kovalla jyskeellä. Elimme tuskallisia hetkiä. Uskalsimme tuskin hengittää. Odotimme joka silmänräpävs kuulevamme niiruämme huudettavan. Kello tuli puoli seitsemän, mutta mitään ei tapahtunut. Alpin painoinen taakka putosi sydämeltämme. Jumalan kiitos, ensimäinen näytös oli onnistunut. Sillä sen jälkeen kun tarkastuksessa meidän nimiämme huudettaessa jälleen oli vastattu »sairas» ja upseerit saivat poistua, kaksi toveria juoksi rakennuksen ympäri sisään, ja toinen asettui minun ja toinen Trefftzin vuoteeseen. Ja tultuaan vääpeli saattoi tyytyväisenä todeta, että molemmat sairaat olivat saapuvilla.

Kun kaikki siis oli järjestyksessä, sulettiin illalla yöpiirin raja-aita niinkuin muinakin iltoina, vieläpä poistettiin vartijat päiväpiirin rajalta. ja siten olimme me jääneet oman onnemme nojaan. Tavattoman kova sade sopi mainiosti meidän tarkotuksiimme, sillä muuten oli englantilaisilla sotamiehillä tapana iltaisin kävellä meidän puistossamme, niin että he olisivat voineet helposti huomata meidät.

Tunti toisensa jälkeen kului. Ääneti makasimme piilossamme, vain silloin tällöin nykäisten toistamme ja nvökäten ilosta, että tähän asti kaikki oli onnistunut niin oivallisesti.

Puoli yhdentoista aikana illalla kiihtymvksemme kohosi äärimmilleen. Piti kestää toinen koetus. Selvästi kuulimme signaalin, joka määräsi menemään makuulle, ja entisen huoneeni avoimesta akkunasta kaikui selvästi »Die Wacht am Rhein». Se oli meille merkkinä siitä, että kaikki olivat varuillaan.

Vahtivuorolla oleva upseeri kulki kersantin kanssa kaikki huoneet ja tarkasti, että ketään ei ollut poissa. Viikkokausia kestäneiden havaintojen kautta olin todennut, että vahtiupseerit kulkivat aina samaa tietä päästäkseen kiertotarkastuksensa jälkeen lyhintä tietä omiin huoneisiinsa. Niin tapahtui tänäänkin. Tarkastus alkoi siitä huoneesta, josta Trefftz oli poissa. Oli itsestään selvää, että hänen vuoteessaan oli jo toinen.

»All present.?»

»Yes, sir!»

»All right, good night, gentlemen!»

Ja niin jatkui tarkastus edelleen. Tuskin oli vahti kääntynyt nurkan ympäri, kun kaksi tovereista juoksi päinvastaiseen suuntaan minun huoneeseen, ja siten oli selvää, että täälläkin kaikki oli »present» vahdin saapuessa.

Sitä mielenliikutusta ja jännittynyttä odotusta, jossa olimme tämän ajan, voi tuskin kuvitella mielessään. Hengessähän me elimme kaikki tarkastuksen yksityiskohdat, ja kun äänettömyyttä kesti merkillisen kauan, pelkäsimme jo kaiken olevan hukassa. Jääkylmin käsin, tuskin henkeä saaden kulkemaan, kuulo äärimmilleen jännitettynä, makasimme paikoillamme.

Vihdoin yhdentoista aikaan illalla kajahti kova riemuhuuto. Se oli sovittu merkki siitä, että kaikki oli onnistunut.

Synkkiä öitä Themsen rannoilla.

Nyt oli kaikki ympärillämme hiljaista. Sadekin, Jumalan kiitos, taukosi. Puisto lepäsi täydelliseen pimeyteen vaipuneena, ja suunnattomat kaarilamput, joilla yöpiirin raja-aitaa valaistiin, loivat meihin himmeää valoa. Kolkosti kajahtelivat vahtituvissaan edestakaisin astuskelevain vartiosotilasten askeleet, ja kamalalta kaikuivat heidän huutonsa, joilla he joka neljännestunti tervehtivät toisiaan. Kello kaksitoista yöllä oli vahdinmuutto, jota minä seurasin mitä valppaimmalla tarkkaavaisuudella. Sitten tuli vahtivuorolla oleva upseeri ja valaisi lampullaan päiväpiirin - siis meidän - raja-aitaa, ja puoli yksi oli jälleen syvin hiljaisuus.

Nyt oli tullut toiminnan hetki.

Hiljaa konttasin piilostani kuin kissa, hiivin puiston läpi piikkilanka-aidan luokse ottamaan selvää, että mitään vahtisotilasta ei tosiaankaan enää ollut siellä. Kun kaikki oli järjestyksessä ja minä olin löytänyt paikan, josta meidän oli määrä mennä ylitse, hiivin takaisin noutamaan Trefftziä. Nyt kuljimme uudestaan saman matkan yhdessä.

Aitaukselle saavuttuamme, annoin vielä kerran hiljaa viimeiset menettelyohjeet ja jätin Trefftzille nyyttini. Ensimäisenä rupesin minä kiipeämään ylitse. Aita oli noin kolme metriä korkea ja joka kahdenkymmenen sentimetrin päässä oli langassa suunnattoman pitkät piikit.

Noin seitsemänkymmenen viiden sentimetrin korkeudelle maasta oli laitettu sähköllä ladatut langat, joitten koskettaminenkin riitti antamaan sähköiskun ja panemaan soittokoneiston kilisemään, minkä kautta tietysti koko leiri olisi tullut hälytetyksi. Suojaksi piikkejä vastaan olimme sitoneet nahkasäärykset ja polviin paksut paperisuojukset, jota paitsi meillä oli käsissä nahkahansikkaat. Mutta piikit olivat kovin pitkät ja ne repivät aivan hirveästi. Siitä oli kuitenkin se etu, että emme nyt enää voineet luisua alaspäin ja siten joutua koskettamaan sähköisiä lankoja.

Ensimäisen aidan yli pääsin helposti. Sitten Trefftz antoi minulle meidän kummankin nyyttimme ja yhtä nopeasti, kuin minä, hänkin kiipesi ensimäisen aidan yli. Nyt seurasi noin kymmenen metrin levyinen ja metrin korkuinen uusimpien juonien mukaan rakennettu rautalankaeste. Sen yli me kumpikin juoksimme kuin kissat. Siten seurasi taas korkea aitaus, aivan samanlainen kuin ensimäinenkin ja samoin sähköisillä langoilla varustettu. Senkin yli pääsimme kumpikin helposti, paitsi että minä yhdessä kirotussa piikissä repäsin osan housunlahkeestani, joka minun ensin oli noudettava alhaalta käsiini, voidakseni sen myöhemmin ommella paikoilleen. Jumalan kiitos, piikkilankaesteistä oli päästy eroon!

Ääneti Trefftz ja minä puristimme voimakkaasti toistemme kättä ja ääneti katsoimme ympärillemme. Molemmat tiesimme, mistä vaarasta olimme päässeet vapaiksi.

Nyt alkoi vasta päävaikeus.

Varovasti hiivimme pimeässä eteenpäin, kuljimme puron poikki, kiipesimme muurin yli, putosimme syvään ojaan ja olimme sitten pakoitetut hiipirr_ään leirin portilla olevan vahtituvan ohitse. Sitten viimeinkin olimme vapaudessa!

Juoksimme sitten pysähtymättä Donington Castleen vievää suurta maantietä pitkin. Puolen tunnin perästä pysähdyimme ja riisuimme pois repeytyneet säärykset ja hansikkaat. No, käsien sisäpinnat olivat kauniin näköiset, puhumattakaan jalkapahjista ja istumalihoista. Vielä viikkojen perästä englantilaisten piikkilankojen muistot syhyttivät ihoa.

Nyt avasirnme nyyttimme, vedimme yllemme harmaat sivilisadetakkimme, sovittelimme paikoilleen muut pikku tavaramme, ja kuljimme iloisina tietä eteenpäin, aivankuin olisimme tulossa jostakin myöhäisistä yöllisistä pidoista. Kun Donington Castle tulisi näkyviin, piti olla varuillaan. Ja kaikki, mitä tekisimme, jos joku tulisi vastaamme, olimme sopineet edeltäpäin.

Aikoessamme juuri kääntyä kylätielle, tuli vastaamme englantilainen sotamies. Kuin komennuksesta vedin minä Trefftziä lähemmäksi itseäni, ja sopimuksen mukaan kuljimme niinkuin rakastavainen pari. Himoiten englantilainen sotamies katseli meitä kieltään maiskutellen ja meni ohitsemme. Hänen päästyään ohitse, minä yht'äkkiä tunsin hänet. Hänen hihastaan näkyi hämärästi kolme vääpelin kulmiota, ja tuo paksu, pöhöttynyt, huomiota herättävä vartalo saattoi olla vain meidän englantilaisen leirivääpelimme.

Nyt astuimme edelleen. Ja päästyämme kylän ohitse, löysimme onnellisesti puheena olleen sillan. Mutta siinä kävi asema arveluttavaksi. Siitä vei kolme suurta viertotietä, ja meidän oli mahdotonta mennä eteenpäin, kun emme tunteneet teitä. Viimein huomasimme pimeässä tienviitan, mikä muuten on sangen harvinaista Englannissa. Onneksi se oli rautainen. Ja kiivettyään sitä tarkastamaan, Trefftz saattoi tunnustelemalla korkeita kirjaimia lukea sanan »Derby».

Sitä kohti lähdimme sitten painelemaan mitä kiivaimmassa rientomarssissa, pitäen Pohjantähteä oppaanamme. Heti kun vastaamme tuli ihmisiä taikka autoja, ja vallankin kun viimemainittuja tuli takaamme päin, piilouduimme tien vieressä oleviin ojiin odottamaan, kunnes vaara oli ohitse. Olihan aivan luonnollista, että me jokaisesta autosta luulimme, että se oli matkalla meidän tähtemme ja lähetetty meitä kiinniottamaan. Tuntiessamme nälkää, haukkasimme hiukan mukaanottamaamme kinkkua ja suklaatia. Mutta ikävä kyllä oli toinen niistä liian suolaista ja toinen niin makeaa, että meitä vaivasi kauhea jano. Tämä kävi pian niin sietämättömäksi, että tuskin enää jaksoimme kävellä. Siihen tuli lisäksi, että me kestämämme jännityksen ja suorittamamme rasittavan marssin kautta olimme tavattoman kovasti hionneet. Hädissämme asetuimme sitten ojan reunalle ja nuoleskelimme

vuohten tapaan suuria sadepisaroita pensaitten lehdiltä, kunnes viimein eräästä paikasta löysimme likaisen vesilätäkön, josta heittäydyimme ahnaasti juomaan. Oi, kun se oli hyvää.

Verkalleen päivä valkeni. Ja neljättä käydessä aamulla, saapuessamme ensimmäisille puutarhojen ympäröimille Derbyn taloille, suunattoman suuri aurinkokiekko nousi veripunaisena mitä ihanimpana taivaanrannelle. Me pysähdyimme kuin lumottuina tämän ihanan näyn hurmaamina, ja sitten puristimme toistemme kättä ja viittasimme iloisina aurinkoon.

Oi aurinko, sehän tuli suoraan Saksasta, suoraan synnyinmaasta, oli värjäytynyt punaiseksi kulkiessaan yli veristen taistelukenttien ja toi nyt meille kotona olevien rakkaintemme uskolliset tervehdykset. Hyvä enne!

Nyt hiivimme pienoiseen puutarhaan, missä teimme suursiivouksen. Mukaan ottamamme vaateharja sai ihmeitä aikaan. Saapasharjalla oli kova työ ja housunlahkeeni oli ommeltava kokoon. Partasaippuan puutteessa käytimme sylkeämme, ja sen avulla poskemme puhdistettiin gillette-koneilla. Lopuksi sidoimme kaulaamme ainoat kauluksemme ja kravaattimme sekä jätimme vaate- ja saapasharjamme puutarhan omistajan saaliiksi. Ja hienoina kuin keikarit me astuimme Derbyyn hatut ylpeästi kalleellaan.

Onneksemme löysimme pian rautatieaseman, erkanimme toisistamme mitään huomiota herättämättä ja onnistuimme niin mainiosti, että juna lähti jo neljännestunnin kuluttua Lontooseen. Ostin kolmannen luokan edes-takaisin piletin Leicesteriin ja aseistettuna paksulla sanomalehdellä nousin junaan. Leicesterissä astuin junasta, ostin piletin Lontooseen, ja noustessani vaunuun sattui minua vastapäätä istumaan muuan herra, joka hänkin oli harmaassa sadetakissa ja

jonka olin jossakin joskus nähnyt, mutta jota tietysti en ollut tuntevinanikaan. Luulen, että hänen nimensä ennen aikaan alkoi T-kirjaimella.

Puolenpäivän tienoissa juna viimein saapui Lontooseen.

Poistuessani asemalta ja antaessani pilettiäni, oloni ei sentään tuntunut aivan moitteettomalta, ja varmaan käteni hiukan vapisi. Mutta tarkastajan ankara katsehan ei merkinnyt vielä mitään, ja muutaman minutin perästä olin hävinnyt suurkaupungin hälinään.

Kuinka hyvä nyt olikaan, että kaksi vuotta sitten olin ollut Lontoossa ja tutustunut siihen niin tarkoin! Ensi töikseni kävin neljässä eri aamiaisravintolassa, joissa jokaisessa söin ja join niin runsaasti, että en herättänyt mitään huomiota. Sitten kävelin Themseä alaspäin, palautin muistiini mieskohtaisella näkemisellä kaikki kadut ja sillat ja laivalaiturit ja katsoin erikoisen tarkasti, missä puolueettomat laivat sijaitsivat.

Olin minä sentään kuvitellut asian yksinkertaisemmaksi. Olin toivonut heti tapaavani sopivan höyrylaivan, mutta nyt huomasin surukseni, että kaikkia telakoita ja lastauspaikkoja ja samoin useimpia puolueettornia laivoja, jotka olivat keskellä jokea, vartioitiin ankarasti.

Outo ympäristö, epävarmuus, jossa ensimäisinä aikoina elin, ja ennen kaikkea ensimäisten päivien surullinen tunne, että aina uskoin jokaisen ihmisen varmasti tietävän, kuka olin, jokaisen voivan lukea silmistäni, että olin Donington Hallista karannut, eivät tietysti voineet olla tekemättä vaikutustaan minuun. Siihen tuli lisäksi kestetty sielunjännitys ja viime von liikarasitus ja lohduton yksinäisyys suunnattomassa vihollismaan pääkaupungissa. Turhaan olin myöskin koettanut saada käsiini jotakin sanomalehteä, josta olisi näkynyt höyrylaivojen lähtöajat; se oli minulle erittäin kova pettymys.

Oliko sitten ihme, että aivan masentunein mielin ja niin väsyneenä, että vaivoin pystyssä pysyin, illalla seitsemän aikaan sopimuksen mukaan seisoin P. Paa-

valin tuomiokirkon edessä odottamassa Trefftziä? Odotin yhdeksään saakka, mutta Trefftziä ei kuulunut ei näkynyt.

Lujasti vakuutettuna, että Trefftzin oli jo onnistunut saada käsiinsä suotuisa laiva ja että hän jo luultavasti oli päässyt lähtemään Lontoosta, laahustin aivan masentuncena Hydeparkiin. Ikäväkseni tämä oli vastoin entisiä tapoja sulettu. Mitä minun nyt piti tehdä, missä saisin nukkua yötä? Kadulle en voinut jäädä, jotta en herättäisi huomiota. Yörnajaan menoa ei käynyt ajattelcminenkaan, kun minulla ei ollut passia, joka nyt piti olla jokaisella englantilaisellakin, ja jota ilman kukaan yömajan pitäjä suuren rangaistuksen uhalla ei saanut ottaa ketään vastaan.

Eräässä vaivaisessa bar-ravintolassa, jossa tahdoin hiukan vahvistaa itseäni, sain vain lasin lämmintä stoutolutta [1]) ja käärön keksiä. Kaikki muut tavarat olivat loppuneet. Ja kun barissakin oli vapaa-ilta, olin pian taas kadulla. Käännyin eräälle hienoimmista kaduilta, jolla on kauniisti hoidettujen puutarhojen ympäröimiä komeita palatseja. Tuskin voin enää pysyä pystyssä ja kun näkösällä ei ollut ketään, tein rohkean päätöksen ja hyppäsin erään puutarhan aidan yli ja muutaman minutin perästä olin kätkeytynyt sakeaan puksipuuaitaukseen vain jonkun askeleen päähän jalkakäytävästa. On mahdotonta kuvailla, minkälaisessa mielentilassa olin. Valtimoni jyskyttivät raivoisasti, ja hurjina ajelehtivat ajatukset aivoissani. Makasin piilossani ktnnikappaani kääriytyneenä, kyyristyneenä kuin varas.

[1]) Vahvaa, tummaa englantilaista olutta, jota useimmiten juodaan sekotettuna.

Suom. muist.

Jos minut nyt löydettäisiin täältä, tässä asemassa, minut, saksalainen upseeri? Minusta tuntui, kuin olisin pahantekijä. Ja sydämessäni olin lujasti päättänyt, että en koskaan kellekään kertoisi kuinka arvottomassa asemassa olin.

Oi, olisinpa sinä iltana tiennyt, missä kahden päivän perästä harhailisin yön mittaan, ja että sitä pitäisin silloin vallan luonnollisenakin, niin olisin ollut toivehikkaampi.

Maattuani noin tunnin verran piilossani, avattiin talossa kauniin verannan suuri sivuovi, ja useita naisia ja herroja hienoissa iltapuvuissa astui ulos nauttimaan suloista ilta-ilmaa. Piilopaikastani saatoin nähdä kaikki ja kuulla joka sanan. Jonkun ajan kuluttua sisällä ruvettiin soittamaan pianoa ja pian kajahti komea soprano, ja suloiset, intohimoiset Schubertin laulut tulvivat sieluuni.

Viimein valtasi minut täydellinen herpaannus ja vaivoin uneen kuin kuollut, uneksin mitä ihanimmista tulevaisuudenkuvista.

Seuraavana aamuna heräsin vain muutaman askeleen päässä minusta kadulla edes-takaisin kävelevän poliisikonstaapelin säännöllisistä askeleista ja kirkkaana valaisevasta auringonpaisteesta. Olin siis kuitenkin nukkunut suotuisan ajan yli; nyt piti olla varuillaan! Tvls;inä poliisi asteli edes-takaisin, tahtomatta siirtyä paikaltaan. Viimein onni potkaisi. Sievä kainarineito avasi ovet ja heti oli poliisi hänen luonaan kuhertamassa hempukan kanssa.

Yhdellä loikkauksella hyppäsin kadulle, kummankaan huomaamatta. Kello oli jo kuusi aamulla ja Hydepark oli juuri avattu. Kun niaanalaiset rautatiet eivät vielä olleet kulussa, menin puistoon ja heittäydyin penkille pitkäkseni useitten muitten kulkureitten joukkoon, joita siellä jo oli loikoileanassa. Sitten vedin lakin silrnilleni ja nukuin sikeästi aina kello yhdeksään saakka.

Virkistyneenä ja mieli jälleen rohkaistuneena astuin maanalaiselle rautatielle ja ajoin satamaseudulle. »Strandin» luona suunnattoman suuret julistukset herättivät huomiotani.

Kuka kasvaisikaan hämmästykseni, kun luin siitä suurilla ja lihavilla kirjaimilla painettuna, I) että mr Trefftz oli jo edellisenä iltana vangittu ja 2) että mr Plüschov on vielä »still at large», mutta 3) että hänenkin jäljillään jo ollaan.

Ensimäinen ja kolmas kohta olivat minulle uutta, kun taas toisen kohdan tiesin ennestään.

Ostin kiiruusti »Daily Mail'in» ja luin siitä yksinkertaisessa aamiaisravintolassa suurella mielenkiinnolla itseäni koskevan peräänkuulutuksen

Siis Trefftz parka, nyt olivat siis hänet siepanneet. Päätökseni oli selvä, mitä minun nyt piti tedä, ja peräänkuulutus, jossa oli tarkasti kuvattu ulkoasunikin, antoi minulle siinä suhteessa oivallista apua. Kaikkein ensiksi

minun piti päästä eroon harmaasta kumikapastani. Menin sen vuoksi »Blackfriars Station» -asemalle ja annoin kappani matkatavarain säilytyshuoneeseen. Ojentaessani harmaata kappaani virkamiehelle, tämä kysyi äkkiä: »What's your name, sir?» (Mikä on nimenne, herra?)

Tämä kysymys sai minut vapisemaan kautta ruumiini, semmoista kysymystä en ollut odottanut. Polvet horjuen vastasin ajatuksissani »Meinen?» (Minunko?), sydämmessäni tietysti ajatellen, että mies kyllä tietää, kuka olen, ja säikähdyksissäni vastaten vielä saksaksi.

»Oh, I see, mr Mine, M. I. N. E.», ja näin sanoen hän antoi minulle kuitin, johon oli kirjoitettu nimi: mr Mine.

Oli ihme, että virkamies ei huomannut säikähdystäni, ja mielessäni tuntuin varsin ilkeältä astuessani ulos asemalta ovella seisovien poliisikonstaapelien ohitse, jotka tuijottivat minuun hyvin tuimasti.

Karatessani olin ottanut ylleni sinisen siviilipuvun, jonka aikoinaan olin teettänyt Shanghaissa ja jota siellä jo olivat käyttäneet herrat Brown ja Scott sekä myöhemmin miljonamies mr Mc Garvin, joka sen sitten oli testamentannut eräälle sveitsiläiselle sepälle Ernst Suselle, minkä jälkeen se taas oli nähnyt parempia päiviä ollessaan erään saksalaisen meriupseerin vaatetuksena, kunnes nyt päätti päivänsä englantilaisen telakkatyömiehen George Minen pukuna. Takin alla minulla oli sininen merimiesvillapaita, jonka muuan vankina ollut upseeripalvelijamme oli Donington Hallissa minulle lahjottanut. Taskussani oli vanha repaleinen urheilulakki, linkkuveitsi, taskupeili, parranajokone, palanen käärelankaa ja kaksi kangaspalasta, joitten oli määrä toimittaa nenäliinan virkaa. Lisäksi oli minulla kokonaista 120 shillingin suuruinen omaisuus, jonka olin osaksi säästänyt ja osaksi lainannut. Passeja ja papereita, jotka nyt täytyy Englannissa olla yksinpä jokaisella englantilaisellakin, ei minulla koskaan ollut.

Nyt kävelin Themsen rantaa etäiselle paikalle. Kaunis pehmeä hattuni lensi »vahingossa» London-Bridgeltä veteen, kaulus ja kravatti seurasivat eräässä toisessa paikassa perästä. Sitten tehtiin tukka mustaksi ja takkuiseksi vaselinista, kengänvoiteesta ja hiilenpölystä laitetulla sekotuksella. Kädetkin olivat pian sen näköiset, kuin eivät koskaan olisi koskettaneet vettä, ja loppujen lopuksi kierittelin itseäni kelpo lailla hiililäjässä, ja silloinpa lakossa oleva telakkatyömies G. Mine olikin valmis.

Semmoisena minua ei tosiaankaan voinut luulla miksikään upseeriksi, kaikkein vähimmin sovittaa minuun peräänkuulutuksen määritelmiä »smart» ja »dapper». Uskon näytelleeni osani hyvästi, ja kunhan ensin olin saanut voitetuksi sisäisen inhoni ympäristöäni ja niin paljoa saastan kohtaan ja tunsin itseni siinä suhteessa varmaksi, saatoin tosiaan ruveta olemaan vain se, joksi itseni ilmotin: laiska, likainen telakkatyömies, taikka purjelaivan matruusi.

Lakki röyhkeästi niskassa, liasta jähmettyneenä, nuttu auki sinistä merimiespaitaani näytellen ja siinä

ainoana koristuksena kauluksennappi, kädet housun

taskuissa, vihellellen ja syleksien ja vetelehtien kaikkialla, niinkuin olin nähnyt tuhannet kerrat matruusien tekevän maailman kaikissa satamakaupungeissa, semmoisena kuleksin päivät pääksytysten Lontoossa, milloinkaan herättämättä kenessäkään ihmisessä pienintäkään epäilystä siitä, että olisin jotakin muuta, kuin mikä ilmaisin olevani.

Siihen perustuikin ylipäänsä koko suunnitelrnani.

Ainoa mahdollisuus pysyä tuntemattomana oli se, että käyttäydyin niin ja olin sen näköinen, että koskaan en herättäisi pienintäkään epäilystä. Asia ei saanut ylipäänsä koskaan joutua niin pitkälle, että kukaan olisi kiinnittänyt minuun huomiotaan, ja jos poliisi olisi kysynyt, kuka olin, olisin voinut ilmoittaa ainoastaan oikean nimeni. Sen vuoksi olikin vallan tarpeetonta, että peräänkuulutuksissa alituiseen mainittiin käsivarressani oleva tatuoitu merkki siksi tunnukseksi, jolla minut saataisiin paljastetuksi. Jos kerran niin pitkälle jouduttaisiin, niin silloin olisi asiani ollut hukassa jo paljon ennen käsivarren tarkastusta.

Toisena päivänä aanrupäiivällä minulla oli tavaton onni.

Istuin sähköraitiovaunun katolla, takanani kaksi kauppiasta vilkkaassa keskustelussa. Äkkiä kuulin sanat: »Tilbury, hollantilainen laiva lähtee»; ja nyt kuuntelin korvat hörössä.

Teki mieli puristaa sydäntäni, että se ei olisi riemusta halennut. Nuo kaksi varomatonta herrasmiestä eivät kertoneet sen vähempää, kuin että joka aamu seitsemän aikaan lähtee hollantilainen nopeakulkuinen höyrylaiva Vlissingeniin ja joka iltapäivä saapuu höyrylaiva Tilburyn tokan luo ankkuriin.

Kelpo loikkauksella hyppäsin maahan raitiovaunusta.

Kiiruusti »Blackfriars Station» -asemalle, ostin piletin ja runsaan tunnin kuluttua astuin jo Tilburyssä pois junasta. Oli päivällisaika, työmiehet tulvivat ruokapaikkoihinsa. Menin ensin Themselle ja tähystclin toiminta-aluettani, saaden selville, että odottamani laiva ei ollut vielä saapunut.

Koska minulla oli aikaa j a kova nälkä, palasin takaisin Tilburyyn ja astuin erääseen monista sikäläisistä ravintoloista, jossa olin nähnyt erikoisen paljon telakkatyömiehiä. Suuressa salissa istui pitkien pöytien ääressä satakunta työmiestä tyhjentelernässä valtavia ruokakuppeja. Sen mukaan mitä näin toisten tekevän, menin minäkin luukulle, pistin kahdeksan pennyä pöytään ja sain suuren lautasellisen kukkuroillaan perunoita, kasviksia ja joukossa aikamoinen kimpale lihaa. Sitten menin bariin, ostin ison lasin stout-olutta, ja istuin kaikessa rauhassa toisten työmiesten pöytään, tarkoin jäljitellen heidän tapaansa ja käytöstään syömisessään, jolloin minulle tuotti erikoista vaikeutta herneitten syöminen veitsellä.

Kesken herkuttelun lyötiin minua äkkiä takaapäin olkapäälle. Kylmä väristys kävi läpi ruumiini. Kääntyessäni ympäri, ravintolan omistaja seisoi edessäni ja kysyi papereitani. Luulin tietysti hänen tarkottavan todistuksiani ja uskoin jo olevani hukassa. Kun minulla luonnollisesti ei ollut mitään näytettävänä, piti minun lähteä isännän mukaan, ja kauhistuksekseni huomasin hänen menevän puhelimeen, ikäänkuin soittaakseen jonnekin. Vilkasin jo ovelle ja aijoin lähteä juuri pakoon, kun isäntä, joka piti minua silmällä akkunasta, palasi takaisin luokseni ja virkkoi: »Niin, kun olette unohtanut paperinne, en minä voi auttaa teitä. Mikä teidän nimenne muuten on ja mistä tulette?»

»Olen George Mine ja amerikalainen puoli-matruusi nelimastoiselta parkilta »Ohio», joka makaa virrassa. Tulin tänne juuri äsken ja olen maksanut sekä ruokani että olueni. Paperini tietysti eivät ole mukanani!»

Sitten isäntä: »Tämä on suljettu sosialidemokratinen yhdistys, täällä saavat syödä ainoastaan jäsenet, se teidän toki pitäisi tietää. Mutta jos tahdotte ruveta jäseneksi, niin huoneisto on teille aina avoinna.»

Tietysti minä suostuin. Maksoin kolme shillinkiä sisäänkirjoitusmaksuna, sain tulipunaisen silkkinauhan pätkän napinreikääni ja jäsenkortin, ja siten oli minusta tullut Tilburyn telakkatyömiesten sosialidemokratisen yhdistyksen nuorin jäsen!

Aivan kuin ei mitään olisi tapahtunut, palasin takaisin pöytääni, join olutlasin yhdellä siemauksella virkistyäkseni säikähdyksestäni, mutta läksin pian pois huoneesta, kun ruokahalu suoraan sanoen oli kadonnut eikä syöminen tahtonut enää oikein täällä maittaa.

Nyt menin joen rannalle, heittäydyin pitkäkseni nurmikolle, olin nukkuvinani, mutta olin valpas kuin kettu.

Höyrylaiva toisensa jälkeen kulki ohitseni. Jännitykseni kasvoi tavattomasti. Neljän aikaan tuli ylpeänä ja majesteetillisena hollantilainen matkustajahöyrylaiva ja pysähtyi aivan nenäni edessä olevaan poijuun. Kuvaamaton onni ja ilo valtasi mieleni, kun sen keulasta luin valkeilla, loistavilla kirjaimilla maalatun nimen: »Mecklenburg». Minulle Mecklenburgin ja Schwerinin kansalaisena se oli mitä parhain enne.

Nyt menin lautalla Gravesendin puolelle, mistä vähemmän huomattavasti saatoin pitää höyrylaivaa silmällä, ja toljailin, kädet taskuissa, huolettomasti vihellellen, mahdollisimman laiskasti ja vetelästi merimiesaskelin pitkin rantaa, mutta todellisuudessa pidin kaikkea tarkasti silmällä.

Suunnitelmani oli seuraava:

Yöllä uimalla siihen poijuun, johon laiva on kiinnitetty, sitten kiipeän teräsköyttä myöten kannelle, kätkeydyn piiloon ja menen salaisena matkustajana Hollantiin.

Lähtökohdan löysin helposti.

Otettuani selvän siitä, että kukaan ei minua huomannut, kapusin lauta- ja romuvajaan, joka ulottui Themsen vesirajaan saakka. Muutamien lautojen alla oli useita heinäpaaluja, ja niitten sisään minä ryömin odottamaan yötä.

Samat heinäpaalut olivat sitten kaikkina muinakin öinä makuusijani.

Kahdentoista aikaan yöllä nousin esiin lymypaikastani. Päivällä olin painanut tarkoin mieleeni kaikki lähistöllä olevat esineet, jotka minun oli välttämättä kierettävä. Varovasti hiivin vanhojen lankkukasojen ylitse; sade rapisi, mutta pikimustassa yössä en voinut löytää niitä kahta ruuhta, jotka päivällä olin nähnyt halkovajan vieressä.

Konttaamalla, yhä lakkaamatta jännitettynä kuunnellen, silmilläni koettaen läpäistä pimeyttä, lähestyin päämäärääni.

Kauhukseni huomasin, että molemmat ruuhet, jotka vielä iltapäivällä olivat olleet vedessä, olivat nyt melkein kuivalla maalla. Mutta laivan perän takana oli, Jumalan kiitos, pieni jolla vielä vedessä.

Aijoin juosta oikopäätä tähän pikku veneeseen, mutta ennenkuin kerkisin käsittää, mitä tapahtui, maa vaipui jalkojeni alla ja minä upposin salamannopeudella vyötäisiä myöten sitkeään, likaiseen, pahalta haisevaan rantaliejuun. Käsivarsin huidoin ympärilleni ja kerkisin juuri töin tuskin vasemmalla kädelläni tarttua lankkuun, joka vei maalta purjelaivaan.

Äärimmäisin voimainponnistuksin irtauduin nyt inhottavasta liejusta, josta vähällä oli tulla kamala hautani, ja aivan näännyksissä laahauduin takaisin heinäpaaluilleni.

Auringon noustessa pakoretkeni kolmantena aamuna loikoilin jo penkillä Gravesendin puistossa. Täsmälleen kello seitsemän »Mecklenburg» irrotti köytensä ja lähti solumaan virtaa alaspäin aavalle merelle.

Koko tämän päivän; niinkuin myöhemminkin, harhailin ympäri Lontoota. Tuntikausia seisoskelin laitureilla niinkuin niin monet muut tyhjäntoimittajat ja panin tarkoin merkille puolueettomien laivojen asemat ja ennen kaikkea, millä asteella niitten lastaustyöt olivat, voidakseni mihin aikaan tahansa suotuisan hetken sattuessa huomaamatta hiipiä laivaan.

Syömässä kävin näinä kaikkina päivinä Itä-Lontoon tavallisimmissa työväen ruokaloissa. Olin niin rappeutuneen näköinen ja likainen, katselin niin arastellen ja tuijottaen ja kävelin niin kumarassa ja veltosti, että kukaan ihminen ei ollut minua huomaavinaankaan. Vältin puhumista ja opin pian, millä tavalla työmiehet tilasivat ruokansa. Pian olin niin varma ja perehtynyt ja muuttunut niin röyhkeäksi, että ei enää pistänyt päähänikään, että minua voitaisiin saada ilmi.

Illaksi menin taas Gravesendiin.

Siellä oli tosiaan taaskin höyrylaiva, tällä kertaa nimeltään »Prinzess Juliana».

Nyt pidin paremmin varani ja tutkin kaikki niin perinpohjin ja tarkoin, varsinkin rannan maanlaadun, että olin varma asiastani.

Yöllä kahdentoista aikaan olin valitsemassani paikassa. Ranta oli kivistä, ja pakovesi oli juuri alkamassa. Hiljaa vedin saappaat ja sukat jalastani, riisuin takin yltäni, pakkasin sukkani, kelloni, parranajokoneeni y. m. lakkiini, jonka sidoin sisältöineen pääni päälle.

Sitten piilotin takkini ja saappaani kiven alle, kiristin nahkavyötäni, ja semmoisessa vaatetuksessa kuin olin, astuin hiljaa veteen ja lähdin uimaan höyrylaivaa kohti.

Yö oli sateinen ja pimeä. Pian en enää voinut nähdä rantaa, josta olin lähtenyt. Hämärästi voin juuri nähdä soutuveneen ääriviivat, joka oli ankkurissa edessäni. Tavotin sitä kohti, mutta mitä ankarimmista ponnistuksista huolimatta en päässyt yhtään lähemmäksi. Vettyneet vaatteeni kävivät yhä raskaammiksi ja uhkasivat painaa minut veden alle; voimat alkoivat väsyä, kuin varjot suhahti muutamia soutuveneitä ohitseni, mutta todellisuudessa ne olivatkin ankkurissa ja vuolas virta päinvastoin vei minua mukanaan. Ponnistaen kaiken tarmoni, uin yhä edelleen koettaen pidellä päätäni veden pinnan yläpuolella.

Mutta pian menetin tajuni, ja kun jälleen tulin tuntoihini, makasin ylhäällä kuivien tasaisten merilevän peittämien kivien päällä.

Suopea sallimus oli ajanut minut rannan kiviselle kohdalle, jommoisia oli harvassa, paikkaan jossa virta tekee jyrkän polven; ja pakoveden aiheuttaman veden nopean laskeutumisen kautta olin joutunut kuiville.

Vavisten ja väristen vilusta ja liikarasituksesta kapusin pystyyn ja hoippuroin rantaa pitkin, kunnes tunnin kuluttua jälleen löysin takkini ja saappaani. Sitten kiipesin lautavajaani ja makasin vilusta väristen heinissäm, niin että hampaat kalisivat.

Yhä satoi vettä, ja jääkylmä viima puhalteli jäseniini. Ainoana peitteenäni oli kostea takkini ja molemmat käteni, joita levitettyinä ja suojelevasti pitelin vatsani päällä, pitääkseni edes sen kunnossa ja siten säilyttääkseni voimia seuraaviksi päiviksi. Kahden tunnin kuluttua, silmää ummistamattakaan, en enää kestänyt viluani, vaan lähdin lymypaikastani juoksentelemaan, saadakseni edes hiukan lämmintä.

Märät vaatteeni kuivuivat vasta sitten, kun ne useita päiviä sen jälkeen saivat Saksassa riippua uunin päällä!

Koko päivän vetelehdin taas pitkin Lontoota. Kävin useissa kirkoissakin, joissa minua varmaan luultiin hurskaaksi kerjäläiseksi, mutta joissa minä tosiasiallisesti kävin hetkisen nukahtamassa.

Näinä päivinä olin vähällä joutua englantilaiseksi sotamieheksi. Niinkuin joka päivä, niin nytkin eräälle torille laitetulla puhujalavalla seisoi mies puhumassa kansalle. Tietysti sotamiesten värvääjä!

Mitä hehkuvimmin värein, mitä suurimmalla innostuksella hän kuvaili kuuntelevalle väkijoukolle, miltä näyttäisi, kunhan saksalaiset sotamiehet tulisivat voittokulussa Lontooseen. »Lontoon kadut», hän lausui, »kajahtelevat barbarien askeleista. Saksalaiset sotamiehet raiskaavat vaimonne ja polkevat heitä likaisilla saappaiilaan. Tahdotteko sitä, te vapaat brittiläiset?»

Voimakas »emme» oli vastaus.

»No hyvä, silloin tulkaa ja - join the army now!» Odotin yleistä yhtymistä yleisön puolelta. Mies oli puhunut tosiaan liikuttavasti.

Kukaan ei liikahtanutkaan. Ei ainoakaan ilmottautunut uskoen, että Kitchener olisi juuri hänet tahtonut saada armeijaansa. Puhuja alkoi uudestaan, mutta hänen hehkuvat sanansa kaikuivat kuuroille korville.

Väliajoilla englantilaiset värvääjä-aliupseerit kulkivat väkijoukosa. Kaikkialla he kohtasivat pään pudistusta, ei ainoakaan Albionin kunnon pojista tahtonut tarttua kiinni. Yht'äkkiä tuli minun vuoroni.

Huiman pitkä kersantti seisoi edessäni ja koetteli tunnustellen käsivarttani. Hän tuntui olevan tarkastukseensa sangen tyytyväinen, sillä nyt hän ryhtyi kaikin keinoin vakuuttamaan minulle, että sotamies varsinkin Kitchnerin armeijassa on ihaninta, mitä maa päällään kantaa. Minä kieltäydyin.

»Ei», vastasin, »ei käy laatuun, olen vasta seitsemäntoista vanha.»

»Oo, se ei mitään tee, muutamme sen vain kahdeksaksitoista, ja kaikki on all right.»

»Ei, se ei tosiaankaan käy, olen sitä paitsi amerikkalainen eikä minulla ole lupaakaan laivani kapteenilta.»

Nyt tuo tunkeilija toi paperilehden, jossa englantilaiset uniformut olivat kuvattuina mitä loistavimmin värein. Mies ei yksinkertaisesti päästänyt eroon. Päästäkseni hänestä vihdoinkin irti, sanoin hänelle, että jättäisi minulle yhden noista vihkoista, niin illalla juttelisin perämieheni kanssa ja seuraavana päivänä tulisin hänelle ilmottamaan, mikä univormu minua eniten miellyttää.

Oli itsestään selvä, että minä siitä lähtien suuressa kaaressa kiersin tämän paikan.

Mutta nyt olin vähitellen saavuttanut semmoisen varmuuden, että likaisesta ulkoasustani huolimatta menin British Museumiin, katselin muutamia suurimmista taulugallerioista, ilman että minulta koskaan kysyttiin mistä olin tai mihin aijoin. Varieteissä usein sievät puvustoneitoset olivat minulle erikoisen ystävälliset ja näyttivätpä säälivänkin »sailor» raukkaa, joka varmaan oli eksynyt tänne hienoon varieteehen.

Hassuinta oli, kun istuin sähköraitiovaunun katolle ja naiset vetäytyivät syrjään nenäänsä nyrpistäen ja kauhistuneina, usein luoden vielä halveksivia katseita minuun. Jospa olisivat tienneet, kuka heidän vieressään istui! Että minä en tuoksunut juuri hajuvedelle, ei ollut mikään ihme yötyöni ja liejuisten märkien vaatteitten takia.

Illalla olin jälleen Gravesendissä. Pienessä puistossa, joka ulottui Themsen rantaan saakka, soitti sotilassoittokunta. Monta tuntia istuin rauhassa penkillä aivan rannassa, kuunnellen soiton säveleitä ja tehden havaintoja kuin kettu.

Suunnitelmastani uida höyrylaivaan, olin lopullisesti luopunut, kun huomasin matkan olevan liian pitkän ja virran liian voimakkaan.

Nyt päätin saada jostakin hankituksi soutuveneen ja päästä sen avulla laivaan.

Juuri edessäni oli soutuvene, mutta se oli kiinnitetty laituriin, ja vartija oli yötä päivää sitä suojelemassa. Mutta uskaltaa täytyi!

Kahdentoista aikaan yöllä, joka taaskin oli pilkkosen pimeä, hiivin puiston läpi ja konttasin noin kahden metrin korkuista rantamuuria pitkin. Hyppäys puutarhamuurin yli, ja silloin olin hiljaa kellahtelevan

veneen kohdalla, jota illalla olin tarkastellut. Vartija oli vain kymmenen askeleen päässä, mutta hoippuroi täydessä humalassa sinne ja tänne. Kengät olin riisunut jalastani ja sitonut ne nauhoista niskaani, avattu veitsi oli hampaitteni välissä. Hiljaa kuin intiaani hiivin muuria alas. Varpaillani voin jo koskettaa veneen tuhtoa, ääneti käteni hipuivat kovaa granitia myöten, ja sekuntia myöhemmin istuin kyyristyneenä veneessä.

Seurasi jännitys, joka oli pidättää hengityksenkin. Vartija kuljeksi kirkkaitten kaarilamppujen alla kaikessa rauhassa. Vene oli Jumalan kiitos varjossa. Oisillä torpedolaivamatkoilla harjaantuneet silmäni näkivät nyt, vaikka oli pikimusta yö, yhtä hyvin kuin päivälläkin. Varovasti rupesin irrottamaan airoja. Kirottua, ne olivatkin kettingillä sidotut. Onneksi se ei kuitenkaan ollut tiukkaan sidottu, ja hiljaa vedin ensin puoshaan, sitten airon toisensa jälkeen irti kettinkisolmustaan. Veitselläni katkaisin nyt molemmat köydet, joilla vene oli sidottu muuriin, ja kuulumattomasti painuivat aironi veteen ja veivät veneen loitommaksi.

Noustessani veneeseen, oli siinä jo sangen paljon vettä. Nyt huomasin kauhistuksekseni, että vesi veneessä kohosi kovasti. Se huuhteli jo tuhtolautaa, jolla istuin. Iso vene tuli yhä raskaammaksi ja vaikeammaksi liikutella ja minä kiskoin airoista epätoivon voimalla.

Yhtäkkiä karahti köli, ja tarttui kiinni kuin naulattu. Ei heiluttaminen eikä tyrkkiminen airoilla ja puoshaalla auttanut, vene pysyi hievahtamatta, ja huimaavalla vauhdilla vesi veneen kupeilla painui alemmaksi. Muutaman minutin perästä olin kiinni kuivalla mutapohjalla, mutta siitä huolimatta oli veneen sisässä vettä reunoja myöten.

En koskaan ennen elämässäni ole kokenut niin nopeata veden korkeuden muuttumista luoteen ja vuoksen vaikutuksesta. Vaikka Themse tässä suhteessa olikin kuuluisa, niin en toki tämmöistä ollut pitänyt mahdollisena.

Olin varmaan koko pakoretkeni kaikkein arveluttavimmassa tilanteessa. Ympärilläni oli pehmyt, haiseva lieju, johon tutustuminen kaksi

päivää aikaisemmin oli melkein maksanut henkeni. Sen paljas ajatteleminenkin värisvtti ruumistani. Vain kahden sadan metrin päässä oli veneen vartija, ja itse olin veneineni noin viiden metrin päässä kahden metrin korkuisesta graniti-rantamuurista.

Kylmästi asiaa harkiten istuin tuhdollani. Yksi oli varmaa: englantilaiset eivät saa tavata minua tästä, sillä he olisivat lyöneet minut kuoliaaksi kuin hullun koiran.

Mutta vesi ei noussut ennenkuin huomenna aamupäivällä. Jälellä oli siis vain: koko tarmo oli pantava liikkeelle, hammasta purren oli koetettava päästä voitolle liejusta. Vedin vielä sukat jalastani, käärin housunlahkeeni niin korkealle kuin suinkin mahdollista, panin sitten veneen pohjalaudat ja airot vierekkäin hyllyvälle ja purkahtelevalle pohjaliejulle, sitten käytin puoshakaa hvppvtankona, asetin sen kärjen laudalle, nousin itse veneen laidalle, sitten keräsin kaikki voimani, kovalla ponnahduksella loikkasin seiväshypylla puoshakani avulla` ja kovalla läiskähdyksellä putosin vain metrin päähän muurista ja upposin paljon yläpuolelle polvien sitkeään liejuun. jonka alla sitten tunsin kuitenkin kovan pohjan. Nyt laahustin muurin kupeelle, panin puoshakani kiipeämistangoksi ja taman sekunnin kuluttua olin muurin päällä ja istuin pian pikku puiston nurmikolla, missä muutamia tunteja aikaisemmin olin kuunnellut soittoa. Ympärilläni oli äänetön hiljaisuus. Kuin vuori putosi sydämeltäni. Ei kukaan, ei edes veneen vartija, ollut huomannut mitään.

Sangen tyytymättömänä katselin koipiani. Polvien yläpuolelle saakka ulottui paksu, haiseva, harmaa nnita. Lähellä ei ollut vettä, jolla olisi voinut pestä ne. Mutta senunoisiin koipiin oli mahdoton vetää sukkia ja kenkiä. Sen vuoksi pyyhkielin vaivalloisesti sormillani liejua pois sääristäni niin hyvin kuin taisin, ja kun ihoon takertunut kuori oli jotakuinkin kuivunut, onnistui minun vetää sukat ja kengät jalkaani ja pudottaa kääritvt housunlahkeeni suoriksi.

Ensimäinen yritys oli epäonnistunut, mutta olihan minulla ollut siinä sen verran onnea, että rohkein mielin saatoin vrittää uudestaan.

Kädet taskuissa, matkien juopunutta matruusia, hoipertelin sille pienelle laiturille, jota vartija oli kaitsemassa. Humalapäissäni nykäsin hiukan vartijaa, joka tuntui olevan tottunut näkemään tämmöisiä hoipertelijoita ja iloisesti huudahtaen: »Halloh! Old Jack, one visky too much», taputti minua olkapäälle ja antoi minun mennä eteenpäin.

Muutaman sadan askeleen päässä palasin jälleen entiseen olemukseeni. Lyhyen etsiskelyn jälkeen löysin jälleen sen kivisen paikan, josta edellisenä iltana olin lähtenyt epäonnistuneelle uintivritvkselleni.

Kello oli noin kaksi yöllä. Tuossa tuokiossa riisuuduin ja hyppäsin heti veteen, tällä kertaa aivan alastomana semmoisena kuin jumala oli minut luonut, kevyenä ja vaatteitten estelemättä. Taivas oli ensimäistä

kertaa pilvetön, ja heikosti näki ivät noin parin sadan metrin päässä rannasta ankkurissa olevien soutuveneitten ääriviivat.

Ensin kävi kaikki toivomuksen mukaisesti. lautta päästyäni vasemmalta puolelta suojelleen rannan nurkkauksen ohitse, virta kävi minuun kiinni, ja taas alkoi kamppailu alkuaineen kanssa elämästä ja kuolemasta.

Voimieni ollessa juuri loppumaisillaan, saavutin ensimäisen veneen. Ponnistaen viimeiset voimani ja repäsevällä tempauksella kiipesin veneeseen. Kirottua! Vene oli tyhjä. Ei airoja, ei puoshakaa, joilla olisin voinut päästä eteenpäin.

Lyhyen levähdyksen jälkeen laskeuduin jälleen veteen ja jättäydyin nyt virran vietäväksi lähimmälle veneelle. Tämäkin - tyhjä. Samoin kävi kahdessa seuraavassakin veneessä. Hengähdettyäni viimeisessä tyhjässä veneessä, laskeuduin taas kin altelevaan, mutta nyt tavattoman kylmään veteen. Ja kahden tunnin kuluttua siitä, kun olin lähtenyt uimaan, palasin takaisin vaatteitteni luo.

Kun värisin vilusta kuin haavan lehti, oli minulla kova työ, märkä kun olin, päästä märkiin ja tahmaisiin vaatteisiini.

Puolen tunnin perästä makasin heinissäni, epäillen onneni tähden suopeutta.

Oliko ihme, että olin alakuloinen? Ja ennen kaikkea välinpitämätön? Olin vaipunut niin veltoksi, että seuraavana aamuna en ollut kyllin tarmokas ajoissa lähtemään lymypaikastani, vaan poistuin lautavajasta vasta sitten, kun lautavaraston omistaja jo monta kertaa oli kulkenut aivan ohitseni. Nyt seuranneena päivänä menin jalkaisin Gravesendistä Lontooseen ja Lontoosta samoin jalkaisin Thentsen toiselle rannalle Tilburyyn. Kaikki tämä vain siinä tarkotuksessa, että löytäisin veneen, jota voisin huomaamatta lainata. Tuntuu aivan uskomattomalta: veneitä oli paljon, mutta omistajansa pitivät niitä tarkasti vartioitaina. Masentuneisin mielin herkesin juoksentelemasta.

Illalla menin varieteehen siinä vakaassa aikomuksena, että pidän lystiä niillä kahdellakymmenellä shillingillä, jotka minulla vielä oli jäljellä, sitten yöllä panen kaikki yhdelle kortille, koettaen päästä tokkaan ja kätkeytyä siellä johonkin puolueettomaan laivaan. Jos se epäonnistuisi niin kuin Trefftzille, ilmottautuisin poliisille.

Olin Lontoon suurimman varieteen ylimmässä kerroksessa seuraten näytäntöä. Sisäinen ääni kuiskutti minulle: »sinun on mentävä Gravesendiin työhön, se on velvollisuutesi; olet velvollinen voittamaan mielenmasennuksen, muuten et ole enää saksalainen merimies»

Kun esitettiin eläviä kuvia, kohtauksia juoksuhaudoista ja tulevan voiton ja rauhan ihannoimista, jolloin saksalaiset kuvattiin tietysti vain pakenevina ja voitettuina, kun pääkuvassa Britannia esitettiin loistavassa auringonpaisteessa, voitonpalmu kädessä, oikealla jalallaan polkien maassa

kahlehdittuna makaavaa kenttäharmaata saksalaista soturia, silloin minut valtasi pyhä viha, ja aivan kuin pakoon juosten minä naapurini vastaväitteistä huolimatta poistuin teatterista ja pääsin vielä juuri viimeiseen Tilburyyn lähtevään junaan.

Nyt olin taas rohkealla mielellä. Ja sydämmessäni olin niin vakuutettu, että yritykseni onnistuisi tänä yönä, että muuten ei voisi mitenkään olla.

Kulkiessani ensimäisten Gravesendin kalastajamajojen ohi, löysin pienen köydenpätkän. Varmuuden vuoksi korjasin sen huostaani. Keskellä merikatua, missä kalastaja-alukset laskevat suoraan laitureihin, keikkui pieni laivavene. Vain kahdenkymmenen metrin päässä siitä istuivat penkillä kalastajakutterin ja siihen kuuluvan laivaveneen omistajat. Kun kunnon merimiehet hellästi hyväilivät lemmittyjään, ei minun läsnäoloani huomattu.

Uhkarohkeata se oli, mutta: vain »rohkea rokan syö», tuumiskelin mielessäni. Tottunut kun olin, hiivin risahdustakaan päästämättä veneeseen, leikkasin sitä pitelevän köyden poikki ja hiljaa liukui pähkinänkuoren kokoinen veneeni kalastajalaivan kuvetta pitkin, jonka peräkannella vaimo tuuditti lastaan nukkumaan.

Kun veneessä ei ollut tuhtoja, istuin perään ja ehätin kaiken voimin pois rannalta. Mutta tuskin olin päässyt kolmatta osaa matkasta, kun pakovesi tarttui kiinni vastustamattomalla voimalla, väänteli venettäni kuin kiekkoa ja teki tyhjiksi kaikki yritykseni pysyä suunnalla. Nyt oli näytettävä merimiehen taituruutta. Rautakourin otin veneen valtoihini, ja tarkalleen virran mukana kulkien ohjasin jokea alaspäin.

Nyt tuli vaarallinen hetki. Tielleni tuli mahtava poikki joen ulottuva ja sotilasten ankarasti vartioima ponttoosilta. Silmänräpäys kylmää levollisuutta, mitä tarkinta huomaavaisuutta, vahtisotilaan avunhuuto, ja järkähtämättä, vieläpä seisoallani ja pitäen huolta ainoastaan airostani, laskin kahden ponttoon välisen kuilun läpitse. Muutama sekunti senjälkeen vene sai kovan töytäyksen, kun törmäsin mahtavan hiilenkuletuslaivan ankkurikettinkiin. Salamannopeudella kietasin köydenpätkäni ankkuriketjun ympäri, joka toimitus ei kestänyt kuin sekunnin murto-osan, mutta jolloin veneeni kuitenkin oli vähällä kaatua. Nyt olin turvassa. Kuin raivoten syöksyi vesi veneeni laitojen yli, pakovesi, yhdessä joenputouksen kanssa, oli päässyt täyteen valtaan.

Minulla ei nyt ollut muuta tehtävänä kuin kärsivällisesti odottaa.

Oikealla puolellani oli höyrylaiva. Tahdoin odottaa, kunnes taas tulisi nousuvesi, ja meloa sitten yli joen. Sydämestäni iloitsin jo paljaasta ylpeydestä, kunnes pian tuli tarpeellinen taltuttaja. Aamu alkoi nousta, yhä selvempinä esiintyivät ankkurissa olevien laivojen piirteet, viimein aurinko nousi, ja yhä vain kohisi vesi niin voimakkaana ohitseni, että pääsemiseni pois ei ollut ajateltavissakaan. Pako oli tänä yönä aivan mahdoton.

Mutta onnellisena siitä, että minulla nyt oli ainakin kauan etsimäni vene, lähdin solumaan viimeisen heikon pakoveden mukana virtaa alaspäin, ja noin tunnin

kuluttua laskin veneeni Themsen oikealla rannalla. vanhaan rappeutuneeseen laituriin. Veneeni piilotin laiturin alle, molemmat airot otin varovaisuuden vuoksi mukaani maihin ja kätkin ne korkeaan ruohikkoon. Sitten heittäydvin itse lähistölle loikomaan ja seuraamaan tapausten menoa.

Kahdeksan aikaan aamulla tavottelemani höyrylaiva kulki ylpeänä ohitseni. Se oli »Mecklenburg». Nyt tuli vielä kova kärsivällisyyden koetus. Kuusitoista tuntia makasin nurmikolla, kunnes illalla kahdeksan aikaan löi vapautuksen hetki.

Silloin astuin jälleen veneeseeni. Varovasti annoin juuri alkavan nousuveden kuljettaa sitä virtaa ylöspäin ja pysähdyin saman hiililaivan luo, missä olin ollut edellisenäkin yönä. Poikittain minua vasten sivullani oli vain noin viiden sadan metrin päässä »Prinzess Juliana» poijussaan.

Nyt minulla oli aikaa, heittäydyin pitkäkseni veneeseeni. Nousuvesi paisui, ja pian olin taas pauhaavan veden keskellä.

Kahdentoista aikaan yöllä tuli ympärilleni hiljaisuus, ja kun vene yhden aikaan levollisena kiepahteli, irrotin sen hiililaivan ketjusta, asetuin veneeni perään ja sousin mitä levollisimmin, aivan kuin olisin sunnuntaihuvittelulla Kielin satamassa, höyrylaivaa kohti.

Huomaamatta pääsin kiinnityspoijun luo.

Talon korkuisena kohosi laivan jyrkkä musta keulan kylki. Voimakkaalla tempauksella pääsin poijun päälle. Nyt annoin uskolliselle joutsenelleni voimakkaan potkun ja nopeasti se juoksi juuri taas alkavan pakoveden mukana virtaa alaspäin. Hiljaa kuin hiiri makasin muutamia minuteja rautaisen tynnyrin päällä, johon laiva oli kiinnitetty. Sitten horjumattoman levollisena kiipesin kuin kissa paksua teräsköyttä pitkin ketjureijälle. Varovasti pistin pääni esiin ja kurkistin.

Ei näkynyt ketään.

Lyhyt ponnahdus ja niin olin laivassa.

Salainen matkustaja.

Nyt konttasin kantta pitkin ankkurivintturin luo ja kätkeydyin ensin ketjupyörän alle.

Kun kaikki oli ympärilläni hiljaista eikä yhtään ihmistä näkynyt, kiipesin piilostani esiin, riisuin saappaat jalastani ja pistin ne piiloon. Sukkasillani lähdin nyt tiedusteluretkelle. Kurkistettuani laidalta välikannelle, vetäydyin kiiruusti takaisin ja jäin henki kurkussa seisomaan ilmatorvea vasten silmänripsiäkään liikuttamatta. V älikannella seisoi kaksi vartijaa, jotka tarkasti katselivat kokkakannelle.

Seisottuani puolittain kyyrysissäni runsaan puoli tuntia ja polvieni jo pyrkiessä kieltämään palveluksensa, tuli välikannelta kaksi tarjoilijatarta, jotka ilmeisesti olivat päässeet yöksi vapaiksi. Vahtimiehet käyttivät heti suotuisaa tilaisuutta hyväkseen, ruveten keskustelemaan neitosten kanssa, eivätkä enää pitäneet lukua siitä, mitä heidän ympärillään tapahtui.

Aamu jo alkoi sarastaa, nyt minun piti toimia, jotta ei loppujen lopuksi kaikki vielä menisi pilalle.

Rakastavaisten parien vastakkaista laitaa myöten laskeuduin siis välikannelle. Sekuntiakaan vitkastelematta menin hiljaa edelleen, hiivin huomaamatta molempien vahtien ohitse, pääsin onnellisesti kävelykannelle, ja sitten kiipesin kansipylvään ulkoreunaa myöten, kunnes tulin pelastusveneen laidalle.

Pidellen toisella kädelläni lujasti kiinni. koskapa kaksitoista metriä alapuolellani kohisi Themsen vesi, irrotin toisella kädellä ja hampaillani veneen päällystän muutamia rihmoja ja viimeisellä voimainponnistuksella kapusin siten tekemästäni pienestä aukosta veneen sisälle hyvään suojaan.

Nyt panin sisäpuolelta peitteen jälleen paikoilleen, eikä kukaan ihminen olisi voinut saada päähänsä, että pelastusveneessä oli salainen matkustaja.

Mutta nyt olin aivan kokonaan näännyksissä. Suunnattomat ruumiilliset ponnistukset, sielulliset kiihotukset eikä vähimmin kalvava nälkä vaikuttivat sen, että heittäydyin pitkäkseni veneen pohjalle ja samassa hetkessä menetin tietoisuuden siitä, mitä. ympärilläni tapahtui.

Tie vapauteen.

Räikeä sireenin ulvonta herätti minut kuolemansikeästä unesta, jossa ei ollut ollut sijaa edes unennäöillekään.

Varovasti avasin peitteestä yhden rihman. Mieleni teki kajahuttaa äänekäs hurraa-huuto, sillä laiva saapui juuri Vlissingenin satamaan. Nyt minusta oli kaikki yhdentekevää. Avasin veitseni ja leikkasin poikki nyörit, joilla veneen peite oli kiinnitetty, mutta tällä kertaa siltä sivulta, joka oli laivan kannen puolella.

Päästäen helpotuksen huokauksen seisoin keskellä laivankantta ja odotin nyt, millä hetkellä minut vangittaisiin.

Mutta kukaan ihminen ei välittänyt minusta mitään. Laivamiehistö oli maihin tulon valmistuksen puuhissa ja matkustajat hääräsivät matkatavaroittensa kanssa.

Nyt astuin kävelykannelle. Muutamat matkustajat katselivat minua kauhistuneina likaisuuteni ja rikkonaisten sinisten sukkieni takia, mikä ei suinkaan ollut mieluisaa nähtävää.

Mutta silmistäni loisti varmaan niin suuri onnellisuus, ja likaisilta, kuopalle painuneilta poskiltani semmoinen iloisuus, että monet naiset loivat minuun vain hämmästyneitä katseita.

Tässä puvussa en voinut kauemmin juoksennella. Menin kokasta noutamaan kenkäni (parhaat hockey-kenkäni, englantilaisten lahja) ja vaikka muuan hollantilainen matruusi röyhkeästi tiuskasi minulle, vedin kaikessa rauhassa kengät jalkaani ja kävelin laskuportaille.

Laiva oli laskenut suoraan laituriin kiinni.

Matkustajat tekivät lähtöä laivasta, sanoen hyvästit kapteenille ja laivanupseereille. Ensin aijoin vakavasti ilmaista itseni kapteenille, jotta en tuottaisi vahinkoa hollantilaiselle hövrylaivayhtiölle. Mutta sitten pääsi varovaisuus voitolle ja kädet housuntaskussa, esiintyen hyvin typeränä, astelin merimiehen askelin laskusiltaa alas.

Kukaan ihminen ei ollut minua huomaavinaankaan. Oli aivan kuin olisin kuulunut laivaväkeen, kun autoin teräsköysien kiinnittämisessä.

Sitten sekaannuin väkijoukkoon ja matkustajien läpikäydessä ankaran tarkastuksen minä katselin ympärilleni ja huomasin eräässä aidassa portin, jossa suurilla kirjaimilla sanottiin, että »pääsy kielletty».

Siitä varmaan tie meni vapauteen!

Tuossa tuokiossa olin voittanut tämän lapsellisen esteen ja seisoin nyt aidan ulkopuolella.

Vapaa!

Minun täytyi koota koko tarmoni, jotta en olisi ruvennut ilosta hulluna hyppelemään. Kaksi kelpo maamiestä otti minut hoivaansa. Mutta eivät tahtoneet uskoa, että olin upseeri, vielä vähemmin sitä, että olisin onnistunut karkaamaan Englannista.

Hyi, minkä näköistä oli pesuveteni!

Sinä iltana söin kolmen edestä.

Ostettuani seuraavana päivänä muutamia pikku tarvekaluja, nousin työvaatteisiin pukeutuneena Saksaan menevään pikajunaan.

Junan juuri lähtiessä liikkeelle, muuan mies löi minua takaapäin olalle (Kuinka inhoan semmoista tervehdystapaa!) ja kysyi:

»Missä ovat paperinne?»

»Kuka te ylipäänsä olette?» kysyin häneltä. »Olen salapoliisi.»

»Sen voi sanoa kuka tahansa.»

»Olen kyllä, herra hyvä, tässä on merkkini.»

Nyt minä kuitenkin menin noloksi!

Selitin hänelle hyvin ystävällisesti, että minulla ei ole mitään papereita, että olen muuten menossa suoraan Saksaan, enkä ole tuottava Hollannin hallitukselle minkäänlaisia ikävyyksiä.

»Vai niin», hän tuumi. »Englannista tulette eikä teillä ole mitään papereita, no se mahtoi olla vaikeata?» , »No, jotakuinkin», tokasin vastaan

»No, sitten toivotan teille onnellista matkaa!» Pudistimme toistemme kättä, ja juna lähti jo liikkeelle.

Takaisin isänmaahan.

En voinut kauan pysyä istumassa. Olin yksinäni ensimäisen luokan osastossani. Päässäni risteilevien ajatusten ja toivojen valtaamana juoksentelin osastossani edes-takaisin kuin villi eläin häkissään.

Vihdoinkin, vihdoinkin, sehän tuntui ijäisyydeltä, juna kulki verkalleen Saksan rajan poikki.

Mustan-valkea rajapaalu tervehti minua toiselta puolelta, ja työntyen kauas ulos akkunasta huusin riemuiten kaksi kertaa: hurraa!

Kolmas huuto takertui kurkkuuni, sillä kiitollisuuden, ilon ja onnen valtaamana purskahdin ääneen itkemään enkä voinut estää, että kyyneleet vuotivat silmistäni.

Juna pysähtyi Gochissa, ensimäiset kenttäharmaat, mitä elämässäni näin, seisoivat asemalla, ja iloisena hyppäsin junasta.

Tanakalla kädellä tartuttiin takkini kaulukseen, ja mahtava preussiläinen vanhempi aliupseeri, jonka kirkkaan kypärin alta tuijotti tiukka katse, piteli minua teräksisessä kourassaan.

»Ahaa, onpa siinä poikanen!»

Mieleni teki heittäytyä tuon kelpo kenttäharmaan kaulaan. En vielä koskaan elämässäni ole tuntenut itseäni niin turvalliseksi kuin tällä hetkellä.

Koetin selittää, kuka olen, mutta vastaukseksi sain vain hymyilyn, joka jollekin toiselle olisi ollut hyvin vähän lohdullista.

Kaksi reilua nostoväen sotilasta saattoi minut seuraavana aamuna Weseliin.

Virkahuoneessa ei ollut vielä ketään tavattavissa.

Pikku pojat olivat juosseet perässäni ja kivillä viskellen huudelleet: »Ovat saaneet kiinni vakoojan!» Kunnon valkopäät poikaset!

Minut otti vastaan vahtipalvelija.

»No, istukaahan tänne. Teidän kaltaisillenne miehille on meillä lyhyet laulut. Kunhan kapteeniluutnantti F. tulee, niin toimitetaan vain lyhyt kuulustelu ja pian pääsette killumaan!»

Jonkun ajan kuluttua tämä ankara kapteeniluutnantti tuli. Hän oli luonnollisesti tovereitani. Hämmästys ja ilo, joka nyt valtasi meidät, ei ole kuvattavissa. Ja entäs rakkaan vahtipalvelijan ällistys! Nyt hänen piti vielä juosta noutamaan minulle aamiaista.

Erikoista iloa tuotti minulle vielä täällä Weselissä muuan englantilainen peräänkuulutus, joka oli ollut »Daily Mail'issa» heinäkuun 12 päivänä, siis aikana, jolloin minä jo kauan olin ollut täydessä turvassa. Se päättyi selitykseen, että minä todennäköisesti koettaisin päästä matruusiksi johonkin puolueettomaan laivaan, ja että »his recapture should be but a matter of time!» (hänen kiinnijoutumisensa on vain ajan kysymys!)

Tunnin kuluttua istuin, yhä vain työmiehenvaatteissani, passi taskussa, Berliniin menevässä pikajunassa ajaen tietysti ensimäisessä luokassa!

Vihdoinkin olin perillä! Lähes yhdeksän kuukautta. olin tarvinnut päästäkseni Tsingtausta Saksaan.

Saksa, oi, sinä rakas isänmaani! Nyt olin kotona!

Ihanana paistoi aurinko taivaalta tänä heinäkuun

13 päivänä 1915, ja silmät kyynelissä minä katselin kotiseudun suloisia näköaloja.

Istuin ensimäisen luokan osastossani yksinäni, ja laittaen itselleni mukavan asennon kummallekin puolen akkunaa, rupesin lyijykynällä kirjoittelemaan kertomustani.

Miinsterissä nousi eräs vanha kenraali täydessä univormussa osastoon. Kohteliaasti nousin seisomaan, tyhjensin toisen akkunapaikan ja kysyin:

»Saanko kohteliaimmin luovuttaa toisen akkunapaikan teidän ylhäisyydellenne? »

Hän heitti raivoisan katseen teräksenharmaista silmistään, sitten tuli hänen kurkustaan halveksiva »prr» ja nopeasti hän löi oven auki ja jätti minut yksin.

Jos tämä kirjanen sattuisi joutumaan hänen ylhäisyytensä käsiin, niin pyydän kohteliaimmin suomaan anteeksi, että silloin unohdin, minkälaisessa puvussa olin!

Illalla seitsemän aikaan juna tuli Zoon asemalle.

Kosteina loisti kaksi suloista sinistä silmätähteä, sain syliini suunnattoman kimpun mitä ihanimpia punaisia ruusuja, ja onnen ja jälleennäkemisen ilon valtaamina, niin että emme voineet virkkaa sanaakaan, lähdimme asemalta.

Seuraavat päivät elin kuin unessa.

Mennessäni amiraliesikuntaan, portinvartija ei tietysti ensin tahtonut päästää minua sisään. Myöskin suurissa liikkeissä, joista kiireimmän kaupalla ostelin kaikenlaisia tarpeita, kun koko omaisuudestani ei ollut jälellä muuta kuin työmiespukuni, joka oli päälläni, ovenvartijat luonnollisesti ensin tahtoivat viskata minut ulos.

Muutamia päiviä minun oli työskenneltävä valtakunnan laivastovirastossa, sitten sain keisarini kiitokset.

Ensimäisen luokan rautaristillä koristettuna ajoin ylpeästi omaisteni luo.

Muutamien viikkojen levon jälkeen tuli sitten parhain palkintoni.

Jouduin jälleen lentäjäksi ja pääsin ottamaan osaa suureen työhön Saksan saattamiseksi taistelussa voittoon.

Ja kun armollisin keisarini ja herrani, ollessaan tarkastamassa itäisellä rintamalla minun komennossani toimivaa merilentoasemaa, puristi kättäni ja lausui minulle mieskohtaisesti keisarillisen tunnustuksensa,

silloin katsoin häntä lujasti silmiin, ja palavana loisti sielussani vala:

Jumalan avulla keisarin ja valtakunnan Puolesta!